

tv-15naš TOVARIS

Št. 20
19. maja 1983
Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Osrednja tema na seji zveznega odbora ZZB NOV ZZB NOV kot del SZDL

»Zdi se, kot bi iz leta v leto izgubljali smisel za organizacijo množic in sposobnost njihove mobilizacije v boju za reševanje aktualnih vprašanj našega razvoja.«

O vlogi, nalogah in odgovornosti zveze združenj borcev v uresničevanju ustavnih funkcij socialistične zveze kot enotne fronte organiziranih socialističnih sil je tekla beseda v osrednji točki dnevnega reda seje zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije v sredo, 11. maja.

To vprašanje je prišlo na dnevni red zveznega odbora tudi po sklepu devetega borčevskega kongresa, ki je še enkrat potrdil, da predstavlja socialistična zveza enega najpomembnejših dejavnikov našega družbenopolitičnega sistema, od katere delovanja je v veliki meri odvisno tudi delovanje samoupravne socialistične demokracije in njenega ogrodja – delegatskega sistema.

Ko je v uvodu govoril o borčevski organizaciji v SZDL, je sekretar zveznega borčevskega odbora Jovko Jovkovski dejal:

»Če opazujemo našo organizacijo samostojno, smo lahko precej zadovoljni z aktivnostjo članstva, zlasti v bazi, pri različnih aktivnostih socialistične zveze. Vendar ne moremo biti zadovoljni s celotnim stanjem udeležbe delovnih ljudi in občanov v aktivnostih socialistične zveze, zlasti delavcev in mladine, ter s tem, da je baza v večjem številu mestnih organizacij SZDL in v njihovih oblikah delovanja precej ozka. S tega gledišča se za takšno stanje ne morejo otrestiti odgovornosti niti naše organizacije...«

Jovko Jovkovski je v nadaljevanju svojega referata opozoril, da mora tudi zveza borcev skupno z drugimi prispevati svoj delež k odстранjevanju ugotovljenih problemov in težav. Te pa so danes v prvi vrsti v politični in ekonomski stabilizaciji. Sem sodijo vsa prizadevanja za naslanjanje na svoje moči, za to, da bo združeno delo prevzemalo vse več vprašanj še bolj neposredno v svoje roke, ter, kar je še posebna skrb v organizacijah ZB, da bi se predvsem mladi bolj vključevali v to delo. Šele tako, neposredno aktivni, lahko mladi izrazijo vse svoje ustvarjalne sposobnosti, energijo in entuziazem. Zato se morajo tudi borci še bolj zavzeto bojevati za to, da bodo ne le v političnem življenju, ampak tudi na druge odgovorne položaje prihajali mladi. Taka usmeritev mora imeti podporo celotne družbe.

Prav ob vprašanju večje aktivnosti in agilnosti mladih je Jovkovski spomnil na vojno generacijo, ki je bila v veliki večini takrat mlada in je bila tako po udarni moči kot po revolucionarnem entuziazmu gibalo revolucije.

»Zdi se, kot da iz leta v leto izgublamo smisel za organizacijo množic in sposobnost njihove mobilizacije v boju za reševanje aktualnih vprašanj našega razvoja. Namesto negovanja živih vezi z delovnimi ljudmi in občani se komunicira prek kupov papirja, ki jih le redkokdo utegne prebrati. Vse to vodi k odtujenju in birokratizaciji političnega sistema,« je dejal Jovkovski in se pomudil tudi pri vprašanjih nezadovoljive delegatske povezanosti, zaradi česar številna vprašanja, ki jih številni organi sicer spravijo v tek, le stežka pridejo do tistih, na katere se nanašajo. To pa povzroča občutke nemoči in pomanjkanje uspehov pri reševanju problemov. Menil je, da so v borčevskih organizacijah v večini preraščene nekdanje metode dela, ko je bilo le-to v pretežni meri obrnjeno k avtonomnemu delovanju in so vse bolj očitna prizadevanja in delo za skupno delovanje ter usklajevanje aktivnosti v socialistični zvezi.

V razpravi so delegati v zveznem odboru opozarjali na to, da mora v prvi vrsti socialistična zveza kazati in omogočati najširše pravice delovnih ljudi in občanov, kar ni le organizacijsko vprašanje, je pa neločljivo povezano z aktivnostjo, ki se verizno vleče iz baze. »Rezultati«, je dejala Veselinka Malinska, »ki smo jih dosegli v zadnjem času v reševanju sedanjih ekonomskih in družbenih težav, četudi so spodbudni, na mnogih področjih niso v sorazmerju s časom in energijo, ki ju vlaga družba v celoti.«

Mira Svetina je opozorila, da je na ravni krajevne skupnosti v Sloveniji še vedno največ borcev nosilcev aktivnosti v socialistični zvezi, pri čemer se morajo prav borci najbolj zavzemati, da se v to delo postopoma, vendar hitreje kot doslej, vključuje večje število mladih kadrov. Pojasnila je v slovenskih občinah formirane svete občin, v katerih naj bi upokojeni borci in drugi družbenopolitični delavci aktivno prispevali k reševanju najrazličnejših občinskih vprašanj. Poleg tega je poudarila pomen sekcijskega načina dela za vse boljše in dejansko realizacijo pluralizma interesov. Pri tem pa mora biti naše vodilo tudi Kardeljeva misel, da samoupravna demokracija ni sistem, zasnovan na idejni harmoniji, pač pa na boju mnenj in na kritiki prakse. Nadalje so menili, da mora socialistična zveza nenehno delovati »na dveh frontah«. Prvič za ekonomsko in politično stabilizacijo in drugič za to, da bo tako SZDL v celoti kot tudi ZZB NOV v njej nenehno zares sredi dogajanja, sredi najbolj aktualnih vprašanj.

B. Ž. J.

Še zadnji kilometri letošnje kurirčkove pošte

Pa smo kurirčkovo torbico tudi letos pospremili do cilja! Danes ob desetih dopoldne so kurirji s torbicami naredili zadnje letošnje korake na poteh iz Delnic s proge TV-Dolenjska, iz Ribnice s proge G-Gorenjska ter iz Grosupljega s proge Š-Stajerska. Ze v torek je prispela v

Kočevje torbica s proge K-Koroška, v sredo, 18. maja, pa tudi s proge Primorska.

Na osrednji prireditvi ob zboru pionirjev Jugoslavije v Kočevju bodo nosilci kurirčkove pošte raportirali tovarišu Levu Cetinskemu. Zbor pionirjev bo v soboto, 21. amaja. Obenem se bo končal tudi pohod po poteh osvoboditve Primorske. Delegacije pionirjev iz vse Jugoslavije bodo zasadile spominska drevesa v Dolgi vasi. Zbora pionirjev se bodo udeležili tudi nekateri udeleženci Zbora odposlancev slovenskega naroda, 2. zasedanja AVNOJ in 1. kongresa Zveze slovenske mladine.

Ž. D.

Druga seja republiške konference ZRVS

V Ljubljani danes, 19. maja, zaseda republiška konferenca ZRVS Slovenije. Na svoji drugi seji bodo delegati namenili pozornost poročilu o pomembnejših dejavnostih rezervnih vojaških starešin med dvema zasedanjema. Spregovorili bodo tudi o delu ZRVS Slovenije in revije Naša obramba v minulem letu. Zelo zanimiva pa bo razprava o programski zasnovi TV-15 Naš tovariš.

Delegati bodo tudi sprejeli zaključni račun RK ZRVS in revije Naša obramba za 1982. leto, poslovnik o delu republiške konference ZRVS in sklep o višini članarine v ZRVS.

Obpravnavali bodo informacijo o pripravi na srečanje ZRVS Jugoslavije »Bratstvo in enotnost 83,« ki bo v Vojvodini, in o usmeritvah za dejavnosti članov in organizacij ZRVS na mladinskih delovnih akcijah.

Več o zasedanju republiške konference ZRVS Slovenije pa v prihodnji številki.

B. K.

Štafeta mladosti v našem glavnem mestu

Iz rok v roke na tisoč sedemsto kilometrov dolgi poti je štafeta mladosti od 10. pa do 16. maja pozdravljala Slovence. Mlado in staro, po mestih in vaseh – vse ji je odzdravljalo z vzkliki in pesmijo, s plesi in zaobljubami mladih, da bodo vztrajno kovali naš jutri.

Prejšnji četrtek se je štafeta mladosti pomudila tudi v našem glavnem mestu, v Ljubljani. »Ostaja nam tisto, kar gradimo in skušamo graditi,« so dejali mladi Ljubljančani. »Štafeta nas zavezuje k vztrajanju. Predstavlja vse tisto že doseženo, pa tudi še neuresničene sanje in želje, ki smo jih mladi danes prav tako polni, kakor so jih bili mladi nekoč. Naši cilji so cilji naših predhodnikov. Ob strani imamo izkušnje starejše generacije. Ne slepo sprejemanje, kritika in samokritika ter boj mnenj – to je potrebno mladim v današnjem družbenem trenuktu,« so še poudarili mladi, preden so se s štafeto, tem simbolom zdrave mladosti, odpravili naprej.

V ponedeljek so jo v Ormožu spet sprejeli hrvaški mladinci.

Živa Drole

Tudi zvezni borčevski odbor je obravnaval delhijski vrh

Delhijska konferenca je potekala v izrednem ozračju okrepljene odgovornosti vseh udeležencev do enotnosti stališč neuvrščenih. Čeravno je cela vrsta političnih dogodkov v svetu pred konferenco na vrhu, tudi vojni spopadi med članicami samih neuvrščenih, dopuščale možnosti, da bo marsikaj napoti sporazumevanju in doseganju enotnih stališč, je vendarle nenazadnje zmagovala izredna politična zrelost, in nenazadnje, preseženi so bili nekateri ožji interesi v korist potrjevanja in okrepitve uveljavljanja osnovnih načel neuvrščenosti, predvsem v boju za mir in razorožitvev.

Tako je ocenil delhijsko konferenco tudi Cvijetin Mijatović, ki je o tem spregovoril na seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije minulo sredo. Tudi on je poudaril kot že mnogi ocenjevalci doslej, da je bilo delo

na konferenci osredotočeno na delo v komisijah in delovnih skupinah ter obrnjeno k ekonomskim vprašanjem, saj tokrat ni bilo treba izrabljati dragocene energije in časa za utrjevanje osnovnih načel neuvrščenosti. Prav zaradi obilice idej in predlogov, ki so jih s seboj prinesle delegacije skoraj vseh udeleženk, je še posebno pohvaljeno delo indijske delegacije, ki je z izredno mero posluha in tudi iznajdljivosti usklajevala potek dela konference.

Če so dosedanje konference sicer obravnavale ekonomska vprašanja, pa je ostajalo predvsem pri politični dobri volji, je delhijska konferenca največ pozornosti posvetila ravno temu vprašanju, saj je nenazadnje od ekonomskih gibanj v svetu, od mednarodne delitve dela tudi odvisen svetovni politični položaj.

B. Ž. J.

Odlikovani aktivisti

Ravne na Koroškem

Domicilni odbor aktivistov OF dravogradskega okrožja je priredil pred praznikom OF manjšo slovesnost, na kateri je predsednik občinske skupščine Ravne na Koroškem podelil odlikovanja, s katerimi je predsedstvo SFRJ odlikovalo nekatere nekdanje aktiviste OF, ki so med NOB delovali na področju dravogradskega okrožja. Red republike z bronastim vencem je prejel za zasluge in dosežene uspehe pri delu Aleš Mrdavič iz Črne na Koroškem, red zaslug za narod s srebrno zvezdo sta prejela Jože Pačnik, ki je med NOB delal kot politični aktivist na področju dravogradskega okrožja, in dr. Marija Ramšak, ki je bila med NOB zdravnica v bolnišnici v Črni.

Za prispevek pri socialistični graditvi države pa so prejeli red dela s srebrnim vencem: Janez Keber iz Koprivne, Salvator Kotnik iz Črne, Milan Potočnik iz Črne in Lojzka Pavlin iz Kotelj. Medaljo zaslug za narod so prejeli: Ana Kelemina iz Kotelj, Marija Logar, Brdinje, Katra Mijajlovič in Jakob Trup, ml.

I. Ž. S.

★

Radovljica

Na osrednji proslavi dneva OF v radovljiški občini v veliki sejni dvorani skupščine občine, kjer je bila slavnostna seja občinske konference SZDL, so prejeli letošnja priznanja občinske konference SZDL Radovljica in srebrni znak Osvobodilne fronte slovenskega naroda Jože Bohinc iz Čirč pri Kranju za pomemben prispevek na kulturno-prosvetnem področju in družbenopolitičnem delovanju v občini Radovljica, književnik Matej Bor – Vladimir Pavšič iz Radovljice za izredne zasluge v NOB, ustvarjalni delež v slovenski književnosti, v prenašanju revolucionarnih izročil na mladi rod ter za prizadevanja ohranitve človekovega okolja, Jože Dežman, mladi raziskovalec iz Lesc za ustvarjalni prispevek pri zbiranju gradiva NOB, prenašanju revolucionarnih izročil NOB na mlade in zasluge pri vodenju in delovanju mladinskih organizacij v temeljnih okoljih, prosvetna delavka Angelca Kemperle iz Begunj za vsestranska prizadevanja pri razvoju kulture v kraju in prenašanju izročil NOB na mladino, Vito Lenac iz Radovljice za požrtvovalno in vsestransko delovanje v družbenopolitičnih organizacijah in društvih ter za zasluge v NOB, Franc Malej iz Bohinjske Bistrice za pomemben prispevek pri razvoju OF na območju Bohinja, dolgoletno delo v družbenopolitičnih organizacijah in delavskem samoupravljanju, Borut dr. Rus z Bleda za zasluge v NOB, ustvarjalno delo v skupščinskem sistemu občine in republike, v zdravstveni skupnosti in vsestransko aktivnost v družbenopolitičnih organizacijah, Janez Strgar z Bleda za zasluge v NOB, požrtvovalno dolgoletno delo v družbenopolitičnih organizacijah, samoupravnih organih in krajevni samoupravi. Srebrni znak OF je prejela tudi osnovna šola A. T. Linhart iz Radovljice za učne uspehe, povezovanje šole z družbenopolitičnim življenjem kraja in za uspehe pri prenašanju izročil NOB na mlade.

JR

Kitajska-dejavnik v svetu

V petih letih je že drugič najvišji partijski voditelj največje države sveta, Kitajske, obiskal Jugoslavijo. Prvič se je to zgodilo leta 1978, ko je tedanji partijski voditelj Hua Guofeng prišel na obisk v Jugoslavijo. Bilo je to komaj leto zatem, ko je vso svetovno javnost presenetil zgodovinsko pomembni državniški obisk predsednika Tita na Kitajskem. Tisti obisk je – to potrjuje tudi sedanja stvarnost – postavil trdne temelje sodelovanja in prijateljstva med državama in partijama. In še več, pokazal je, kako se celotna kitajska državna in partijska politika usmerja k povsem novim ciljem, ki imajo namen preobraziti kitajsko družbo do tal.

Novi kitajski voditelj Hua Yaobang, ki je nekaj dni prebil na prijateljskem obisku v Jugoslaviji in v tem času obiskal velik del Jugoslavije ter se srečal s številnimi jugoslovanskimi državnimi in partijskimi voditelji, ni po naključju izbral prav Jugoslavijo za cilj svojega obiska. Predvsem je z njim potrdil, da se politika prijateljstva in sodelovanja, ki sta jo svoj čas zastavila Tito in Hua Guofeng, nadaljuje in ostaja tako rekoč stalnica v kitajsko-jugoslovanskih odnosih. Kitajski obisk je bil tudi to pot dokaz, kako ta dežela in njena partija nameravata ne le ostati na novo začrtani razvojni poti, pač pa vse bolj utrjevati in poglobljati to pot. Da je to res, izpričujejo vse notranje družbene spremembe, ki jih je Kitajska že uresničila in jih namerava še bolj poglobiti. Njeno izhodišče prihaja iz spoznanja, da se mora otresti vseh okostenelih dogem in ustvarjalno uresničevati Marxov nauk na temelju kitajske stvarnosti, potreb in teženj kitajskega ljudstva samega in njegovega delavskega razreda. Kitajski voditelji že od vsega začetka nove smeri v njihovi notranji politiki niso tajili dejstva, da je ideja o socialističnem samoupravljanju tisto, kar edino lahko odpira perspektive dejanskega demokratičnega socializma. Odtod tudi njihovo vidno zanimanje za izkušnje jugoslovanskega sistema samoupravljanja tudi v sedanjem trenutku, ko je Jugoslavija zabredla v nič kaj lahke ekonomske težave.

Druga značilna črta kitajske politike, ki je našla svoj polni izraz tudi takrat med obiskom Hu Yaobanga v Jugoslaviji, pa je resnična privrženost Kitajske politiki neuvrščenosti in visoka cena, ki jo ima ta politika v očeh kitajskih voditeljev. Kitajska sicer nima namena vključiti se v članstvo neuvrščenega gibanja, sprejema pa bistvena načela neuvrščene politike, ker si le tako lahko zagotovi samostojen položaj v sodobnem svetu, pa se zato izogiblje neposrednega vpletanja v obračune med velikimi silami.

Prav iz težnje po utrditvi svoje samostojnosti skuša Kitajska razširiti krog držav, s katerimi želi razvijati sodelovanje ne glede na sedanje razlike v družbenih sistemih in politični usmeritvi. Ta čas je predvsem očitna težnja Kitajske, da se nekako pogodi s Sovjetsko zvezo in s tem odpravi stanje nenehne napetosti. Da gre za resnične želje po izboljšanju odnosov, pričajo pogajanja na ravni pomočnikov zunanjih ministrov, ki so že dalj časa v teku. Kaže, da imajo kitajski voditelji v načrtu tudi izboljšanje sodelovanja z vsemi državami socialističnega tabora vzhodne Evrope, o čemer pričajo nameravani obiski namestnika zunanjega ministra Qiana Qichena v vzhodni Nemčiji, na Poljskem in na Madžarskem. Poseben obisk se obeta tudi Češkoslovaški in Bolgariji. Pozornost so nedavno tega vzbudile tudi novice o tem, da želi Kitajska uravnati odnose in sodelovanje tudi z Albanijo, ki so tako rekoč pretrgani že od leta 1978.

Kitajska si prizadeva širiti krog sodelovanja tudi z deželami zahodnega sveta, vendar je ravnanje ameriškega predsednika (pošiljanje orožja Tajvanu, bojkot uvoza kitajskega tekstila in dr.) krivo, da so kitajsko-ameriški odnosi zdrknili na neprimerno nižjo raven, kot so bili svoje čase, ko je nekdanji ameriški predsednik Nixon utiral pota normalizacije s Kitajsko.

Iz vsega tega izhaja, da je Kitajska sredi vsestranske mednarodne dejavnosti, da vsa ta dejavnost izpričuje očitno težnjo ohraniti in utrditi neodvisen in samostojen položaj Kitajske v svetu, da pri tem izhaja pretežno iz načel nevmešavanja in da je kitajska partija odločena utrjevati smer svoje, kitajskim razmeram ustrezne poti v socializem. V tej luči gledano je šele viden izjemen pomen pravkar končanega obiska voditelja kitajske partije v neuvrščeni in samoupravni Jugoslaviji.

Drago Košmrlj

naš komentar

Odgovorne naloge naj bi prevzeli novi ljudje

V zadnjem času skoraj povsod spoznavajo, da zgolj s krajšanjem mandatnih dob liderstva tehnobirokratskih in drugih teženj v naši družbi ne bomo odstranili. Zaradi tega na dnevne rede znova postavljajo kadrovske politiko, ugotavljajo njene pomanjkljivosti in iščejo ustrežnejše poti.

Podatki, ki veljajo za Slovenijo, kažejo, da načelo reelekcije poslovnih in drugih vodilnih kadrov dosledneje upoštevamo. Uveljavljamo tudi odstop, kot normalen način reševanja premalo uspešnih kadrovskih rešitev, pa čeprav je pri tem opaziti še veliko obotljivosti. Poznamo tudi primere zamenjave kadrov, kljub temu da opravimo take zamenjave ponavadi prepozno in premalo dosledno.

Premalo pa smo doslej storili za stalno kroženje kadrov iz združenega dela v politiko in nasprotno, za pravilno moralno in gmotno vrednotenje dela vodilnih delavcev. Veliko novih imenovanj temelji le na nekakšni domnevi, ne pa na trdnih, dokazljivih podatkih. Zato se ni čuditi, če že dalj časa govorimo o nekakšni krizi direktorstva.

V združenem delu smo priča zlasti pomanjkanju mlajših kadrov, ki bi morali prevzeti odgovorne naloge, posebno tiste, ki so povezane z večjim izvozom, spreminjanjem sestave gospodarstva itn. Ta čas najbolj primanjkuje strokovnjakov na področju financ. To kaže, da za dolgočasno kadrovske politike doslej nismo kaj prida poskrbeli in da so v kadrovske politiki še vedno ljudje, ki bi hoteli zadržati monopol nad odločanjem in onemogočiti delovnim ljudem, da bi samostojno razpolagali z dohodkom.

Več bi morali storiti za podružbljanje kadrovske politike. Pri kadrovanju za odgovorne družbene naloge ne bi smeli obiti meril. Upoštevati bi morali kandidatovo vdanost samoupravljanju, njegovo strokovno usposobljenost, idejno-teoretično razgledanost itn. Zdaj se velikokrat zadovoljujemo z nekakšnimi formalno sestavljenimi papirji, ki pa največkrat sploh ne kažejo pravega stanja. Pred očmi bi morali imeti zahtevo, da odgovorne naloge v družbi prevzamejo novi, samoupravno opredeljeni ljudje. Zahtevati bi morali, da se umaknejo tisti, ki nalogam niso kos, ne glede na to, ali delajo v združenem delu, v družbenopolitičnih organizacijah ali kje drugje. Pri tem pa ne bi smeli kritizirati kar počez. Ogniti bi se morali posplošenih kritik, ki jih je ta čas kar precej, saj to ni prava pot reševanja kadrovskih zadev.

Na številnih mestih so poudarili, da je poglobljena pomanjkljivost kadrovske politike pravzaprav v tem, ker je še vedno nesistematična in kampanjska. Velikokrat opravimo evidentiranje kar v ozkih krogih. Vsak evidentiran kandidat bi se moral izkazati z uspehi svojega dela. Tako pa se vse prevečkrat sprijaznimo zgolj z naštevanjem njegovih funkcij. Na odgovorna mesta bi morali voliti ljudi, ki se zavzemajo za kolektivno delo, ki so v vodstva pripravljeni pritegniti mlade strokovnjake. Na ta način bi omilili generacijski prelom, ki smo mu bolj ali manj priča v vsaki družbi. Seveda pa bi jim potem, ko jih izvolimo, morali omogočiti nadaljnje usposabljanje, jim pomagati, pravočasno pa – če je to potrebno – izreči tudi tovariško kritiko. Danes pa se taki kritiki najraje izognemo. Name-

sto stalnega preverjanja njihovega dela se prepuščamo dramtiziranju, in to tedaj, ko je že prepozno in ko delavci direktorju ali drugi osebnosti ne zaupajo več.

Na centralnem komiteju Zveze komunistov Slovenije so pripomnili, da zveza komunistov nima pravice ljudi postavljati ali odstavljati na delovne dolžnosti. Nikakor pa ne sme stati ob strani in čakati, da pride do afer, do velike družbene škode, ukrepov družbenega varstva in podobno. Žal pa marsikje ugotavljajo, da osnovne organizacije ne razumejo bistva kadrovske politike in da je v nekaterih okoljih preprosto niso sposobne uresničevati.

Priča smo dvema skrajnostima: po eni strani pomanjkljivosti v proizvodnji, porabi, v politiki in drugod pripisujejo samo slabostim vodilnih delavcev, drugi pa iščejo vzroke izključno drugje. Za težave krivijo zvezni izvršni svet, tekočo gospodarsko politiko itn. Taka pot ni prava. Očitno je, da bi v vsakem primeru mogli upoštevati vse razloge, ki so pripeljali do zadreg in jih kar se da celostno obravnavati.

In to je bistvo, za kar bi si morali prizadevati prav vsi, tudi zveza komunistov. Seveda bi bilo narobe, če bi o kadrovski politiki govorili kot o ločenem pojavu. Dejstvo je, da je ta politika tesno povezana s pripravo srednjeročnih in dolgoročnih razvojnih načrtov, z reformo šolstva, z zaposlovanjem, nagrajevanjem po delu in drugimi žgocimi vprašanji, pred katerimi smo se znašli in ki jih bo treba rešiti. In nesporno je, da jih bomo lahko uspešno opravili le, če bodo na prvih mestih pravi ljudje.

Darko Marin

Letna skupščina ZZB NOV Slovenije

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je v skladu z drugim odstavkom 25. člena ter 26., 28. in 29. členom statuta ZZB NOV Slovenije sprejel

sklep

o sklicu letne skupščine ZZB NOV Slovenije s tem dnevnim redom

1. izvolitev organov letne skupščine ZZB NOV Slovenije;
2. – poročilo o delu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije med 6. volilno skupščino in letno skupščino ZZB NOV Slovenije;
- poročilo nadzornega odbora ZZB NOV Slovenije med 6. volilno skupščino in letno skupščino ZZB NOV Slovenije;
3. razprava o poročilih in uvodni besedi;
4. uskladitev statuta ZZB NOV Slovenije s statutom ZZB NOV Jugoslavije;
5. sprejem sklepov letne skupščine ZZB NOV Slovenije;
6. zaključni račun republiškega odbora ZZB NOV Slovenije za leto 1982;
7. kadrovske zadeve;
8. razno.

Letno skupščino ZZB NOV Slovenije sestavljajo: po en delegat občinskega odbora ZZB NOV in odbora ZZB NOV posebne družbenopolitične skupnosti, člani republiškega in nadzornega odbora ZZB NOV Slovenije; na letni skupščini so tudi člani zveznega in nadzornega odbora ZZB NOV Jugoslavije iz SR Slovenije in gostje.

Letna skupščina ZZB NOV Slovenije bo v četrtek, dne 23. junija 1983, ob 9. uri v veliki dvorani skupščine SR Slovenije, Ljubljana, Šubičeva 4.

Prizadevni in delavni partizanski kurirji

Partizanski kurirji že vrsto let, zlasti pa v zadnjem času posvečajo zgodovinsko največjo pozornost. Skoraj trideset let že zbirajo gradivo, da bi izdali monografijo o kurirskih TV zvezah v Sloveniji.

To je bilo tudi eno izmed osrednjih vprašanj na zboru skupnosti borcev 4. brigade VDV – Partizanskih kurirjev Slovenije v Ljubljani. Kaže, da bo ta akcija letos le končana.

Poleg kurirjev ima pri tem, da je doslej zbranega že toliko preverjenega, popravljenega in dopolnjenega gradiva, veliko vlogo tudi komisija za zbiranje gradiva o delovanju kurirjev v NOB. Računajo, da se bodo z enako zavzetostjo lotili zbiranja denarnih sredstev za monografijo in pri njeni prodaji.

Zelo dejavne so bile še komisije za ohranjanje, razvijanje in oživljanje tradicij partizanskih kurirjev, materialno-finančna vprašanja in za propagandno ter informa-

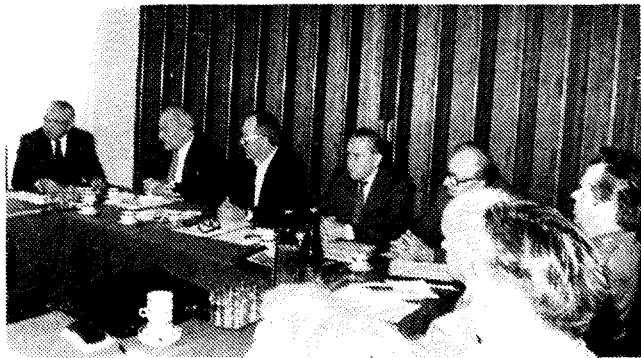
tivno dejavnost. Enaka ocena velja za pododbore, ki delujejo na Notranjskem, Primorskem (severna in južna), Dolenjskem, Gorenjskem, Štajerskem in Koroškem. Njihov zasluga, je da so bila v zadnjih dveh letih v raznih predelih Slovenije odkrita številna spominska obeležja in plošče, bodisi posameznim TV postajam ali pa padlim kurirjem.

Prav zaradi podružbljanja

in prenašanja revolucionarnih ter bojnih tradicij kurirji, poleg sodelovanja ob kurirskovi pošti, dnevu JLA in ob drugih priložnostih, skupaj z drugimi borci obiskujejo po vsej Sloveniji (tudi tiste najbolj zakotne) osnovne šole in učencem pripovedujejo o delu kurirjev med vojno. Razen tega kurirji pomagajo ali pa celo sodelujejo še pri raznih športnih manifestacijah.

S svojimi delegatskimi predstavniki delujejo še v drugih organih in povsod sodelujejo še s številnimi družbenopolitičnimi organizacijami.

Drago Miklavc

Z zbora skupnosti, ki se ga je udeležil tudi Albert Jakopič-Kajtimir

Pojasnilo o Rezijanskem bataljonu

Napisati moram nekaj vrstic, da končam polemiko in pisanje, ki ne koristi nobene, najmanj pa nam borcem, ki smo vsak po svoji moči dali svoj delež v NOB, posebno še v zadnjih dneh pri osvobajanju naše domovine.

Polemika med nekdanjimi voditelji Rezijanskega bataljona zaradi zmešnjave datumov, govorenja za spomin na 38 letih ne daje prave podobe. Prav sedaj pišem kroniko vseh enot Operativnega štaba za zapadno Primorsko (OŠZP), ki sem mu tedaj poveljeval, in je bil Rezijanski bataljon njegov sestavni del. Za vsak dan v 1944. in 1945. letu imam napisan dnevnik, tako da z datumi ni težav. Poleg tega imamo v Inštitutu za delavsko gibanje v Ljubljani na voljo vse ohranjene dokumente iz teh časov, da je z dopolnitvijo osebnih spominov možno napisati res natančno zgodovino.

O Rezijanskem bataljonu samo nekaj besed. Prve dni marca 1944 je OŠZP dal bataljonu nalogo, naj gre v Cerkljo in se tam preobleče v nove uniforme in dopolni orožje, ki smo jo tedaj dobivali od zaveznikov. Tudi mene so poklicali v Cerkljo, da bi mi dali naloge za enote OŠZP ob zadnjih dneh osvobajanja. S komandantom 9. korpusa smo tudi pregledali Rezijanski bataljon, ko je dobil opremo in obleko. Prav tedaj se je začela tudi velika sovražna ofenziva, zato je komandant 9. korpusa dal nalo-

go bataljonu, da prevzame pod zaščito premočno bolnišnico 31. divizije in jo popelje s seboj na varno na Rovško. Kljub sovražni ofenzivi je bataljon to nalogo odlično opravil. Po dolgem maršu čez visoke planine Alp je 31. marca srečno pripeljal bolnišnico v Lepeno. Bataljonu je poveljeval Silvester Gianfrate-Srečko, ki je bil sicer šibkega zdravja in je tedaj zelo resno obel.

Tako smo 24. aprila 1944 na njegovo prošnjo in na osnovi zdravniških dokumentov ugodili njegovi prošnji, da se odpočije in

Operativni štab za
Zapadno Primorsko
IX. Korpusa J. A.
Položaj, 24. 4. 1945

Tov. kapetan Srečko!

Po sprichevalih, ki smo jih dobili, smo razvideli, da si v resnici bolan in smo ugodili tvoji prošnji, da se odpočiješ. Zdravnik naj ti dodeli dijeto, ki ti pripada. Ti ostaneš v bližini bataljona, da v slučaju, ki ni daleč, takoj izvršiš in pomagaš k že zdavnaj zadani vam nalogi. Zavedati se moraš, da si Titov oficir, da so sedaj odločilni trenutki, ko bomo morali znati obdržati, za kar smo se borili in priborili.

Smrt fašizmu – svobodo narodu!

Politkomisar:
Zdravljic Marjan

Prepis izvirnega dokumenta

Nov družbeni center

Ob 40. obletnici padca fašizma so pri Domju v občini Dolina slovesno odprli novi družbeni center, ki nosi ime revolucionarja Antona Ukmarja – Mira, enega najslavnejših primorskih borcev. Ob domu stoji tudi revolucionarjev doprni kip. Kot je v priložnostnem nagovoru naglasil dolinski župan Edvin Švab, bo ta objekt služil za zblíževanje, spoznavanje in medsebojno sodelovanje vseh družbenopolitičnih komponent na tem narodnostno mešanem območju. Novo poslopje mora tako postati pomembno družbeno stičišče, ki naj prispeva k ovrednotenju kulturnega sožitja. V centru so uredili prostore za družbenokulturne potrebe treh krajevnih organizacij, in sicer kulturnega društva Venturini, športnega krožka Domio in krajevne sekcije zveze partizanov VZPI-AN-PI. V družbenem centru so odprli podružnico slovenskega denarnega zavoda TKB.

Ob praznovanju 25. aprila – dneva odpornosti in osvoboditve ter 40. letnici padca fašizma so bila na Tržaškem številna javna zborovanja. V dolinski občini so poleg že omenjenega odprtja družbenega centra priredili večer italijanske narodnosti v Jugoslaviji in pa osrednjo proslavo v spominskem parku v Dolini ob občinskem spomeniku padlim za svobodo, na kateri so predstavniki mladega rodu poveljali ideale narodnoosvobodilnega boja. Med številnimi uglednimi gosti so bili med drugimi generalni konzul SFRJ v Trstu Drago Mirošič, predstavniki borčevskih organizacij iz Kopra, Sežane in Kočevja ter Jože Novak, predsednik skupščine pobratene občine Kočevje.

Tržaški Slovenci iz Sv. Ivana so na proslavi odločno postavili zahtevo po vrnitvi Narodnega doma, nekdanjega kulturnega in družbenega središča tega mestnega rajona. Obenem so ostro obsodili nedavno izzivalno javno poveljevanje fašističnega škvadrsta Francesca Giunte, ki je 1921. leta organiziral požig Narodnega doma.

Podobne manifestacije so bile tudi v drugih krajih tržaške pokrajine. V Miljah je pred spomenikom padlim slovenski občinski odbornik Jurij Vodopivec poveljal vrednote odpornosti in protifašizma, ki jih moramo uresničevati tudi v praksi na vseh ravneh družbenopolitičnega življenja. Pri Sv. Ani je predstavnica pripravljalnega odbora za postavitev spomenika padlim Jolanda Gustinčič pozivala vse demokratske stranke in slovenske organizacije, naj izvedejo vse mogoče pritiske, da bi čimprej dobili ustrezno dovoljenje za postavitev spomenika v tem mestnem rajonu. V Križu so domačini ob igranju godbe na pihala krenili do vaškega partizanskega obeležja NOB, kjer je udeležence shoda nagovoril predsednik krajevnih borčevskih organizacij VZPI-ANPI Gigi Bogatec. Slovesno je bilo tudi v Nabrežini, kjer so položili vence pred vse spomenike NOB, o pomenu tega praznika pa je med drugimi spregovoril župan Albin Škerk. Prebivalci repentabske občine pa so se zbrali pred spomenikom padlim v Repnu, kjer je o narodnostnem trenutku Slovencev v Italiji spregovoril župan Pavel Colja. Pred proslavo je delegacija repentabske občinske uprave položila na pokopališču na Colu venec na grob komandanta Bazoviške brigade Franca Nemgarja, ki je junško padel na Opčinah na večer pred osvoboditvijo Trsta. Prav ta žrtev Logačana Nemgarja je lani uradno pobratila občini Repentabor in Logatec.

Boris Simoneta

RADIO ŠE POMNITE – TOVARIŠI

Upor slovenskega ljudstva na Primorskem proti okupatorju se je konec leta 1942, zlasti pa v prvih mesecih naslednjega leta začel počasi širiti tudi v Beneško Slovenijo. V nekatere vasi vzhodne Benečije so takrat prišli partizani 1. tolminske čete, kasneje pa partizani Briške čete Soškega odreda ter nekateri aktivisti s Kambreskega. Tokrat jim še ni uspelo organizirati odborov OF, vendar pa so med beneške Slovence prinesli seme upora, ki je padlo na ugodna tla pri nasprotnikih fašizma. To seme pa je klico in vzklilo med pohodom Gregorčičeve in Gradnikove brigade v Benečijo maja 1943. leta. O tem pohodu bomo govorili v oddaji »Še pomnite, tovariši«, ki bo na sporedu 22. maja ob 9. uri na 1. programu Radija Ljubljana. Udeleženci pohoda, komandanti, komandirji, obveščevalci in aktivisti ter ljudje, ki so takrat in še danes živijo v Beneški Sloveniji, bodo v oddaji obujali spomine na zgodovinske dogodke pred 40 leti. Beseda bo tekla o posameznih bojih Gregorčičeve in Gradnikove brigade med pohodom, ki sta prizadejali sovražniku zelo hude izgube, o nadčloveških naporih borcev med pohodi po strminah Kolovrata, Matajurja, Meje, o prebojih čez Nadižo, o prodoru v Rezijo, ter o stikih borcev z ljudmi po beneških vaseh in o velikem vojaško-političnem pomenu tega pohoda.

Odmev na oddajo

Strnjena in bogata vsebina

Oddaja »Še pomnite tovariši« o naprednem patriotičnem gibanju ter o pripravi OF na odpor proti okupatorju na Dolenjskem, ki je bila 24. 4. 1983, je na zelo neposreden način prikazala takratne dogodke in tragično zajetje partizanov-aktivistov pri »Becetovi jami« – še posebej pa predstavitev borca-aktivista Alojza Gregorčiča. S to oddajo je v javnosti prvič prikazano njegovo delo kot organizatorja odpora v okrožju Sent Petra, sedaj Otočec.

S tem pismom Gregorčičevi otroci izrekamo zahvalo Radiu-Ljubljani in tovarišu Stanetu Škrabarju, ki je na neposreden način in v strnjeni oddaji tako veliko povedal. Oddaja nam je izpolnila dolgoletno željo, da nekdo pojasni očetovo delo in njegovo tako tragično smrt.

Predstavitve našega narodnoosvobodilnega boja v ožji in širši domovini, kot je bila oddaja o Bihaški republiki, je najneposrednejši prenos revolucionarnih tradicij in najboljše predstavitev ponosa, hrabrosti in borbenosti naših ljudi, ki so premagali mnogokrat močnejšega sovražnika in domačega izdajalca.

Gregorčičevi otroci

Kurirčkova torbica v Zajčji dobavi

Torek, 26. aprila. Sončno pomladno jutro na robu Ljubljane. Najprej pohod po delu poti, ki označuje v živo vkljenjeno Ljubljano med NOB. Potem slovesnost ob predaji in sprejemu kurirčkove torbice. V Zajčji dobavi so pionirji nižjih razredov iz osnovnih šol Edvard Kardelj, Leopold Maček-Borut in Adolf Jakob iz Zaloga ustavili svoje utrjene korake. Kurirčkovo torbico, ki so jo pionirji, kurirji iz osnovne šole Jože Moškrič predali svojim vrstnikom iz osnovne šole Edvard Kardelj, so spremljali borci kolesarji, ki so se prvič tega dne pokazali v sestavi kluba Maska Perca, ob njih pa je vozila tudi skupina kolesarjev Rog-Franek. Spomin na kurirske dni in vodilno misel za pionirje-kurirje današnjega dne je podal nekdanji partizanski kurir Jože Simšič-Jelen. Pionirji so pripravili kulturni program, ki ga je še popestril partizanski humorist Pavle Herbst. Le škoda, da so se pionirji že rašli in mu je namesto množice prisluhnila le peščica.

Ziva Drole

Iz mednarodne aktivnosti ZZB NOV

Na zvezni in republiški ravni

Srečanje jugoslovanske borčevske delegacije z alžirskimi gostitelji je bilo že v aprilu. Sodelovanje med dvema organizacijama je bilo, so ugotavljali oboji, dobro že doslej, saj ima dolgo tradicijo in sega še v čas alžirskega osvobodilnega boja. Zopet se je izkazalo, da so naši politični pogledi enotni in da je enako tudi ocenjevanje ključnih mednarodnih dogajanj. Ker sta državi članici mednarodne organizacije nekdanjih borcev FMAC, sta bili delegaciji ene misli, da bosta tudi na tem področju še naprej spodbujali vsakršna prizadevanja za mir in razorožitev. Z alžirske strani je prišel celo predlog za usta-

novitev morebitne nekakšne borčevske organizacije neuvršenih, pri čemer je naša delegacija sicer v načelu bila naklonjena tej pobudi, hkrati pa je izrazila dvom, da bi bilo to vprašanje primerno načenjati ta čas. Pač pa je obveljal skupni sklep, da bodo oboji obvestili vodstvo svetovne borčevske organizacije o tem, kaj so sklenili na nedavni delhijski konferenci neuvršenih, in da bodo po svojih močeh prispevali k prizadevanjem za srečanje nekdanjih borcev sredozemskih držav ter spregovorili še o pripravi na generalno skupščino FMAC, ki bo 1985. leta.

O obisku pri francoskih

borčevskih organizacijah je predsednik komisije za mednarodno sodelovanje pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije Zvonko Grahek na zadnji seji zveznega odbora dejal, da je naša delegacija ves čas poudarjala osnovna načela naše neuvršene politike, pri čemer je dodatno opozarjala, da ni nič manjša nevarnost od atomskega oboroževanja neusklajenost na ekonomskem področju.

Beseda je tekla še o bližnjem simpoziju o miru (ta naj bi bil drugo leto – ni še domenjeno, v kateri od evropskih držav). Skupen vtis naše delegacije je bil, da so stališča francoskih borčevskih organizacij blizu na-

šim, pri tem pa so imeli takšnji borci pripombe na politično dogajanje v njihovi državi. Sicer so pa tudi oni podprli zamisel o srečanju borcev sredozemskih držav.

O mednarodni dejavnosti borcev pa niso spregovorili le na seji zveznega odbora ZZB NOV ter na seji njenega predsedstva, ampak tudi na včerajšnji seji predsedstva RO ZZB NOV Slovenije, kjer so ugotavljali v prvi vrsti, da je mednarodna aktivnost slovenske borčevske organizacije neločljivi sestavni del celotne aktivnosti

te organizacije, ki se pa vključuje v skupno mednarodno dejavnost pri Svetu za mednarodne odnose pri predsedstvu RK SZDL, pri komisiji za mednarodne odnose CK ZK Slovenije ter pri komisiji za mednarodno sodelovanje zveznega odbora ZZB NOV.

Dobri sosedski odnosi so že staro vodilo, ki se ga držijo borčevske organizacije še toliko bolj, ker imajo v sosednjih državah, zlasti z italijansko borčevsko organizacijo ANPI in z Zvezo koroških partizanov na avstrijskem Koroškem trdno prepletene vezi. To, je zapisano v poročilu o delu mednarodne komisije pri RO ZZB NOV Slovenije, so v prvi vrsti prispevali narodnoosvobodilni boj in številni borci, ki so se na tej in na drugi strani naših meja bojevali za skupno stvar, za padec fašizma in mir. Zlasti se pogloblja od podpisa osimskih sporazumov sem sodelovanje z italijansko ANPI, kar še posebno velja za to organizacijo v Furlaniji-Juljski krajini, s katero naša borčevska organizacija celo večkrat na leto usklajuje skupne točke letnih programov dela.

Takšno sodelovanje pa ne velja le za borčevsko ANPI, ampak tudi za razne protifašistične odbore in združenja demokratičnih strank Italije. To velja za sodelovanje z Združenjem aktivistov osvobodilnega gibanja na tržaškem ozemlju, za Zvezo vojaških vojn invalidov NOV iz Trsta, za Združenje bivših deportirancev v nacističnih taboriščih, za vsedržno združenje italijanskih protifašističnih pregnancev, za vsedržno združenje vojn invalidov, italijansko združenje prostovoljcev za svobodo ter za številne druge, ki poleg osrednje italijanske borčevske organizacije delujejo v protifašističnih komitejih za zaščito demokratičnih in republikanskih institucij ter se vključujejo v sodelovanje v osnovnih skupnih prizadevanjih za mir in razorožitev.

Tudi z Avstrijo, oziroma avstrijskimi organizacijami ima ZZB NOV Slovenije stike in razvejano sodelovanje, v prvi vrsti pa, kot smo že v uvodu omenili, z Zvezo koroških partizanov. To velja tudi za Zvezo koroških izseljencev, sicer pa je bolj konkretno in živahno v obmejnem pasu. Velik delež k živosti tega sodelovanja prispeva

tudi dejstvo, da so vsi tisti koroški nekdanji borci, ki so se bojevali na ozemlju današnje Avstrije, pa od vojne sem živijo v Jugoslaviji, na slovenskem ozemlju, združeni v osrednji in področne odbore koroških partizanov. Da se sodelovanje razvija tudi drugače, in ne le s srečanji, pove lani končana knjiga, monografija o 1. avstrijskem bataljonu (izpod peresa Maxa Baierja, komandanta te enote), oris bojev tega bataljona izpod peresa Borisa Butine, Koroški partizanski pevski zbor, ki ima sedež v Celovcu in se z uspehom že nekaj let uveljavlja, postavitve spominskega obeležja in ureditev spominskega muzeja na Peršmanovi domačiji pod Peco in nenazadnje tudi tu pa tam postavljen spomenik ali obeležje; najpomembnejši je gotovo tisti, ki so ga postavili na grob Karla Prusnika-Gašperja, dolgoletnega predsednika Zveze koroških partizanov v Avstriji. Da je tudi avstrijska vlada pokazala dobro voljo in odnos do nekdanjih borcev proti nacizmu, je dokaz 32 podeljenih častnih znakov zaslug za narod Korošcem. Te je v imenu zveznega kanclerja Kirchschlagerja podelil delni glavbar Wagner lani. Avstrijska televizija je začela pripravljati televizijsko oddajo o udeležbi Avstrijcev v boju proti nacifašizmu, Zveza koroških partizanov pa je skupaj z osrednjim odborom koroških partizanov iz Slovenije pripravila knjigo »Pomniki na Koroškem«. Žal gre navezovanje na drugih ravneh nekoliko počasneje, predvsem zaradi uradne, našim manjšinam v Avstriji ne najbolj naklonjene politične usmeritve. Vendar so tudi na tem področju že storjeni koraki in navezani stiki.

Glede sodelovanja z madžarsko borčevsko organizacijo ostaja še slejkoprej ovira neposrednim stikom dejstvo, da ima Zveza madžarskih partizanov sedež v Budimpešti, da še ni neposrednega delovanja odborov ali sekcij v obmejnih krajih in torej vzdržuje borčevska organizacija Jugoslavije z njimi stike prek zveznega odbora in njegovih organov.

O vrsti podrobnosti, ki so v prav zadnjem obdobju uokvirjale delo komisije za mednarodno sodelovanje pri RO ZZB NOV Slovenije, bomo nekaj zapisali še prihodnje.

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Bled – O delu dveh let

Marca so zborovali člani blejske borčevske organizacije. Od 403 članov se jih je zbralo 170. Odbor je pripravil pregled dogodkov doma in po svetu, v razpravi pa je še temeljiteje spregovoril o tem predsednik občinskega odbora Slavko Staroverski.

Ker lani ni bilo konference, je poročilo obseglo delo organizacije v preteklih dveh letih. Posebno plodno je bilo sodelovanje članov ZB v drugih družbenopolitičnih organizacijah in društvih; imeli so redne stike in obiske s pobratenimi organizacijami iz Döberdoba, Vrha in Jamelj, pripravili so tovariški srečanja, udeleževali so se krajevnih, občinskih in drugih psovlat ter prireditvev. Pohvalno je sodelovanje s pionirsko organizacijo na osnovni šoli prof. dr. Josipa Plemla, saj vedno vabijo borce, da jim pripovedujejo o svojih doživljajih med NOB. Pionirji in mladinci pomagajo borčevski organizaciji pri proslavah. Tudi letošnjo konferenco je pozdravila delegacija pionirjev.

Borci so tudi v preteklem obdobju organizirali nekaj izletov. Bili so na Visu, ogledali so si Notranjsko z Loško dolino in gradom Snežnikom ter Blokami, ustavili so se na Turjaku in zloglasnem Urhu. Vsako leto se udeležijo slavlja ob občinskem prazniku v Doberdobo, pa tudi žalne slovesnosti ob grobu jeseniškega junaka Matije Verdника-Tomaža v Svečah na Koroškem.

Zdravnik iz dispanzerja za borce je s podatki ponazoril zdravstveno stanje nekdanjih borcev ter pojasnil težave s kopaliskim zdravljenjem. Povsod se pozna stabilizacija, a borci so vedno bolj potrebni zdravljenja v toplicah.

Blejski borci imajo tudi za letos polno načrtov. Se naprej bodo po svojih močeh prispevali k razvijanju samoupravnega sistema in se še naprej vključevali v vse množične organizacije ter društva. Skrbeli bodo za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB in ljudske revolucije, posebno med mladino. Komisija za zbiranje zgodovinskih podatkov v kraju bo nadaljevala svoje delo. Na pokopališču padlih borcev bodo obnovili napise na ploščah ter na novo posadili živo mejo. Pri tem jim bosta pomagala občinski odbor in krajevna skupnost. Tudi srečanja in izlete bodo pripravili ter se še tesneje povezovali s pobratimi v zamejstvu. Prihodnje leto bodo imeli volilno konferenco.

M. S.

Podnart – Programska konferenca KO ZB

Marca je bila v domu kulture v Podnartu programska konferenca KO ZB Podnart. Njeni člani so bili tudi v minulemu letu aktivni na vseh področjih dela in življenja v KS, DPO in društvih kakor tudi na širšem področju, v sish in v drugih občinskih organih. Lani so imeli v Podnartu sedmo partizansko srečanje. Sodelovali so v akciji NNNP 82, na komemoracijah, ob dnevu mrtvih, pri organiziranju in izvedbi tretjega teka patrolj v spomin narodnega heroja Staneta Žagarja; redno so vzdrževali sedem spominskih obeležij itd.

Na konferenci so se dogovorili, da bodo tako delali tudi v prihodnje. Tudi letos bodo septembra organizirali že tradicionalno osmo partizansko srečanje. Vsa dosežanja srečanja so potrdila, da so srečanja z borci in aktivisti, ki so pred vojno in med njo živeli in delali na območju KRS Podnart, sedaj pa živijo v raznih krajih Jugoslavije, zares pristna in prava priložnost za obujanje tradicij NOB. Predvsem pa je pomembno, da s srečanjem nimajo stroškov, ker kulturni program pripravijo člani KPD Svoboda in pionirji pionirskega odreda Alojz Rakovec brezplačno, hrano in pijačo in plačajo udeleženci sami.

Predsednik OO ZZB NOV Radovljica Albin Jensterle je pohvalil aktivnost in delo KO ZB Podnart ter orisal svetovni politični položaj. Članom je priporočil, naj bodo tudi v prihodnje čim bolj aktivni pri premagovanju sedanjega gospodarskega stanja ter naj preprečujejo razne nepotrebne kritike, kar so potrdili tudi udeleženci programske konference.

Ciril Rozman

Slovenske Konjice – Skupščina ZZB NOV

Že osemnajstega marca smo imeli v Slovenskih Konjicah redno letno skupščino ZZB NOV občine Slovenske Konjice. Delegati so zastopali 677 članov ZZB NOV, ki smo organizirani v šestih združenjih. Ugotovili smo, da je naša organizacija tudi v minulemu letu marljivo delovala. Svoje delo smo združevali z drugimi frontnimi silami v

občini in tako skupaj poželi lepe uspehe pri lanskim volitvah in izvedbi referendumu. Vključujemo se v delo raznih sisov in tako uspešno rešujemo tudi probleme članov ZZB NOV. Ugotovili smo, da se je lani zdravilo v raznih zdraviliščih 76 članov in da v dispanzerju za borce v Slovenskih Konjicah sedaj delo lepo teče. Ugotavljamo tudi čedalje večje zanimanje za dogodke iz NOV in več prireditev na to temo. V preteklem letu je bila speljana tudi planinska spominska pot od obeležja do obeležja NOB po občini, ki je dolga 105 kilometrov in ima 22 kontrolnih točk.

Predvsem pa se je občinski odbor ZZB NOV angažiral pri urejanju Spominskega doma Milenka Kneževiča na Tolstem vrhu. Organizirali smo zbiranje denarja in lesa in smo sedaj že tako daleč, da bo verjetno dom urejen do letošnjega 4. julija, ko se bomo spet srečali vsi člani ZZB NOV, kot se srečujemo že več kot deset let.

Naše skupščine so se udeležili in jo pozdravili vsi predstavniki drugih DPO v občini in zastopnik RO ZZB NOV. Posebno veseli smo bili pozdrava pionirjev.

Julka Tajnikar

Ljubljana Bežigrad Programsko-delovna skupščina

Na programsko-delovni skupščini občinske organizacije Zveze združenj borcev NOV Bežigrad so delegati obravnavali dosedanje delo občinskega odbora in organizacije kot celote ter program dela v prihodnje.

V uvodni besedi predsednika občinske organizacije ZZB Jožeta Slovenca in v razpravi so bila zajeta vsa pereča vprašanja, ki tarejo borce.

Dejavnost članov, komisij in krajevnih organizacij v preteklem letu je bila zelo široka in plodna. Prek 800 članov je delegatov v raznih zbiorih SIS, družbenopolitičnih in v družbenih organizacijah ter društvih od krajevne, občinske, republiške do zvezne samouprave, kar predstavlja prek 23 odstotkov vsega članstva. Če upoštevamo, da so aktivni tudi v raznih svetih, komisijah, odborih in tudi v svoji organizaciji, je okoli dve tretjini članstva še vedno aktivnih, kar pri tej starostni strukturi in zdravstvenem stanju vsekakor predstavlja visok odstotek.

Menili so, da je potrebno posebno pozornost posvetiti socialni varnosti borcev, saj njihov osebni standard glede na sedanji položaj občutno pada. Zagotovljena proračunska sredstva občine pa komaj zadostujejo trenutnim potrebam. Še posebej je potrebno skrbeti za zdravstveno varstvo in dobro zdravstveno stanje borcev, ki so vedno bolj zdravstveno ogroženi. Največ dela in neposredne pomoči pade na ramena socialno-zdravstvenih komisij v krajevnih organizacijah, ki jih v glavnem sestavljajo tovarišice, izredno marljive in pridne delavke z velikim občutkom za solidarnost in medsebojno pomoč, za kar jim gre vse priznanje.

Med pomembnimi uspehi na področju negovanja revolucionarnih tradicij je potrebno omeniti, da je občinska skupščina podelila tretji domicil v občini, in sicer Medvojnemu aktivu Osvobodilne fronte slovenskega naroda za občino Ljubljana Bežigrad ter izdajo prve knjige »Na levem bregu Save«, ki govori o revolucionarnem gibanju v občini, zajema pa območje Črnuč, Sentjakoba in Dola. Sedaj pišejo še dve knjigi o revolucionarnem gibanju na Ježici in za Bežigradom.

Tesno je tudi sodelovanje borčevskih organizacij v KS z osnovnimi šolami, predvsem pri pionirskem pohodu Po poteh partizanske Ljubljane in drugih manifestacijah. Osnovnim šolam v vseh ljubljanskih občinah so prek občinskih ZPM razdelili ob dnevu mrtvih 700 brošur o Gramozni jami, ki jih je občinski odbor ZZB NOV izdal in založil ob obnovitvi Gramozne jame. Komisija za SLO in DS se je po programu ustvarjalno vključevala v reševanje nalog pri nadaljnjem dograjevanju, utrjevanju in podružbljanju SLO in DS. Članstvo ZB je aktivno vključeno v vse aktivnosti s tega področja, predvsem v krajevnih skupnostih, v občini in mestu. Delujejo v komitejih za SLO in DS, v civilni in narodni zaščiti, v koordinacijskih odborih za SLO in DS pri SZDL in drugih dejavnostih.

Tudi druge komisije pri občinskem odboru ZZB NOV in v krajevnih organizacijah (komisija za biveše politične zapornike, internirance in izgnance, komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj borcev, komisija za kadrovska vprašanja, prošnje in pritožbe) so uspešno opravile svoje naloge.

Dušan Rebolj

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Še s seje predsedstva zveznega odbora ZZB NOV

Na jesen analiza o izvajanju zdravstvenega varstva borcev in VI

V točki dnevnega reda, kjer naj bi obravnavali informacijo o uresničevanju pravic vojaških invalidov do ortopedskih in drugih pripomočkov, so na seji predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije minuli četrtek razpravljali mnogo širše. Kajti vrsta vprašanj, ki so se postavljala v razpravi, se je nanašala na izvajanje zdravstvenega varstva v samoupravnih zdravstvenih skupnostih. V teh namreč že od začetka tega leta skrbijo tudi za zdravje nekdanjih borcev in za vojaške vojne invalide. V nekaj mesecih tega leta je bilo že opaziti, da določene stvari ne tečejo gladko. Zato so sklenili naložiti zveznemu komiteju nalogo, da do konca leta pripravi

analizo stanja na tem področju, medtem ko so ob zakonu, ki je stopil v veljavo s prvim januarjem letos (140. člen zakona o temeljnih pravicah VI, in izroča tudi zdravstveno varstvo borcev ter invalidov v pristojnosti zdravstvenih skupnosti), menili, da je treba doseči soglasnost za hitri postopek sprejemanja nekaterih dopolnil, ki so v postopku usklajevanja in sprejemanja izpadla iz besedila zakona. Že sedaj, so ugotavljali, pa je mogoče reči, da med samoupravnimi skupnostmi na zdravstvenem področju posebne solidarnosti ni, in bo treba temu vprašanju posvetiti v prihodnje več pozornosti.

B. Ž. J.

O usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice

Delajo dolgoročno

Med Slovenci že od osvoboditve sem ni bilo pretiranega zanimanja za vojaške poklice. Zadnja leta pa je število kandidatov za vojaške šole in akademije postalo že zaskrbljujoče. Na terenu so začeli akcije za iskanje kandidatov šele takrat, ko so izšli razpisi za vojaške šole. Pogosto so s svojimi akcijami dosegli ravno nasprotno učinke, kot pa so želeli. Slovenski najvišji organi so se zavedali resnosti položaja in pri svetu za SLO in DS predsedstva RK SZDL so ustanovili koordinacijski odbor, ki naj bi skrbel za nepretrgano delo na tem področju in usklajeval dejavnosti vseh zainteresiranih na področju kadrovanja mladih za vojaške in obrambne poklice. Obiskali smo predsednika tega odbora Alojza Hrena in mu zastavili nekaj vprašanj.

Kdaj in zakaj ste ustanovili koordinacijski odbor?

»Odbor je bil ustanovljen februarja lani, vanj pa so vključene vse družbenopolitične in družbene organizacije, JLA, teritorialna obramba, šolstvo in drugi. S svojim delom naj bi vplival na vse odgovorne organe na ravni republike in tudi v bazi. Hkrati pa naj bi zbiral podatke s področja kadrovanja mladih za vojaške in obrambne poklice za naše vodstvene organe«.

Kako ocenjujete delo odbora v minulem obdobju?

»Delo je bilo intenzivno in ustvarjalno. V tem obdobju smo uspeli ta del kadrovske politike predstaviti kot zelo pomemben. Mnogi so začeli drugače gledati na te stvari in jih skušajo tudi spremeniti. So pa na žalost še nekateri, ki niso dovolj delavni na tem področju. Odbor je tudi prispeval k prebujanju javnosti, da je kadrovanje nujna in pomembna naloga ter da smo

vsi odgovorni za njeno uredničenje in naše kadre v oboroženih silah.

Želeli smo strniti vse dejavnike in jih usposobiti za to delo. Ugotavljamo, da je poznavanje vojaških poklicev zelo pomanjkljivo. Veliko pedagoških delavcev, ki naj bi animirali mlade, so ženske in nimajo pravega odnosa do vojaškega poklica. Za njih in druge pripravljamo seminarje, kjer se seznanjajo s številnimi možnostmi, ki jih ima mlad človek v vojaškem poklicu. V eni izmed enot Ljubljanskega armadnega območja smo pripravili novinarsko konferenco, kjer so se novinarji lahko seznanili z nekaj poklici v JLA«.

Pomemben dejavnik pri odločanju mladih za vojaške poklice so starši. Kako pa njih seznanjate s poklicnimi možnostmi v JLA?

»Izdali smo komplet propagandnega gradiva, v katerem so predstavljeni vsi vojaški poklici ter vse vojaške

šole in akademije. To gradivo je prvo takšno v Jugoslaviji in je tudi že prevedeno v jezike naših narodov in narodnosti. V Sloveniji ga je tudi kupila že tretjina osnovnih in srednjih šol. Poleg tega pa smo izdali še več drugega takšnega materiala«.

Ali so se rezultati vašega dela pokazali že letos?

»Letos še ne moremo govoriti o bistvenem premiku pri številu kandidatov, ki bo približno isto kot lani. Mnoge občine še vedno niso premaknile te problematike z mrtve točke. Če bi bile vse občine tako delavne, kot jih je desetina, bi bilo kandidatov za vojaške šole in akademije dovolj«.

Katere občine pa dajejo dovolj kandidatov?

»Vse tiste, ki delajo na tem področju. Ozemeljsko so razdeljene po vsej republiki. Pri tem bi opozoril na primer občine Lenart. Ta družbenopolitična skupnost vrsto let ni imela nobenega kandidata za vojaške šole in akademije. Pred nekaj leti pa so začeli sodelovati s srednjo vojaško šolo Franc Rozman – Stane in letos imajo že osem kandidatov«.

Prav gotovo odbor ne namenja pozornosti samo propagiranju vojaških poklicev, ampak skuša tudi poiskati tiste dejavnike, ki odklonilno delujejo na morebitne kandidate?

»Z delom in pa anketami, ki bodo imele lokalni pomen, bomo poskušali odkri-

ti, kaj odvrča mlade od vojaških poklicev. Nekatere stvari okoli službovanja v JLA niso najbolj privlačne. Te bo treba urediti in pri tem že delamo. Po drugi strani pa bo treba spremeniti tudi družbeno vrednotenje vojaškega poklica. Postati mora naš poklic, ki je nujno potreben in zahteven. Okolja, iz katerih izhajajo vojaške starišine, bi morala ohranjati stike z njimi, jih vabiti na prireditve in proslave. Zavedati se moramo, da so vojaški poklici enakovredni civilnim, samo da so bolj zahtevni.

Se posebej pa se bomo usmerili na občine, ki niso in nimajo kandidatov za vojaške šole in akademije. Tese bomo sodelovali z zveznimi organi ter JLA in TO kot uporabnika. Želeli bi, da bi bolj uporabljali njihova tehnična sredstva in ljudi za uresničitev nalog na tem področju«.

Veliko pa lahko na področju usmerjanja mladih v vojaške in obrambne poklice opravijo tisk, radio in televizija. Kako boste njih vključili v te dejavnosti?

»Ustanovili smo delovno skupino za informativno-propagandno dejavnost, ki bo oskrbovala sredstva javnega obveščanja z vsemi podatki s tega področja. S tem pa ne bo omejevala dela drugih podobnih organov, ampak ga bo kvečjemu dopolnjevala«.

Prav gotovo smo na tem

Alojz Hren je trdno prepričan, da bo čez nekaj let več slovenskih fantov opravljalo odgovorne naloge v naših oboroženih silah.

področju kadrovske politike v minulih letih nekoliko zaspali. Sedanji napor niso dali veliko sadov, te lahko pričakujemo šele čez nekaj let. Vse, ki delajo na področju

usmerjanja mladih v vojaške in obrambne poklice, to ne sme razočarati. Zavedati se morajo, da delajo dolgoročno.

Bojan Kuntarič

Taktično orientacijska vaja

Strokovno usposabljanje rezervnih vojaških starešin občine Bežigrad je bilo letos dokaj pestro in dobro organizirano. Tematika – boj enot in skupin na začasnem zasednem ozemlju – je bila zahtevna. Že v pogovorih na predsedstvu so sklenili, da morajo vse strokovne komisije in vodilni organi ZRVS skrbno pripraviti taktične naloge. V vseh krajevnih organizacijah in na občinskem aktivu predavateljev so bili organizirani seminarji in pred-

jaškim starešinam dalo vsaj osnovno znanje s tega zahtevnega področja.

Vse krajevne organizacije ZRVS so zelo natančno izbrale objekte na terenu in na osnovi tega pripravile taktično nalogo. Nekatere organizacije so »rušile« mostove, druge železniške proge ali stavbe. Pri reševanju tako postavljenih nalog so morali RVS veliko premišljati o sami izvedbi akcije. Poleg tega so izvedli pohod iz rajona, kjer bi bila enota verjetno nastanjena.

vanja, od katerih je bila zelo pomembna obdelava okupacijskega sistema. Kjer so imeli dobro pripravljene seminarje neposredno pred vajo, so bili rezultati boljši in uspešnejši. V nekaterih organizacijah je bila dobra povezava z družbenopolitičnimi organizacijami, posebno s komiteji za SLO in DS. To sodelovanje se je kazalo v skupnih pripravah taktičnih vaj in vključevanju v delo članov ZRVS brez člena. Pripravili so tudi tehnični zbor s prikazom inženirskih sredstev in način miniranja raznih objektov, kar je vsem rezervnim vo-

do objekta rušenja. Tudi topografijo in pohod po azimutu so zelo natančno organizirali. Vsaka organizacija je za svoje članstvo izvedla še streljanje z MK puško na strelišču ob Savi. Na osnovi vsega tega je bil tudi interes RVS letos zelo dober, kar so pokazale končne analize. Želijo več praktičnega dela in manj nepotrebne administracije. Veliko delajo z izkušnjami iz NOB. V največ organizacijah so se teh vaj udeležili še mladinci in učenci obrambnih krožkov osnovnih šol ter vsi vodilni organi krajevnih skupnosti.

D. R. Bor

Plodno delo

Na letni programski konferenci mestne organizacije ZRVS mesta Maribor je njen predsednik Anton Gregorič-Jakec poudaril, da so rezervni vojaški starešine prispevali pomemben delež v prizadevanjih za stabilizacijo, pri razvijanju večje delovne storilnosti na delovnih mestih in na področju obrambnih priprav. Njihov prispevek je zlasti viden pri vodenju raznih obrambnih krožkov, pri organiziranju skupnih pohodov in drugih akcij z mladino, pri idejno-političnem in strokovnem usposabljanju ter na drugih področjih. Poudaril je tudi, da se je povečala učinkovitost organizacije po preoblikovanju mariborske občine.

Razpravljalci so opozorili na možnosti, ki jih daje pri usposabljanju Izobraževalni center za SLO in DS v Pekrah. Mariborske organizacije ZRVS te možnosti vse premalo uporabljajo. Prav tako so opozorili na uspešno vključevanje rezervnih starešin v akcije NNNP. Dokaj kritično so obravnavali delo aktivov ZRVS, ki po njihovem mnenju delujejo bolj formalno. Dotaknili so se tudi sodelovanja rezervnih starešin z JLA in teritorialno obrambo. Ugotovili so, da je to dobro, vendar bi ga morali še poglobiti in razširiti.

Predstavniki družbenopolitičnih organizacij pa so spregovorili o nalogah ZRVS in poudarili, da so rezervni vojaški starešine opravili v Mariboru pomembno vlogo na področju stabilizacije, obrambnega in zaščitnega usposabljanja. Poleg tega pa so veliko prispevali k razvijanju delegatskega in skupščinskega sistema ter samoupravljanja nasploh.

Delegati so tudi podprli predlog kadrovske komisije o podelitvi zlatih značk ZRVS Jugoslavije Janezu Japlju, Anici Kuhar in Janku Markiču. Plaketi ZRVS Jugoslavije sta prejela Marjan Kos in Franc Ošljak, priznanje ZRVS Slovenije v ovitku pa Milan Metikoš.

Konferenca je na njegovo željo zaradi zdravstvenih razlogov razrešila Antona Gregoriča-Jakeca in mu izrekla posebno priznanje za njegovo dolgoletno in uspešno delo v organizaciji. Za novega predsednika pa je izvolila generalmajorja Jožeta Berceta. Potrdila je tudi sklep o imenovanju Zlatka Klineta za sekretarja predsedstva mestne konference ZRVS Maribor.

M. K.

Program dela mora biti izraz nalog

Na redni letni konferenci ZRVS Ljubljana so sprejeli poročilo o delu v letu 1982 in naloge za letos. Predsednik mestne organizacije, generalmajor Alojz Hren, je v uvodu povzel najpomembnejše probleme in naloge, ki so jih izpostavili na letnih konferencah krajevnih in občinskih organizacij ZRVS. V bazi zahtevajo predvsem takšne programe usposabljanja, ki bodo upoštevali trenutne razporeditve, zadolžitve in naloge, ki jih opravljajo rezervni vojaški starešine. Osnutke programa pa naj bi pravočasno obravnavali v vseh krajevnih organizacijah.

V razpravi so tudi poudarili, da se ZRVS v Ljubljani uveljavlja, kot pomembna družbena organizacija, ki je veliko prispevala k podružbljanju SLO in DS. Z svojim usposabljanjem in vključevanjem v vse naloge pri usposabljanju delovnih ljudi in občanov je nenehno ustvarjala možnosti za krepitev obrambe in družbene samozaščite. Veliko so govorili tudi o ustanavljanju aktivov kot obliki povezovanja in organiziranega delovanja strokovnjakov pri nalogah SLO in DS. Dogovorili so se tudi, da morajo v prihodnje zagotoviti takšno zasedbo v vodstvenih organih, da bo razmerje mlajših in starejših kadrov primerno.

Dotaknili so se tudi kadrovanja mladih v vojaške in obrambne poklice ter šole za rezervne vojaške starešine. Poudarili so, da mora družba skrbeti za kader v oboroženih silah. To pa pomeni, da so za kadrovanje odgovorne vse družbenopolitične organizacije, se pravi tudi ZRVS. Rezervni vojaški starešine morajo biti pobudniki vseh dejavnosti v okoljih, kjer živijo in delajo.

Konference so se udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij Ljubljane, predsedstva ZRVS Slovenije in JLA.

Dušan Rebolj

Na pravi poti so

V Trbovljah se bo danes, 19. maja, sešla na prvi redni delovni seji občinska konferenca ZRVS. Delegati bodo pregledali, kaj so naredili v lanskem letu in kako so v tem obdobju delali organi konference. Nato bodo obravnavali načrte dela za letos. Ob koncu bodo podelili priznanja ZRVS Slovenije rezervnim vojaškim starešinam in organizacijam, priznanja občinske konference ZRVS najboljšim krajevnim organizacijam v tekmovanju

ob trideseti obletnici te organizacije. Prav tako bodo podelili priznanja šolarjem za najboljše spise o dejavnostih v obrambnih pripravah.

Vsi delegati in vabljeni gostje so dobili gradivo, ki iz vseh zornih kotov obdeluje med seboj. Program tudi predvideva, da bosta organizaciji v medsebojnih stikih iskali nove oblike in možnosti za sodelovanje, v to pa bosta vključili tudi delegacije drugih družbenopolitičnih in družbenih organizacij.

posrednih srečanj predstavnikov, delegacij in skupin rezervnih starešin. Nekaj srečanj so že uresničili. Seveda pa dopušča tudi več srečanj in obiskov. Vodstvi obeh občinskih organizacij pa bi želeli, da se rezervni vojaški starešine, ki se že poznajo, sami dogovarjajo za medsebojne obiske in druge stike in tako utrjujejo prijateljstvo med seboj. Program tudi predvideva, da bosta organizaciji v medsebojnih stikih iskali nove oblike in možnosti za sodelovanje, v to pa bosta vključili tudi delegacije drugih družbenopolitičnih in družbenih organizacij.

Brez dvoma je takšno sodelovanje vredno pozornosti. Tako se resnično krepi bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti, ne pa z govori in lepimi besedami. Tudi druge občinske konference ZRVS v naši republiki, ki imajo stike z občinskimi konferencami ZRVS v drugih republikah, bi se morale zavzemati za takšen način sodelovanja. Več mora biti vsebinskega sodelovanja in izmenjave izkušenj in manj nepotrebne navlake. Trboveljčani in Lazarevčani so na pravi poti.

B. K.

Iz pogovora ob razstavi

Trg revolucije nekoč in danes

»Z dograditvijo Kulturnega doma Ivana Cankarja je Ljubljana pridobila novo zaključeno urbano celoto, ki je nastajala dolgo vrsto let, posebej v obdobju po drug vojni pa postala del širše pojmovanega novega središča mesta.

Razstava »Trg revolucije nekoč in danes« naj bi na muzejsko nazoren in dovolj razumljiv način spregovorila o gradbenih in urejevalnih prizadevanjih ljudi, ki so živeli na tem območju, kakor jih poznamo po mnogih arheoloških izkopavanjih pa tudi po pričevanju mnogih dokumentov in sklepanjih mnogih zgodovinarjev. Njena vsebina naj bi ne bilo le muzejsko naštevovanje sprememb, ki so se dogajale in dogodile v toku časa, pač pa opozorilo o njihovi kulturni in s tem zgodovinski pomembnosti, prav tako pa opomba sodobnikom o tem, s kakšnimi historičnimi vrednotami upravljamo,« je h katalogu razstave, ki je na ogled v velikem predverju Cankarjevega doma v Ljubljani, zapisal med drugim Andrej Ujčič, mi pa smo ga ponovili, ker zajema del tistega, s čimer so uokvirili pogovor, oziroma tako imenovano okroglo mizo ob raz-

stavi arhitekti, zgodovinarji, umetnostni zgodovinarji, arheologi in drugi zbrani v okrogli dvorani CD prejšnji teden.

Ko bi šlo le za vprašanja iz ožje arhitekturne stroke, najbrž ne bi pritegnila tako širokega kroga zainteresiranih. Tudi bi se to ne zgodilo, če bi govorili le o, denimo, arheologiji ali zgodovini. Ker pa je bil pogovor naravnano interdisciplinarno in je zajemal vprašanja kulturno-zgodovinskih in sodobnih prizadevanj za oblikovanje našega bivanjskega mestnega prostora, se je razprava razvila v nadvse zanimivo smer. Pri tem so vsi sodelujoči izhajali iz izhodišča, da Trg revolucije v svoji najnovejši podobi že stoji in so nakazovali nekatere pobude za prihodnje morebitne tako velike mestne urbane ureditve, z opozorili na pomanjkljivosti in tudi napake, ki so se pokazale pri obravnavanem novem ljubljanskem mestnem jedru.

Pogledov na današnjo podobo Trga revolucije z dograjenim Cankarjevim domom je več. Od tistih, ki menijo, da gre za enega najsoodobnejših dosežkov evropske arhitekture (žal ne do

kraja izpeljanega), do tistih, ki menijo, da gre za realiziran precej nasilen projekt, ki nadvse samosvoje in do neke mere tudi samovoljno negira, oziroma se ne ozira na urbanistično, arhitekturno, pa tudi ne na drugo kulturno-zgodovinsko dediščino mesta.

Dr. Nace Šumi je opozoril, da se žal na Slovenskem takšne in podobne razprave rade razvijajo v smislu a priori na neko zamisel ali pa ostro proti njej, namesto da bi se pravočasno, iskreno in konstruktivno pomenili o vprašanih širšega skupnega pomena in prišli do konkretnih skupnih spoznanj.

Kadar gre za poseganje v »mestno arhitekturno in kulturnozgodovinsko tkivo«, bi morala ne glede na tako imenovano avtorsko svobodo vendarle obveljati neka pravila, ohranjati bi morali tiste elemente tega tkiva, za katere imamo skupno izoblikovano in enotno mnenje, da so verificirane skupne vrednote. In če so vrednote, potlej bi jih morali brezpogojno upoštevati pri vsakršnem načrtovanju. Kajti vsak čas (zgodovinsko gledano) je zapustil (tudi Ljubljani) svoje posebnosti, svojo noto, svoj

»pogled na svet«, ki ga ne moremo enostavno obiti, pozabiti, iztrebiti, zabetonirati ali kako drugače izničiti. Zlasti je to pomembno zato, ker enkrat porušenega, zazidane in uničenega ni več mogoče enakovredno vrniti.

Medtem ko je marsikatera pripomba padla na račun postopkov in odnosa arhitekta do tega dela mestnega jedra, so v razpravi tudi ugotavljali, da je vendarle nekaterim najbolj očitnim spornim rešitvam botrovalo dejstvo, da je moral projektant upoštevati kopico najrazličnejših želja in zahtev. Zato so bili mnogi mnenja, da velikanjska ambicija, ki jo je imel slovenski narod ob nastajanju omenjenega arhitekturnega kompleksa, ni bila v celoti izpolnjena. Hkrati so menili, da bi se iz analize in konstruktivnega kritičnega obravnavanja tega objekta lahko izluščila spoznanja za nadaljnjo rabo. Za snovanje novih objektov, kot je denimo ploščad Borisa Kraigherja v Ljubljani, za pomišljanje o načrtovanju nekaterih drugih objektov, ki naj bi obogatili tudi nastajajočo primestna naselja, ki še nimajo svojega živega mestnega obraza, svoje prave identitete.

B. Ž. J.

Primorska pred vseljudsko vstajo 1943

Dr. Tone Ferenc nam je z enainpetdeseto knjigo iz knjižnice NOV in POS podaril še eno dragoceno delo s področja zgodovinskega preučevanja narodnoosvobodilnega boja. Tokrat avtor preučuje zgodovino Gregorčičeve brigade »Simon Gregorčič« in njenega predhodnika, Južnoprimorskega odreda. Sprva je avtor načrtoval zajeti v eni knjigi zgodovino obeh »Gregorčičevih« – pete in sedemnajste. Vendar se je nabralo toliko dragocenega gradiva, da bo 17. dobila v okviru te zbirke svoj poseben prostor.

Obsežen oris virov in pregled literature do konca knjige nam zgovorno pove, koliko raziskovalnega truda je bilo vložnega, pri čemer je avtor (to, večkrat odloženo) delo dopolnjeval z vedno novimi podatki, ki so se sprostil tudi z novimi možnostmi pregledov po tujih zgodovinskih arhivih. Poleg tega so mu bili v neprecenljivo pomoč podatki in spomini nekdanjih pripadnikov obravnavanih partizanskih enot. Knjiga zajema deset poglavij: od Osvobodilnega boja primorskih Slovencev do pozne jeseni 1942. leta pa do Preureditve partizanske vojske v Slovenskem primorju in ukinitvi Gregorčičeve brigade. Poleg so še pregled poveljniškega kadra, oris virov in literature, kazalo osebnih imen, kazalo krajevnih imen ter vrsta zemljevidov in fotografij. Rokopis je odobrila (kot vse knjige iz Knjižnice NOV in POS) komisija za zgodovino pri RO ZZB NOV Slovenije, knjiga pa je izšla v 8000 izvodih, deloma s pomočjo Kulturne skupnosti Slovenije.

B. Ž.

Ob 40-letnici Iva Brnčiča

Med žrtvami druge svetovne vojne je vklesano med padlimi tudi ime slovenskega književnika Iva Brnčiča, rojenega leta 1912 v Sveti Trojici v Slovenskih goricah. Študiral je slavistiko na ljubljanski in zagrebški univerzi. Po diplomi se je nekaj časa preživljal kot svobodni književnik, nato pa se je zaposlil kot suplent na gimnaziji v Drnišu na Hrvaškem. Tam je tudi dočkal drugo svetovno vojno. Po prisilni mobilizaciji v hrvaško domobransko vojsko je snoval s svojim vojaškim oddelkom prestop k partizanom, saj je bil ves čas svojega življenja izrazito napredno usmerjen. Še preden pa je to svojo zamisel utegnil uresničiti, so ga ujeli četniki in ga maja 1943 ubili nekje ob Drini v vzhodni Bosni blizu Vlasenice.

Ob 40-letnici njegove tragične smrti je prav, da se spomnimo tega mnogo obetajočega slovenskega pesnika, kritika, esejista, dramatika in polemika, ki je še zelo mlad s samosvojo jasnostjo in trdnostjo postavljal umetniške sodbe in se spuščal v pogumne polemike. Po svojih knjižnih ocenah in slovstvenih studi- jah je sodil med najizrazitejše in najnaprednejše talente svojega rodu, ki ga danes imenujemo generacija pred zaprtimi vrati. (V. Smolej »Slovstvo v letih vojne 1941-1945«).

Kot predstavnik generacije pred zaprtimi vrati je videl v takratni Rusiji in v marksizmu velika zaveznika in prijatelja, ki bosta pomagala preoblikovati prihodnjo družbo, v katero je veroval in za katero se je s svojim ostrim in pogumnim peresom tudi bojeval. Bil je poročen z Rusinjo Vero Šermazanovo, profesorico na ljubljanski univerzi in prevajalko ruskega leposlovja, zlasti dramatike.

Ivo Brnčič je svojo literarno pot začel kot pesnik v ljubljanskem zvonu, kjer je priobčil tudi svoja prva prozna dela v obdobju 1932-1941. V drami Med štirimi stenami je izrazil upor proti malomeščanski miselnosti. Zelo bogato je njegovo kritično in esejistično delo. V luči marksističnega nazora je presojal sodobno slovensko književno proizvodnjo. Svoje eseje je objavljaj v ljubljanskem zvonu, Književnosti, Sodobnosti in v Modri ptici. (S. Janež »Zgodovina slovenske književnosti«). Po njegovi smrti je leta 1954 priredil izbor Brnčičevih esejev v knjigi Generacija pred zaprtimi vrati Mitja Mejak: leta 1956 pa je izdal še drugo knjigo Brnčičevih del z naslovom Balada, ki obsega poezijo, prozo in dramo Med štirimi stenami.

Ob 40-letnici smrti Iva Brnčiča, ki je živel kratko, a častno življenje, lahko ugotovimo, da je kljub tej kratkosti zapustil dela trajne vrednosti in svojevrsten književni delež, ki ga v zakladnici slovenske književnosti ne bi mogli pogrešati. Dušan Mevlja

Jubileji partizanskih kulturnikov

Šestdesetletnica Mirča Kraglja

Z Mirčem Kragljem (20. maj 1923 Ljubljana) sva bila pred štiridesetimi leti skupaj v tehniki Cankarjeve brigade. Vodja tehnike je bil Črt Seliškar, sin pisatelja Toneta Seliškara. Z nama so bili še Pavel Simenc-Pajo, Oto Jugovec, Tome Veseljak, Milenko Klavara, Hilda Sedejeva in Džuro Šmicberger. Jeseni 1943 smo operirali po brigadnem področju in spotoma redno tiskali radijske vesti, brigadna glasila, razglase pa tudi brošure. Člani tehnike smo tudi redno sodelovali na neštetih brigadnih mitingih. Takrat smo vedeli, da si je Mirč izbral kulturo za svoje poslanstvo, vseeno pa še nismo

mogli slutiti, da bo postala njegova posebnost in posebnost njegove službe – režija.

Po osvoboditvi je diplomiral na oddelku za režijo na Akademiji za igralstvo umetnost. Sprva je režiral nekaj dramskih uprizoritev v Ljubljani (SNG in MGL), Celju in Kranju: Mladost pred sodiščem, Sedem let skomin, Ljubzen štirih polkovnikov, Rombino, žalostni klovn itd.

Nato se je ločil od gledališča, odšel je na Radio Ljubljana, kjer je bil sprva redaktor, napovedovalec in vodja oddaje, od 1960. leta dalje pa je izključno televizijski režiser.

V svojem radijskem ob-

dobju je ogromno režiral: literarne večer, slušne igre in po mnenju strokovnjakov pokazal dovršeno obvladovanje najrazličnejših stilov in medijev. Prejel je vrsto nagrad za režijo radijskih in televizijskih iger, med drugimi tudi nagrado Prešernovega sklada (Cankar-Mejak »Polikarp«, Kozak-Mejak »Georgesova maska« in Kosmač-Mejak »Tantadruj«).

Nato je prišlo za Mirča televizijsko obdobje, ki si ga je popolnoma prilastilo, saj se je kot televizijski režiser lahko popolnoma razdal z vsemi svojimi vsestranskimi ustvarjalnimi talenti. Lahko mirno zapišemo, da sta s Franom Žiž-

kom utemeljila slovensko televizijsko igro. Kot režiser se je zlasti z veliko zavzetostjo in odgovornostjo posvetil izvirni slovenski televizijski igri. Režiral je Zupanove igre: »Pričakovanje jutra«, »Strup, QSarabanda za obešence«, »Atentator in kralj«, »Torkarjevo« »Studentsko sobo«, »27 zgodb Marodičeve nadaljevanke« »Mali oglasi«, »Hiengove igre itd.

Ostal je isti Mirč, kakršnega se spominjamo iz partizanskih časov: šesti križ mu pomeni le eno izmed postaj na življenjski poti. Čeprav ni navdušen za javno proslavljanje svojega jubileja, mu vseeno iskreno čestitamo vsi njegovi prijatelji iz tehnike Cankarjeve brigade. Želimo mu, da bi ustvaril še mnogo slovenskih televizijskih filmov in kajpak čilega zdravja, da bo vztrajal na začrtani poti.

Dušan Mevlja

Ali le niso Gorjanci prikrili nekaj skrivnosti tudi Ivu Pirkoviču?

Za knjigo Svobodna republika pod Gorjanci Iva Pirkoviča, ki jo je izdala še z letnico 1982 založba Borec, bi moral dati oceno odlično po skoraj vseh mogočih kriterijih, s pridatkom, da »bo šla v svet kot med« in da ji bo nujno slejkoprej sledila druga – morda dokaj »debelejša«! Zakaj debelejša? Da ni na 412 straneh niti najmanjšega slikovnega ponazorila – kaj šele avtorjevega portreta, je najbrž prav redek primer v zgodovini slovenskega tiska, od Trubarjevega prvenca doslej. Pa še zavoljo nečesa! Avtor je »žbil preverjena dejstva in svoja razmišljanja v tako gosto gmoto«, da se bralec nujno mora vračati na že prebrano, ker je neilustrirana vsebina besedila le pretrd oreh.

To je Ivo Pirkovič, ki se spopada zavoljo »umirajočega« Blejskega jezera z domačimi in tujimi »izvedenci«, menda že kar polno četrtstoletje, in zmaguje. Kot da bi

imel v žepu diplome mnogoterih univerz z vseh kontinentov. Vrh vsega je njegov stil – izviren, duhovit in razumljiv.

Avtor Ivo Pirkovič je še več od pravkar rečenega. Sicer pravičen, a vendar neusmiljen je sodnik pisecne zgodovine slovenske in jugoslovanske NOV. Niti spodrljaja ne odpušča. Resnica je vselej na njegovi strani. Piše kot univerzalni junak in »vesoljni« popotnik. Ali ni Ivo Pirkovič neponovljiv fenomen v slovenski – in zelo verjetno – tudi v svetovni literaturi? Najbrž – da!

Za geslo svojemu prvemu večjemu knjižnemu delu, ki sodi prej k izvirni beletristiki kot suhi zgodovini, je izbral stavek iz Gorske deklice Janeza Trdine, ki se glasi: »Gorjanci so čudovita gora, ki ni odkrila vseh svojih skrivnosti nikomur, ne tujcu ne domačinu!« Izbor enega biservov slovenskega slovstva pa me nekako zavaja k

ugotovitvi, da veje iz Pirkovičevega besedila le nekoliko prirojene naklonjenosti rojstni pokrajini, ki so ji osrčje skrivnostni Gorjanci, kajti – zatekam se pri priči kar k Pirkovičevemu (skrajšanemu) stavku: »... vzdevek svobodnih republik je bil (med NOV) že legaliziran in z nekako zadržano spoštljivostjo ga omenja celo okupator. Neko uradno italijansko poročilo že 20. junija (1942) govori o uporniških lokalnih republikah. Tega presenetljivega pojava sredi fašistično-nacistične nezavzetne evropske trdnjave doslej, če sem prav poučen, še nihče ni natančno opredelil niti katero od svobodnih republik z vsemi njenimi ustanovami zahtevnim zgodovinarjem zadovoljivo opisal. Zato sem svobodni republiko pod Gorjanci kot posebno razviti posvetil posebno pozornost. Njene politične upravne ustanove so včasih prav presenetljive...«

Čemu omenjam to Pirkovi-

čevevo naklonjenost domačemu kraju? Starejša generacija, ki je поблиže poznala že predvojni Šentjernej z okolico, to je Podgorje, ne more združiti nekdanje naprednosti teh krajev z vzroki, kako sta se prav v teh krajih sploh mogla po »svobodni republiki«, kot nam jo zdaj predstavlja Ivo Pirkovič, razčevsti (podivjati) najprej bela garda, za njo pa še domobranstvo? Zame ostaja to (Pirkovičovo) neskladje ena tistih skrivnosti iz Janeza Trdine: Gorjanci so čudovita gora, ki ni odkrila vseh svojih skrivnosti nikomur, ne tujcu in ne domačinu, se pravi, niti Ivo Pirkoviču.

Skratka, prepad med Svobodno republiko pod Gorjanci Iva Pirkoviča in še nerazvozljanim poznejšim obdobjem še čaka na zgodovinarja z najmanj Pirkovičevimi zmožnostmi.

Čudovito je – med drugim – tudi besedilo, ko se Ivo Pirkovič izvirno spušča v pre-

mišljanje o zgodovinski povezanosti teh krajev in ljudi z »roparskimi konjeniški trumami pred skoro tremi tritisostoletji itd. tja do pravnukov Ljudevitovih bojevnikov Slovencev, ki so se že davno zrastle vsi v en sam narod Slovencev...« Dvoje Pirkovičevih spoznanj, pretehtanih do globine, ki ju je avtor izoblikoval v imperativu, moram še posebej poudariti. Prvi imperativ: »Ne smemo dovoliti, da bi nam zgodovino osvobodilne vstaje pisal okupator. Njegove arhive moramo uporabljati previdno in kritično. Moramo se obračati na »čiste vi-re«, k tistim našim proletarskim množicam z osnovno šolo, ki so na bojišču kmalu dorasle okupatorjem vojskovodjem z visokih šol!«

Drugi imperativ: »Fantazija Na pragu noči o herojinji Milki Kerinovi je ponaredek. Pri nas je bilo že razčiščeno vprašanje, da sme literat o znanih osebah in zgodovinskih dogodkih poljudno fan-

tazirati in si izmišljati neresnična dopolnila samo tako, da oseb ne pači v nekaj, kar niso bile, in tudi znane zgodovine ne sme ponarejevati!« To je zapisal Ivo Pirkovič pri spominskem sestavku pisatelja Toneta Svetine z naslovom Na pragu noči v zborniku Krško skozi čas 1977.

Kršiteljev 1. in 2. Pirkovičevega »imperativa« se je v vrstah »zgodovinske« že doslej nabralo, da – če ne olepšujemo resnice – zavoljo njih slovenska in jugoslovanska NOV, skupaj z boji vseh zaveznikov, ni medsebojno povezana. Prav ti tako imenovani »zgodovinarji« dajejo mlajšim (najblaže rečeno) razbrzdanoost v pri-spevkih, ki bi jim radi dobili priznanje, da so literatura. Svobodna republika pod Gorjanci Iva Pirkoviča pa to je, kajti kanček naklonjenosti rojstni pokrajini – ni neodpustljiv greh.

Jaka Slokan

KRIZE NAŠIH DNI

JOŽE PLEŠNAR 19

Bitka za Bejrut

V kratkem bo pod zgornjim naslovom pri založbi Borec izšla knjiga ameriške novinarke Michael Jansen. Avtorica v svojem delu raziskuje vzroke, ki so sprožili izraelski napad na Libanon ter odkriva podrobnosti, tako vojaške kot čisto humanitarne, poteka spopadov med izraelsko vojsko na eni strani ter palestinskimi borci in njihovimi libanonskimi zavezniki na drugi. Odlomke te sicer faktografske, a tudi pretresljive pripovedi, ki med drugim navaja podrobnosti pokolov v palestinskih taboriščih Sabra in Šatila, predvsem pa išče odgovornosti zanje, bomo objavljali v nekaj prihodnjih tednih.

Priprave za napad na Libanon

Redkokdaj so se o kakšni vojaški operaciji že vnaprej tako razpisali kakor o izraelskem napadu na Libanon. Od približno februarja 1982 naprej so se na straneh svetovnega tiska pojavljali podrobno izdelani scenariji z zemljevidi, na katerih so bile označene najbolj verjetne smeri izraelskega prodora. V vseh pa je bila zagrešena ista napaka: »sliko« naslednje vojne so skrojili na temelju poteka zadnje (1973).

Napovedi se niso spuščale dlje od obširnih prikazov prejšnjega izraelskega vdora v južni Libanon leta 1978. To pot so se zanašali, da bodo Izraelci za napad uporabili precej močnejše vojaške sile ter prodrli daleč na sever, tja do zadnjega večjega palestinskega oporišča Damour v okolici Bejruta.

Ko bi (Izraelci) prispeli tja, naj bi se čete libanonskih Falangistov, v zahvalo za sto milijonov dolarjev pomoči, ki so jo dobili od Izraela, premaknile proti jugu, da bi v kombinirani akciji vklesli Bejrut in ga odrezali od zaledja.

Napovedi niso upoštevale dveh stvari – širših političnih ambicij Begina in Šarona ter nevhvalečnosti Falangistov.

Te delno pravilne napovedi niso bile delo kakih preroških sil. Nastale so preprosto na podlagi ugotovitev, ki jih je ponudilo izraelsko razkazovanje moči vzdolž obeh strani libanonske meje. Tudi spodbude zanje so bile enako jasne, kakor je to pojasnil Robin Wright (18. marca 1982 v časniku Christian Science Monitor), izraelske poteze so bile »poskus spraviti Palestince tako daleč, da bi sprožili vojaški spopad na jugu Libanona... izživi so najbrž posledice želje, da bi upravičili napad, ki si ga Izraelci zaradi izredno močnega mednarodnega pritiska ne morejo privoščiti.«

Do februarja so imeli Izraelci za seboj že osem mesecev skrbnega načrtovanja operacije. V naslednjih mesecih so na obmejna območja razmestili oklepno divizijo, nekaj brigad motorizirane pehote, morda celo dve oklepni diviziji – vsega skupaj najmanj 25.000 vojakov. Večkrat, ko so bile okoliščine za napad videti ugodne, so razglašali pripravljenost in ukazali premik naprej; drugič spet so ukaze o pripravljenosti umikali ter potegnili vojsko nazaj, toda nikoli iz obmejnega operacijskega in komandnega območja. Teh 25.000 vojakov naj bi seveda bila le predhodna ekspedicijskega pohoda.

Izraelski izzivi

Sredi januarja 1982 so Izraelci anektirali sirske Golanke višavje. Razcepljeni Arabci so godrnjali in se jezili, ukrenili pa niso ničesar. Ta nesposobnost ukrepanja pod pritiskom hudega izraelskega izziva je Izraelce najbrž prepričala, da se lahko brez skrbi odločijo za vdor v Libanon. Kmalu zatem se je začela cela serija izraelskih vojaških izzivanj na jugu Libanona.

Dne 20. januarja so čete UNIFIL – mirovnih sil OZN

na jugu Libanona – sporočili, da izraelska vojska na vojaških manevrih, ki so jih predstavniki UNIFIL označili kot »intenzivne, obsežne in izzivalne«, uporablja tanke in lahke orožje. Oddelki Palestinske osvobodilne organizacije – PLO, ki so bili v bližini, na izzive niso odgovarjali.

Dne 8. februarja je prispel iz Izraela na libanonsko ozemlje konvoj 32 avtobusov s približno 600 do 700 do zob oboroženimi vojakmi. Avtobusi so pripeljali vojake v bližino položajev PLO, Palestinci pa niso reagirali. To demonstracijo moči so Izraelci označili kot »rekreacijski izlet«.

Dne 8. marca se je precej močnejši izraelski vojaški odred s 500 vojaškimi vozili premaknil do strateško ležeče vasi Khiam; PLO znova ni odgovorila in Izraelci so se umaknili. Ker se Izraelcem v obdobju januar – marec trikrat ni posrečilo, da bi izzvali PLO h kopenskim praskam na obmejnem območju, so se v aprilu in maju začeli k močnim letalskim napadom na južno območje Libanona in Bejrut. Tretji letalski napad je prinesel zeleni odgovor: PLO je 4. in 5. junija začela obstreljevati severno Galilejo.

Dne 30. maja je načelnik izraelskega generalnega štaba – general Eitan – v zelo odmevnem govoru na šolskem zborovanju v Tiberiji dal dotlej najbolj jasen namig, kakšne so namere Izraela: »Samo vojaška operacija nam lahko prinese mir. Nikakor ni res, da ne obstaja vojaška rešitev problema teroristov.«

Neravnotežje sil

Vsaka primerjalna ocena vojaških sil PLO in Izraela, ki so se spoprijela na jugu Libanona, izpričuje popolno vojaško neravnotežje. V večini prejšnjih vojn z Arabci je Izrael lahko zagovarjal – in prikazoval javnosti – mit izraelskega Davida, ki se junška postavlja po robu arabskemu Goljatu. To je bilo še posebno res v vojnah 1948. in 1956. leta. Ta mit pa je začel bledeti po izredno uspešni vojni 1967. leta, ki je odkrila obseg in tehnično premoč izraelskega orožja. Delno se je mit obnovil po neodločenem izidu spopada 1973. leta. Popolnoma pa se je razpršil potem, ko je Izrael junija 1982 pokazal količino in kakovost svojega orožja.

V invaziji na Libanon so Izraelci po številu močno presegali PLO, v prvih dveh do treh dneh je bilo razmerje sil šest ali sedem proti ena v korist Izraela, pozneje pa celo deset in nazadnje dvajset proti ena.

V nadrobnejšem prikazu vojaškega razporeda čet Palestinske osvobodilne organizacije (7. junija ga je priobčil Jerusalem Post) je bilo zapisano, da »PLO v južnem Libanonu premore 6000 borcev, to naj bi bila polovica vseh palestinskih čet v Libanonu.« Kar zadeva vojaško opremo, so izraelski vojaški izvedenci menili, da ima PLO 35 sovjetskih tankov T-34, ki naj bi izvirali še iz druge svetovne vojne, »in veliko topov, med njimi topove kalibra 130 mm, minomete kalibra 160 mm, tako imenovane »Stalinove orgle« – večcev-

no raketno orožje katjuše, protiletalske topove ter rakete zemlja-zrak Sam-7«. To je bil celotni izraelski izračun vsega orožja kopenskih sil PLO na jugu Libanona. PLO ni imela letalstva ali vojnega ladjevja.

Izraelci so v celoti premogli 172.000 vojakov, katerih število bi lahko v kratkem povečali na 400.000, če bi vpoklicali rezerviste. To so pred napadom tudi storili. Imajo 3500 tankov, kolikor jih premorejo Zahodna Nemčija, Francija in Italija skupaj, 4000 oklepnih vozil, skoraj 1100 topov, med njimi 175 mm samovozne topove, 156 mm in 203 mm samodejne havbice ter 602 bojni ladji.

Izraelska vojaška cenzura je preprečila vsako poročanje iz Izraela o tem, kolikšen del tega velikega arzenala se je znašel v Libanonu. Pripadniki UNIFIL so v predhodnici, ki se je 6. junija zjutraj pognala po obalni cesti, našli 100 tankov in 100 oklepnih transporterjev. Robert Fisk (časnik Times, 21. junija) je zapisal, da je proti Bejrutu prodrl »več sto izraelskih tankov« in da se »grmota tankov in težkega topništva razteza v dolžino več kot 30 km ter da so jih polne plaže in nasadi banan.«

Natančnejšo sliko izraelskega bojnega razporeda je dala ameriška agencija Associated Press v svojem poročilu iz Bejruta (dne 23. junija). V poročilu je agencija ocenila, da je Izrael v Libanon poslal 9 oklepnih divizij z 90.000 vojakmi. Poleg tega ima Izrael (v Libanonu) 1300 tankov, 12.000 tovornjakov za prevoz vojaštva in opreme, 1300 oklepnih transporterjev, 350 ambulant in 300 avtobusov za odvoz ujetnikov... Skoraj tretjino od celotnega števila tankov in večino redne armade... izvedenci pravijo, da je ekspedicijski korpus več kot prevelik za napad na 16 km² veliko enklavo zahodnega Bejruta. V tej enklavi je bilo 8000 borcev PLO, 1200 sirske vojakov in morda 2000 do 3000 pripadnikov raznih libanonskih milic.

Preizkusni poligon

Izraelski vojaški poseg v Libanonu je preizkusni poligon za najnovejše ameriško orožje, ki ga Američani sami še nikoli niso uporabili v spopadu. V bistvu je povezava med izraelsko nenasitno potrebo po čedlje večjih količinah ameriškega orožja in ameriški industriji tako tesna, da je levičarski izraelski publicist Uri Avneri (v reviji New Outlook, junij-julij 1982) lahko upravičeno zapisal: »Če Izraela ne bi bilo, bi si ga ameriški industrijski kompleks prav gotovo izmislil.«

Izrael uporablja denar, ki ga dobiva od Amerike, za nakup orožja pri ameriški obo-roževalni industriji, in sicer iz skladov, ki jih celo ameriški Kongres ne bi dal na voljo ameriški vojski. In navsezadnje – je med orožjem, ki ga Američani pošiljajo Izraelu, tudi tisto najbolj nehumano – razpršilne bombe, fosforne bombe in granate, v zraku eksplodirajoče (airburst) bombe in granate ter verjetno tudi vakuumsko bomba. Se nadaljuje

Neznanke iz zgodovine Tomšičeve brigade

4

Kdo sta bila padla Ljubljancana

Tomšičeva brigada je pogorje Mokreca prvič dosegla 7. oktobra 1942. Tu je brigada mirovala kar pet dni. S tem so nastale možnosti, da se borci spočijejo, se očistijo, si pozdravijo žulje in se rešijo druge nadleže. Ze na Kočevskem so se med borci razpasle garje, zdravniki pa niso imeli ustreznih zdravil. Bližina Ljubljane in dobre zveze z njo, ki jih je pretežno vzdrževal takratni tomšičev Pavel Keršič-Ježek, so odpomogle tudi tej nadlogi. Brž je bilo na voljo dovolj žveplenih pripravkov in nadležna bolezen po enotah je bila odpravljena.

Italijani so premike Tomšičeve brigade spremljali zelo pozorno. Domnevne brigade položaje so prvič obmetavali z letalskimi bombami že 8. oktobra zvečer, in sicer od Krvave peči proti Mokrcu, 10. oktobra proti večeru pa so letalski napad ponovili v okolici Mačkov. A njihovo početje je bilo obakrat brez haska, ker so se enote takoj, ko so zaslišale letala, umaknile više proti gozdnim vrhovom. V tretje – 11. oktobra – so Lahli uporabili le topove. Dopoldne so obstreljevali taborišče 2. bataljona na Mačkovcu, vendar brez vsakršne škode. Toda Italijani so vendarle poskušali srečo tudi s pehoto. V ponedeljek, 12. oktobra 1942, zjutraj so pritisnili z Iga čez Škrlje proti Kureščku. Na polju pri Hudem Rogatcu so presenetili skupino partizanov iz 1. bataljona, ki so šli kopat krompir. Ti partizani so se vsi rešili, izgubili so le dve puški.

Okoli Hudega Rogatca se je razplamenel boj, ki je trajal do večera. Toda Italijani so prišli tudi z robarske strani. Bilo jih je vse polno na Krvavi peči, pri Sekiriščah in po dolini. Na polju pri Krvavi peči so streljali na patroljo 3. bataljona. Čete so morale pohiteti na položaje ob vznožju Peričnika.

Na bojni črti proti 1. bataljonu so Italijani prišli samo do vasi Visoko, dalje niso mogli. Gozdov so se bali in čeprav so Mokre branile šibke partizanske sile, pravega napada v njegovo osrčje niso tvegali. Kolikšne izgube so imeli, ni znano. Iz 1. bataljona Tomšičeve brigade je bil en borec ranjen v roko, eden pa je padel. Ta je bil študent iz Ljubljane, in ravno tisti dan ga je obiskala sestra. Prišla je uro po boju. Žal ga je lahko videla samo mrtvega.

Dotlej se je nabralo precej ranjencev, zato je bilo treba zgraditi bolnišnico. Janez

Grmek z Visokega je zanj izbral skrit kotiček v Graščiškem šibiču ob Bavščici pod Poznikovim stelnikom, kakih 400 metrov nad sotočjem potočkov Bavščice in Zaloščice. Do ceste iz Zelimljega proti Hudemu Rogatcu je bila oddaljena 500, od Bavščice pa 80 metrov. Bila je v tako gostem bukovem mladju, da ga je bilo treba razmikati z rokami. Kočico je bilo mogoče opaziti šele na nekaj metrov. Do bolnišnice so hodili po potočku.

Za gradnjo bolnišnice so bili določeni sami zanesljivi in preizkušeni borci, med njimi nekdanji mizarski pomočnik Mihael Butara-Aleks. Bolniško barako so zgradili iz oblic in desk, streho pa so pokrili tudi z deskami. Kakih dvajset metrov stran so postavili še šotor za osebe in ognjišče za gretje vode oziroma za prekuhanje instrumentov.

Ranjence je negovala bolničarka Marija Jurca-Meta, poročena Kogej, za prehrano pa je skrbel intendant Albert Ilovica-Lazar. Zdravnik dr. Stanko Pirc-Lojze je prihajal le občasno. V tej bolnišnici so se med drugim zdravili Marija Cigale-Sonja, por. Kržišnik, Franc Boštjančič-Slavc iz Studenca pri Ljubljani-Polju, Vladimir Flerin-Lela, Franc Tomažič-Zlato in drugi, ki pa so pozneje popadali ali že pomrli. V tej bolnišnici je umrl samo en ranjenec, in sicer zaradi tetanusa. Bil je Ljubljancan, imel je partizansko ime Zmago, ranjen pa je bil po nesreči z bombo, ki mu je razmesarila vso zadnjo plat. Bil je močnejše srednje postave, star 19 do 20 let, svetlih las.

Na oba neznanca padla partizana iz Tomšičeve brigade, ki sta bila po vojni verjetno prekopana, opozarjamo zlasti ljubljanske bralce. Prvi – študent iz Ljubljane, ki ga je že mrtvega obiskala sestra – je bil pokopan nekje v okolici Golega ali Hudega Rogatca, drugi – tudi iz Ljubljane in s partizanskim imenom Zmago – pa v grapi Baščice pod Hudim Rogatcem. Vsakogar, ki bi lahko kaj pomagal pri ugotavljanju istovetnosti obeh padlih Ljubljancanov, vljudno prosim, da to sporoči na naslov: **Franci Strle, novinar, Sattnerjeva 15/E, 61000 Ljubljana** ali po telefonu na štev. (061) 266-682. Zanimajo me predvsem prava imena in priimka ter naslovi njunih najbližjih sorodnikov.

Franci Strle

Zvesti zapisovalec sedanjosti

V Lamutovem likovnem salonu v Kostanjevici na Krki so v začetku tega tedna zaprli veliko retrospektivno razstavo ob šestdesetletnici slikarja Janeza Vidica iz Maribora. Razstavo je pripravila mariborska umetnostna galerija skupaj z galerijo Božidarja Jakca iz Kostanjevice.

Avtor je se dolenskim ljubiteljem umetnosti predstavil kot slikar velike urejenosti. Mirno lahko rečemo, da je delo Janeza Vidica angažirano in namenjeno sedanjemu času. V svojih delih je namenil največ prostora človeku in pokrajini, ki ga obdaja. Njegova roka in čopič sta zvesta podaljška njegovega srca, ki je za vedno priklenjeno na domačo zemljo in njenega človeka.

Pred vsem pa je zanimiva življenjska pot slikarja Janeza Vidica. Še preden je končal katero koli slikarsko šolo, so ga poznali vsi napredni Slovenci. Kot osemnajstletni fantič je okusil trpljenje v taboriščih v Gonarsu in Renciciju, kjer se je odločil, da je kultura vse bolj orožje. Med partizani pa je postal znan po svojih osmih celostanskih linorezih za Prešernovo Zdravljico. To je bil vsekakor eden najlep-

ših partizanskih tiskov. Linoreze je tiskala leta 1944 pokrajinska tehnika KPS za Gorenjsko v dobro skriti partizanski tiskarni v Davči na Gorenjskem.

Razstava Janeza Vidica v Kostanjevici pa je samo zamenjava za razstavo del Franceta Kralja v Mariboru. Tako sta dve mesti v naši republiki začeli najprej sodelovanje na kulturnem področju, kar je prvič v naši zgodovini. Kot vse kaže pa si bodo ljubitelji slovenskega slikarstva lahko kmalu ogledali razstavo Janeza Vidica tudi v Ljubljani.

Naslednja velika akcija, ki jo pripravlja Galerija Božidarja Jakca v Kostanjevici, pa je Grafični bienale jugoslovanskih otrok. Ta prireditve je, kot nam je dejal kustos Andrej Smrekar, dolg iz lanskega leta. Zmanjkalo jim je sredstev za to akcijo. Vsak dan dobi več kot deset del za bienale, ki bi ga radi odprli še pred koncem tega šolskega leta. Z udeleženci bienala bi radi izvedli veliko akcijo, pod naslovom »Golob miru«. Premier kril te ptice naj bi bil štiristo metrov. Za to pa bi rabili okoli 1500 metrov kotenine, ki je nekoliko slabši material za rjuhe. Največji problem pri

uresničitvi je, kako dobiti tekstilno tovarno, ki bi zastonj dala takšno količino blaga. Seveda pa kotenine potem ne bi zavrgli, ampak bi jo dali kakšnemu dijaškemu domu, ali domu ostarelih občanov v uporabo.

Ko bi z udeleženci bienala naredili goloba, bi ga fotografirali iz letala ali helikopterja in izdelali razglednico, ki bi jo prodajali preko Unesca.

Kot pravi Andrej Smrekar pa bi letos želeli postaviti še nekaj drugih razstav. Tako bodo postavili razstavo Lamutovega avtoportreta. Gradivo je zbrano že pet let, na želost pa nimajo sredstev za izdajo kataloga. Tudi če ne bo sredstev za katalog bodo razstavo vseeno postavili. Z razstavo risb pa se bodo oddolžili kostanjeviškemu rojaku Jožetu Gorjuto ob obletnicah njegovega rojstva in smrti. Tudi za to prireditev je gradivo zbrano in je precej poškodovano, zato bodo morali večji del restavrirati.

Jeseni pa želijo odpreti razstavo novejših olj Ludvika Pandurja, razstavo del Franceta Slane in razstavo fotografa Mira Zdovca.

Bojan Kuntarič

Pred 40 leti je padel narodni heroj Vladimir Dolničar- Rudi

Kratka sreča

Vlado Dolničar izhaja iz preproste in številne družine. Njihov dom, vedno poln vedrine in otroškega vrisa se je naslanjal na obronke gozdov v Švici pri Dobrovi, le nekaj kilometrov zunaj Ljubljane. Oče je bil krojač. Preprost in delaven človek. Predvojne težave stare države so ga dobesedno dušile. Kmalu je spoznal, da si je nujno potrebno izboljšati boljši in večji kos kruha. Tako je vzgajal tudi svoje otroke in vsem po vrsti pomagal, da so si rezali zares dober in pošten kruh.

Vlado je večšine pekovskega poklica spoznal v pekarni Bele v Rožni dolini, kasneje se je zaposlil v pekarni Bruna Legiša na Viču. Imel je srečo. Mojster ga je naučil spoštovati in obvladati poklic, bil pa je tudi zaveden in delaven, razumel je preprostega človeka.

Rudi je tako že od samega začetka okupacije delal v osvobodilnem gibanju. Mojster mu tega nikoli ni niti poskušal prepričati.

Predvojna napredna družina

Že pred vojno si je izbiral napredno družino. Njegovi somišljeniki so bili Maks Nahlik, Boris Kraigher, Milan Česnik, Marjan Novak, Jože Kopitar. S prebiranjem prepovedane literature je kmalu spoznal, kaj pomeni fašizem in zatiranje preprostega kmečkega človeka.

Že v aprilu in maju 1941 je organiziral nekatere mladince Viča, za katere je bil trdno prepričan, da bodo svoje zadolžitve dobro in vestno opravili. Organiziral je prve trosilne in pisne akcije.

Pot v partizane

Zaradi njegove velike aktivnosti je na terenu zanj kaj kmalu postalo prenevarno. Odločil se je in v začetku 1942. leta odšel v ravnokar ustanovljeno dolomitsko enoto. Kmalu po prihodu je bil izvoljen za komisarja, takoj zatem pa za komandanta 1. bataljona Dolomitskega odreda.

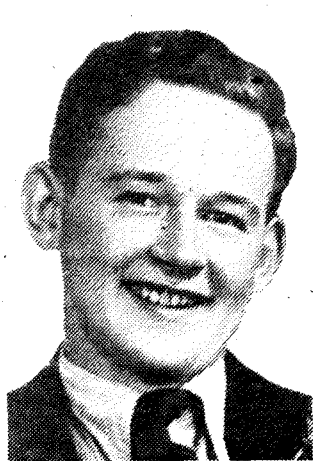
Z njim je odšla tudi njegova zaročenka, Zorka Reganzin, natakarka v gostilni Novak na Viču. Že decembra 1941 je bila sprejeta v KPS, delovala je tudi v rajonskem komiteju Vič. V gostilni so

Zorka Reganzin

je že predolgo trajala, da bi ljudje popolnoma otopeli. Ravno tako so se rojevali, umirali, se ljubili, veselili in poročali.

Rudi in Ruška sta bila mlada in vesela človeka. Njuni

Vladimir Dolničar-Rudi

se zadrževali Italijani in domači izdajalci. Tako je uspela prestreči prenekatero dragoceno vest in jo takoj posredovala rajonskemu komiteju. Stanje je tudi za njo postalo kmalu prenevarno. Skupaj z Rudijem sta odšla k partizanom.

V začetku leta 1942 so Ljubljano obdali z bodočo žico in tako poskušali popolnoma preprečiti politično delo v mestu. Vodstvo KPS in IO OF se je moralo preseliti na Dolenjsko. Kaj kmalu je začela divjati velika italijanska oziroma roška ofenziva. Vodstvo se je moralo zopet umakniti in v novembru 1942 je končno našlo zatočišče osvobojenem dolomitskem ozemlju. Partizani so po uspeli mobilizaciji v prvih pomladanskih mesecih leta 1942 varno obdržali vse dohode v Dolomite.

Poroka po partizansko

Rudi in Ruška, takšno je bilo Zorkino partizansko ime, sta se v januarju 1943 poročila. Resda, obadva sta bila partizana. Življenje pa mora kljub vsem težavam teči naprej. Bitka za svobodo

cilji so bili jasni. Izbojevat svobodo za vsako ceno! Odločila sta se za poroko. Takšno, preprosto, veselo, po partizansko. Po poročnem obredu, ki so ga opravili kar v gozdu, so odšli na Rudijev dom. Mama je pripravila skromno večerjo. Postregla je pač s tistim, kar je imela. Spekla je nekaj peciva in potice, skuhalo kos mesa, tudi bokal vina se je našel, da so si lahko nazdravili. Godca so tudi imeli.

Mama je imela polne roke dela. Zdaj je stregla v hiši, zdaj oprezala na vratih, nikomur nisi mogel zaupati. Mladi pa so se poveselili in pod večer skupaj s svati krenili nazaj v hosto.

Kratka sreča

Njuna sreča je bila kratka. Dne 18. marca je Rudi s svojim bataljonom bil hude boje v Belški grapi. Že prvi dan boja ob približno 10. uri dopoldan je bil ranjen v hrbtenico. Vedel je, da je to njegov konec. Odpel si je uro in jo skupaj s poročnim prstanom zapustil mladi ženi, z željo, da bi ona dočkala svobodo.

Zbral je še toliko moči, da je uničil vse dokumente, ki jih je imel pri sebi in si sam vzel življenje.

Zorkina pot

Za mlado nevesto Zorko je bil to strašen udarec. Le stežka se je sprijaznila z dejstvom, da je ostala sama, da Rudi ne bo nikdar dočakal svobode.

Zaradi izredne sposobnosti in agilnosti je bila kmalu premeščena nazaj na teren. Postala je kurirka glavnega štaba Slovenije. Kmalu pa so jo zasačili in januarja 1944 je bila tudi ona ustreljena. O njeni smrti ne vemo dosti, pravzaprav nič. Svojci ne vedo, kdaj je bila ustreljena, niti kje je pokopana. Ostal je le boleč spomin.

V množici ohranjenih dokumentov smo našli le skromno poročilo italijanske policije. Glasi se:

december 1943
ZORA REGANZIN, kurirka poverjenstva CK KPS (leto in pol) decembra 1943 jo je na cesti aretirali belogardistični agent. Pri sebi je imela precej pošte, a jo je precej uničila. Zaprl jo v Srednji tehnični šoli, jo strahovito mučili, a ker ni hotela ničesar izdati, so jo ubili.

Kakšna je resnica, še danes ne vemo, morda bomo kdaj zvedeli. K življenju ne bomo obudili nikogar.

Mlado življenje

Rudi je padel le nekaj dni za tem, ko je praznoval svoj 23. rojstni dan, Zorka je bila njegovih let. Darovala sta največ, kar sta imela – svoji mladi življenji.

Za narodna heroja sta bila razglašena 27. novembra 1953.

Po arhivskem gradivu in izjavi Alojza Dolničarja pripravila Mojca Černe

Usodna kravata

Sprva sem bil član mobilizacijske čete ptujskega okraja, zadnji mesec pa sem bil odgovoren za preskrbo in po potrebi opravi kakšno kurirsko pot. Tako je bilo tudi 8. maja, ko so na seji OF ptujskega okraja, ki je bila ob šestih zjutraj pri Bolfanku, določili Janeza Zafošnika in mene, naj greva na Ptuj, k hišniku v občinsko hišo. Povedal naj bi nama ime in naslov prvega odbornika OF na Ptuj, le-ta naj bi nama povedal ime drugega in tako naprej. Vse bi namreč morala obvestiti, naj se zberejo v občinski hiši, kjer bo prva javna seja. Nemci so jo bili že pobrisali s Ptuja.

Preoblekla sva se za vsak primer v civil, si poveznila klobuke, sam sem si privezal še lepo pisano kravato in se odpravila na pot. Most čez Dravo je bil podrt, pa naju je blizu Koroščevega mlina za škatlo cigaret prepeljal bolgarski vojak, ki jo sicer prepeljeval bolgarsko vojsko. Mesto je bilo vse zasmeteno, nobenega domačina po ulicah, samo Bolgari. Brez ovir sva prišla okrog desetih dopoldne do hišnika, ki naju je poslal k prvemu odborniku v šolo, imen se ne spominjam več. Povzpela sva se v prvo nadstropje, potrkala in ko se ni nihče oglasil, sva popotala. Ko še ni bilo nič, sva se obrnila, da bi odšla k hišniku v občinsko hišo. Takrat pa za nama v istih vratih zarožlja ključ, prikaže se vojaška postava – bil je ruski oficir. Vprašal naju je, kaj iščeva, in zahteval legitimacije. Pokazala sva partizanski prepustnici, on pa si ju je vtaknil v žep in vprašal, kako sva prišla v hišo. Povedala sva mu, pa ni verjel, češ da je pri vходу vendar straža. Šli smo k vrodu in tam je bil res stražar, ki je zatrjeval, da nisva šla mimo njega. Oficir naju je ogledoval, še posebno mene in mojo pisano kravato, tako vsaj se mi je zdelo, in zmajeval z glavo. Potem naju je dal odpeljati čez cesto na občinsko dvorišče. Ob dvanajstih se je nabralo na dvorišču še več sumljivih ljudi, nakar so nas odpeljali mimo bolnišnice v Krakarjevo vilo in nas tam stlačili v klet. Čez dve uri je prinesel vojak mizo in stol ter ju postavil med vrata. Po vrsti smo stopali pred mizo in ofi-

cirju odgovarjali na vprašanja.

Meni se je zdelo vse skupaj preveč sumljivo in sem vtaknil pištolo, ki sem jo nosil v suknjiču pod šipe, zložene v kotu. Zafošnik pa jo je skril v kompost, ko so nas po zaslišanju spustili na vrt. Zvrstili smo se po dva in dva in obkroženi od desetih vojakov odšli na trg pred magistrat, kjer je bila že zbrana množica, ki je slavila osvoboditev. Zastave so vihrale, godba je igrala – in še mi kot zajeti »sovražniki« smo prispevali svoj delež slavnostnemu razpoloženju. S trga so nas odgnali stražarji proti sejmšču, pa spet nazaj na trg – naj si nas ljudje le ogledajo! – potem pa proti Verbergu, kjer smo v šoli na slami prenočili, zjutraj dobili 10 dkg kruha in črno kavo, pa naprej čez dupeški most, kjer se je trlo partizanov in bolgarske vojske. Nekaj časa smo počivali na franciškanskem dvorišču sredi Maribora, nakar smo odšli proti Kamnici. Ob cesti so nas postavili v vrsto in prikazal se je oficir, ki sva ga poznala še s Ptuja. Iz skupine je poklical kakih 20 rdečearmejcev, ki so jih bili Nemci ujeti in so potem delali kot ujetniki v sedanjem Kidričevem (le redkim se je posrečilo, da so pobegnili k partizanom), potem je izločil dva Francoza in jima rekel, da sta prosta, nakar je vprašal, kje sta partizana. Stopila sva iz vrste, vrnil nama je prepustnici, mene pa prijel za kravato in me potresel. »Zakaj nosiš kravato?« me je vprašal. Razložil sem mu, da sem se kot ilegalce tako varneje gibal, nakar me je s palčico oškrnil po rami – in bila sva prosta. Ampak kam zdaj? Zafošnik se je spomnil znanca, po imenu Glavnik, v Mariboru. Našla sva ga v hotelu Orel, kjer je bila neka seja. Po seji smo skupaj kosičili, še pivo smo pili, in se z avtom odpeljali na Ptuj. Prva najina pot je bila v Krakarjevo vilo – po pištoli. Tam pa je že imela sedež Oza. Morala sva dokazati, kdo sva, da so nama verjeli in sva lahko poiskala vsak svoje orožje. In sva bila še isti dan na novo razporejena – Zafošnik k Ljudski milici, da bi preganjal kriminal, jaz pa sem postal odgovoren za javni red.

Janez Pernat

Izvillečki iz kronike akcij VDV

4

Deset proti celi koloni

Pripadnike 2. brigade VDV niso brez razloga imenovali »primorske sabotažnike«. Pravzaprav bi bolj ustrezal naziv – minerci. Že iz časov VOS na Primorskem so se za miniranje usposobili številni borci. Med njimi pa je bil talent posebne vrste Franc Žnidaršič-Slovenko iz 4. (vipavskega) bataljona VDV. V minerske akcije je odhajal z manjšimi patruljami iz 3. (goriške) čete VDV. Ker so številna miniranja in diverzije v Trstu bolj ali manj znane, si oglejmo nekaj akcij okrog Gorice.

Patrulja desetih borcev iz 4. bataljona je – 20. julija 1944 – odšla v bližino Prvačine in postavila zasedo ob cesti. Obveščevalci so domnevali, da se bo ta dan spet pojavila kolona alpincev iz Dornberka, kjer so imeli stalno postojanko, ob kateri je pognal tudi zarodek primorskega domobranstva. Minerec Slovenko je spretno zaminiral cesto, tako kot je le on znal. Ker je ob istem času druga patrulja napadla alpince v postojanki pri Bazari in pri tem napadu onesposobila 12 sovražnikovih vojakov, so očitno v dornberški postojanki domnevali, da se partizani po umiku ne bodo več pojavili v bližini ceste proti Gorici. Zato so iz postojanke krenili na pot z dvema osebni-

ma avtomobiloma in več tovornjaki. Na njih so se poleg alpincev peljali tudi policisti, najverjetneje iz bataljona 10. SS policijskega polka iz Gorice ter dornberški domobranci. Kolona je šla tako za dobro četo vojakov. Toda to patrulje ni preplašilo, saj je bila cesta minirana. Pričakovali so sicer, kot je bilo običajno, le en tovornjak sovražnih vojakov, Zdaj pa se je valila proti njim cela kolona.

Minerec Slovenko je tudi tokrat dobro opravil svoj posel. Čim je pripeljal prvi tovornjak, poln vojakov, do mesta, kjer je bila vkopana mina, se je Slovenkovo moštvo v hipu dokazalo. Sredi silovite eksplozije je tovornjak dvignilo v zrak in raztreščilo z esesovci, alpinci in domobranci vred. Patrulja v zasedi je takoj odprla ogenj na preostale tovornjake. Razen puškomitraljeza so imeli borci povprečni brzostrelke. Tokrat je za spremembo eden od borcev vzel s seboj tudi lahki minomet. Zaradi razstrelitve prvega tovornjaka sta se dva osebna avtomobila, ki sta vozila za njim, v hipu znašla v jarku. V njih so se očitno prevažali oficirji. Borec z minometom je že s prvo mino zadel enega od osebnih avtomobilov. Zadaž so sovražni vojakovi brezumno skakali na cesto in v jarke. Čez čas so se vendarle zbrali in začeli odgovarjati iz svojega orožja. Toda to je bilo že tedaj, ko je zaseda uvidela, da frontalnega boja ne

more sprejeti in se je že brez izgub umaknila proti Vogrskemu.

Obveščevalci, ki jih je bilo tod zmerom dovolj, so kmalu prinesli sporočilo o uspehu zasede: 16 esesovcev in domobrancev je bilo ubitih, 14 sovražnih vojakov pa huje ranjenih.

In tokrat: dva proti stotim

Že štiri dni zatem sta odšla v minersko akcijo Franc Žnidaršič-Slovenko in neutrudni četni obveščevalec Emil Komelj-Milčec, ki je dobro poznal vsako cesto in stezo okrog Gorice. Tokrat sta si izbrala cesto v Rožni dolini, skozi katero so pogosto prihajala sovražnikova motorna vozila iz Ajdovščine proti Gorici ali pa v obrnjeni smeri. Slovenko je tudi tokrat spretno zakopal mino. Vendar pa ta dan ni bilo nobenega sovražnikovega vozila. Zaradi miniranja pri Prvačini in pogostih napadov na cesti med Šempasom in Ajdovščino, ki so jih izvajale tudi brigade, so postali Nemci bolj previdni. Minerec Slovenko in obveščevalec Milčec sta morala potrpeti in požrtvovalno čakati v zasedi še naslednji dan. Bilo je – 25. julija – ko se je iz smeri Ajdovščine vendarle oglasilo brnenje avtomobilskih kolon.

Minerec in obveščevalec sta bila v zasedi sama, zato je bila njuna glavna naloga, da čimbolj uspešno minirata vozila v sovražnikovi koloni. Tokrat so čez šempaske klanec proti Rožni dolini prihajali

tovornjaki s policisti SS. Prvi tovornjak, natlačen sovražnih vojakov, je zadel na nastavljen mino na polno. Eksplozija ga je vrgla s ceste in raztreščila na vse strani, Minerec in obveščevalec sta se brez težav umaknila. Miniranje je bilo tokrat še bolj uspešno kot pred dnevi pri Prvačini. Nemci so morali pobrati 34 mrtvih in 9 huje ranjenih, od katerih jih je pozneje še 6 podleglo v bolnišnici. Skratka dva partizana sta onesposobila 43 sovražnih vojakov.

Utihi je: hajli, hajlo...

Čete VDV na Primorskem so večino ma izvajale diverzantske akcije. Kljub nagli rasti brigad in divizij NOVJ, ki so bile sposobne napadati utrjene postojanke tudi že ob pomoči topništva ter voditi frontalne boje na položajih, so bile diverzantske akcije manjših skupin vendarle še zmerom zelo učinkovite. Zato so tudi redne enote NOV ustanovljale posebne minerske vode in jurišne čete in bataljone. Ko danes ocenjujemo nekatere boje brigad, ugotavljamo žal tudi veliko število padlih, ranjenih in pogrešanih borcev, Zlasti pri napadih na utrjene postojanke je primanjkovalo učinkovitejšega orožja, zato so bile tudi velike žrtve med minerci in bombasi. Zaradi tega bi moralo biti manjših, vendar discipliniranih in dobro vodenih udarnih skupin še več. Podatki namreč govorijo, da so takšne manjše skupine ob relativno majhnih izgubah

Popotni vtisi s Tjentišta in Lovčena

Za prvomajске praznike sta uredništvo TV-15 in Slavnik pripravila zanimiv izlet »Domoviha je ena«. Dva povsem napolnjena avtobusa, med izletniki so bili v veliki večini nekdanji borci NOV in aktivisti OF, sta iz Ljubljane odpeljala zjutraj na dan Osvobodilne fronte.

Pot nas je vodila prok Zagreba, Slavonskega Broda, Doboja in Zenice v Sarajevo, kjer smo se nastanili v Ilidži, znanem zdravilišču. Napor na vožnja je minila brez posebnosti, če med slednje ne štejemo, da v Doboju in Zenici nismo dobili goriva ter da smo v Bosni že občutili »predolimpijske cene«, kot so nekateri v šali dejali, pri tem pa mislili zares.

Ko sem bil 1955. leta v Sarajevu dva meseca na orožnih vajah, sem prestolnico Bosne in Hercegovine dobro spoznal. Toda kljub temu sem bil močno presenečen, kako zelo se je razširilo in spremenilo svojo podobo, ki sem jo bil takrat ohranil v svojem spominu. Še zlasti so me presenetile razkošne stavbe.

Občudovali smo tudi visoke raznobarvne stolpnice nove olimpijske vasi v predmestju Dobrinja. Sploh pa v Sarajevu zelo hitijo z vsemi deli na objektih, ki so kakorkoli povezani z zimskimi olimpijskimi igrami.

Izredno močan vtis je napravil na izletnike lepo zasnovan in urejen spominski kompleks na Vracah, posvečen Sarajevčanom, padlim v NOB in žrtvam fašističnega nasilja 1941-45, katerih imena so vklesana na stenah. Njim v zahvalo in večni spomin gori večni ogenj.

Spominski kompleks na Vracah smo odkrili po naključju ko smo se vračali s Trebevića. Naša, sicer dobra vodnika, zanj nista vedela, ker so ga odprli šele konec leta 1981 in po njunih izjavah še ni v nobenem turističnem prostoru.

Naša soferja ves dan 28. aprila nista nikjer staknila nafte, zaradi česar je odpadel načrtovani ogled Jahorine z vsemi olimpijskimi objekti vred.

Naslednje jutro smo zjutraj odpotovali iz Ilidže, toda pred avtobusoma je vozil službeni avtomobil milice M 102-082 s tremi korenjaškimi

miličniki. Vodili so nas do prve bencinske črpalke v Novem gradu, predmestju Sarajeva, pred črpalke odločno presekali precej dolgo kolono tovornjakov in omogočili, da sta naša avtobusa dobila potrebno gorivo. Simpatičnim fantom v modrih uniformah smo se iskreno zahvaljevali za učinkovito pomoč, zar so nenarejeno skromno odvrnili, da je to njihova dolžnost in nam zaželeli srečno vožnjo in lep izlet. Trem miličnikom službenega avta M 102-081 se v imenu vseh izletnikov še enkrat javno zahvalim.

V Foči smo si ogledali lepo urejen muzej »Fočansko obdobje NOB«, ki zajema čas od 20. januarja do 10. maja 1942, ko je bila Foča središče osvobodjenega ozemlja. Muzejske zbirke obsegajo devet tem z osrednjim poudarkom na fočanskih predpisih, ki urejajo naloge in organizacijo narodnoosvobodilnih odborov, zarodke revolucionarne ljudske oblasti.

V muzeju sta tudi fotografiji slovenskih partizanov teh časov. Prva prikazuje skupino notranjskih partizanov z Mirkom Bračičem in Bojanom Polakom - Stjenko, druga pa skupino partizanov na Kremenjku z Janikom Sekirnikom - Simonom. Zjutraj tretjega dne našega potovanja smo odpotovali dobro razpoloženi iz Foče proti Tjentištu s polnimi tanki goriva. Soferja sta namreč že navsezgodaj odšla na bencinsko črpalke in s kilogramom kave uspela dobiti gorivo.

V narodnem parku Sutjeska smo najprej obiskali grob legendarnega junaka Save Kovačevića, črnogorskega kmeta-komuniste, proslavljenega poveljnika 3. proletarske udarne divizije, ki je na čelu svojih proletarcev padel v jurišu 31. junija 1943 pod Krekovim na strmim pobočju Ozrena.

Junak Sava ima sila skromen nagrobnik: nizek betonski nagrobnik s pokončno rdečo zvezdo, majhno belo ploščo z nekaj verzi znane, že ponarodele pesmi o komandantu Savi ter rdečo zastavo na visokem jamboru. Dostop in okolica groba sta neurejena. Na grobu je bil še precej svež venec z napisom, ki je

pričal, da so venec položili člani kluba »D. Bijedić« iz Ennsa v Avstriji. Po vsej Jugoslaviji proslavljeni poveljnik Sava gotovo zasluži lepši nagrobnik, ki verjetno ne bi stal več kot ena ali dve desetici dveh uvoženih bakrenih plošč in razkošni vechnadstropni upravni stavbi Elektroprireditve BiH v Sarajevu. Toda kaj moremo, časi se spreminjajo!

Spričo Savinega groba človeku močno odleže, ko zagleda osrednji simbol legendarne partizanske bitke na Tjentištu. Kipar Miodrag Živković je z dvema mogotima grmadama, visokima 19 metrov, ki se tesno približujeta, lepo nakazal ozko in strmo sotesko rečice Sutjeska in odločilni preboj proti svobodi. Za spomenikom so na betonskih stehaz vklesala imena vseh partizanskih enot, ki so sodelovale v peti sovražnikovi ofenzivi, ki je trajala od 15. maja do 15. junija 1943.

Pred spomenikom je kostnica, v kateri so zbrani posmrtni ostanki 3301 padlega partizana, udeleženca zgodovinske bitke na Sutjeski, kjer se je odločala nadaljnja usoda NOB in ljudske revolucije. Spomin padlih na Sutjeski smo počastili z minuto molka.

Naj ob tej priložnosti še omenim, da je Tita ranila letalska bomba zjutraj 9. junija 1943 na pobočju Ozrena nad Tjentištem. Tito je edini zavezniški komandant v drugi svetovni vojni, ki je bil ranjen, ko je neposredno sodeloval v bitki!

Zraven osrednjega spomenika je muzej, kjer je na izjemno način predstavljena epopeja Sutjeske. Gledana od spomenika je močno podobna bosanski planinski hiši teh krajev, katere strme strehe segajo skoraj do tal. Na notranji strani zidov je 6508 imen in priimkov padlih borcev v bitki na Sutjeski in besede pesnika: »Tu ni nihče umrl, ko je umrl.« Zelo impresivno deluje 13 fresk z motivi bojev na Sutjeski, delo hrvaškega slikarja mojstra Krsta Hegedušića.

Še dva podatka o bitki na Sutjeski sta se mi dobesedno zavrtela v spomin: med padlimi partizani je bilo kar 68 odstotkov mlajših od 25 let in kar 74 odstotkov kmetov!

Ker bo na Tjentištu 4. junija osrednja proslava bitke na Neretvi in Sutjeski, so dan pred našim obiskom odprli rekonstruirani hotel Sutjeska. Gre za najodobnejši tovrstni objekt s 136 posteljami, s čemer so se zmogljivosti gostinskih objektov v »dolini herojev« povečale na 770 postelj.

Naslednja pomembna točka našega izleta sta bila Cetinje in Lovčen, kamor smo odpotovali iz precej praznega Dubrovnika, kjer še nimamo »predolimpijskih« cen, s čimer so nas prijetno presenetili.

V Cetinju smo si lahko ogledali Ile »manastirski muzej«, ker so bili vsi drugi muzeji in številni kulturno-zgodovinski objekti - zaprti! Zato smo imeli več časa za ogled Njegoševga mavzoleja na vrhu Lovčena. Toda tudi tokrat ni šlo povsem gladko. Avtobusa sta se zaradi snega zadnje zime morala ustaviti dober kilometer pred ploščadjo, kjer parkirajo avtobusi, ker je bila sicer lepo asfaltirana cesta zasuta s snegom. Ker ta del ceste leži na severnem pobočju Lovčena, ga sonce še ni uspelo raztopiti, za mavzolej odgovorni pa ga še niso utegnili odmetati.

Toda kljub nepredvideni oviri je velika večina izletnikov le prišla do mavzoleja, čeprav je do začetka 461 stopnic, ki vodijo do njega morala priti po razhojeni kozji stezi. Dodaten napor je bil vreden, saj je ogled veličastnega mavzoleja Meštrovičeve umetnine z velikim kipom Njegoša, delom Meštrovičevega učenca kiparja Andrije Krstulovića, bogato poplačal dodatni trud, znoj in tudi težko dihanje pri večini.

Z Lovčena je lep razgled na črnogorsko »kamenito morje«. Njegošev mavzolej, za katerega je prispevala sredstva vsa Jugoslavija, so slovesno odprli 28. julija 1974.

Šele v mavzoleju sem se prav zavedel besed Njegoševga spremljevalca ob vrnitvi vladike leta 1851 iz Neaplja v Črno goro, srbskega pisatelja Ljubomira Nenadovića, ki je zapisal: »Ni večjega in trajnejšega spomenika; piramide, grobovi egipčanskih kraljev, kaj so drugo kakor

majhni kupi kamena v primeri z lovčenskim vrhom, v primeri z vladikovim spomenikom? In ko na tem svetu ne bo ne gora ne ljudi, se mi zdi, bosta še vedno ostala dva črnogorska velikana: Lovčen in vladika.«

V Metkoviću smo se malo ustavili, da bi si pritegnili že otrdele noge in se okrepčali. Na glavnem trgu sem opazil na izložbenem steklu samopostrežne trgovine »Razvitak« zanimiv napis z debelimi črkami: »Delimo olje št. 190-388 in pralni prašek od št. 1-388. Blago je treba prevzeti v roku 5 dni!«

Pod tem obvestilom je bilo prilepljenih 27 listkov seznama gospodinjstev Metkovića, ki ga je overil občinski komite za gospodarstvo. Po tem uradnem dokumentu

sem ugotovil, da ima Metković 388 gospodinjstev.

Med vračanjem smo lepo proslavili 1. maj; Ustavili smo se v Vrliki na Cetinjskem polju, nekako na sredi med Sinjem in Kninom ob velikih, iz kamna oblikovanih »Česmi (vodnjaku) Marsala Tita«. Zraven vodnjaka stojijo trije kipi domačinov: narodnega heroja Boža Bilića, Nikole Vrančića in Jova Stričevića, ki so vsi padli leta 1942. Odprli smo steklenice vina, ki smo jih bili prejšnji dan kupili na Cetinju. Pod močnimi kostanji ob vznožju Kozjaka je kmalu zadonela slovenska partizanska pesem...

Na prihodnjem izletu, ki ga bo pripravilo uredništvo TV-15, bom spet zraven.

Jože Oblak

Proslava osvoboditve v Zgoniku

V slovenski občini Zgonik, ki šteje 2.000 prebivalcev priredijo vsako leto na prvo nedeljo v maju občinsko proslavo osvoboditve in se tako hvaležno poklonijo spominu številnih občanov, ki so padli v narodnoosvobodilnem boju.

V soboto je krajevni športni krožek Kras organiziral množni spominski pohod okoli spomenikov NOB na občin skem območju, in sicer v Gabrovcu, Samatorci, Saležu in Zgoniku, cvetje pa so položili tudi na kraj nad Samatorco, kjer je pod svinčenkami fašistov padel partizanski učitelj Lojze Kokoravec-Gorazd, po katerem so poimenovali slovensko osnovno šolo v Saležu. Ob koncu pohoda so se udeleženci zgnili okoli kresa, ki so ga pripravili domači taborniki, iz grl pevcev zbora Rdeča zvezda iz Saleža pa je zadonela lepa slovenska pesem.

Na nedeljski proslavi je v pozdravnem nagovoru zgoniški župan Jože Guštin naglasil, da ob takih priložnostih ne smemo le obupati spominov, temveč moramo utrjevati ideale NOB in vrednote, kakršne so mir, svoboda, enakopravnost in pravičnost, ki prevečkrat ostajajo le na papirju.

Slavnostna govornika sta bila predsednik in tajnik pokrajinskega vodstva zveze partizanov VZPI-ANPI Arturo Calabria in Dušan Košuta, ki sta najprej poveljčala junaško pot narodnoosvobodilnega boja in odpornosti ter izrazila nujno, da ta zaklad in to izročilo prevzame mladi rod kot nosilec in naslednik tega boja. To velja predvsem za italijanske razmere, kjer se poleg gospodarske, politične in moralne krize vse bolj nevarno prebujajo neofašizem, ki mu nihče ne stopi na prste. Tako sta spomnila na nezasišano izzivanje v Trstu, ko so javno poveljevali z ogabno brošuro dejanja škvadrsta Giunte, zažgalca Narodnega doma.

Tudi kulturni del sporeda je bil dokaj pester. Poleg godbe na pihala s Proseka je nastopila z deklamacijami in zborovskim petjem tudi osnovnošolska mladina (omenimo naj, da slovenska osnovna šola v Zgoniku nosi ime »1. maj 1945«, je torej poimenovana po dnevu osvoboditve Trsta) in pa mešani pevski zbor Rdeča zvezda iz Saleža.

Kljub deževnemu vremenu se je proslave udeležilo lepo število krajanov, med gosti pa naj omenimo generalnega konzula SFRJ v Trstu Draga Mirošića in delegacijo krajevnih skupnosti Komen.

Boris Simoneta

uničile več sovražnikov žive sile kot večjih celodnevni boji kakšne brigade.

Med številnimi primeri iz delovanja

enot VDV vzemimo na primer akcijo patrolje treh borcev na vojaškem vadišču v Št. Mavru pri Gorici. Tukaj so Nemci skorajda vsak dan urili svoje vojake. Ko-

Borci VDV s svojim brigadnim komandantom Slavkom Furlanom-Dušanom (leži v sredini z brzostrelko). Za njim (najvišji v sredini kleči) drzni obveščevalec in sabotažnik Emil Komelj-Milčec. Na sliki so še sabotažniki: Danilo Perić (skrajni desno), Avgust Danevčič (drugi z desne), Andrej Grapulin (drugi z leve v prvi vrsti), Anton Širok (tik za Furlanom in ob Milčetu) ter še dva borca. Če ja kdo prepozna, naj sporoči na naslov: Odbor skupnosti 2. brigade VDV, Nova Gorica, Alojz Krpan-Aleksander, Cankarjeva 10.

mandir 1. čete iz 2. (briškega) bataljona VDV Joško Vodičar-Zvonko je - 25. avgusta 1944 - vzel s seboj samo puškomitraljezca Stojana Stublja in njegovega pomočnika Remigija Planinščka. Zarana so se na skrivaj priplazili po desnem bregu Soče in postavili zasedo. Nemško vojaško vadišče je bilo na drugem bregu reke. Semkaj so že zjutraj prihajale nemške enote na praktične vaje. Prišle so tudi ta dan. Borci v zasedi so jih ves čas opazovali iz neposredne bližine in čakali na najugodnejšo priložnost. Naposled se je najbližje pri reki zbral vod nemških vojakov, da bi po končani vaji zapel. Tudi na drugih koncih so se zbirale skupine vojakov s svojimi oficirji in podoficirji. Toda vod, ki se je pripravljaj na petje, je bil najbližje zasedi.

Kot je bila navada pri Nemcih, so njihovi oficirji zmerom renčali, tudi tedaj, kadar so zahtevali - ein Lied - pesem. Tako je bilo tudi pri vodni tridesetih vojakov, ki se je pravkar postavil v vrsto, da bi odkorakal s pesmijo. Toda Nemci se niso še niti dobro premaknili in zahrumeli s svojim: hajli, hajlo..., ko je komandir Zvonko zapovedal ogenj. Streljal je z brzostrelko po gruči vojakov, vendar je bil očitno še bolj učinkovit Stojan s svojim puškomitraljezom. Njegovi rafali so zavrtali po gruči Nemcev, ki so cepali po tleh. Po nekaj sekundah se je hotelo dvigniti le še kakih osem ali deset vojakov. Puškomitraljezcu Stojanu sta pomagala z brzostrelkama tudi komandir Zvonko in Remigij.

Ni minilo dvajset sekund, pa je bil cel nemški vod na tleh.

Zdaj so se seve zganile tudi ostale skupine nemških vojakov na vadišču. Nemci so se v strelskem stroju, med poskakovanjem in padanjem ter med čedalje hujšim streljanjem približevali reki.

Trije vedevejevci v zasedi jih seveda niso več čakali. Spretno so se umaknili med hišami, sadovnjaki in vinogradi, med ogradami in grmičevjem proti Goriškemu Brdom. Brez praske so se vrnili v četo.

Zdaj so odšli na pot obveščevalci, četni in terenski, da ugotovijo, kakšen je bil uspeh patrolje. Prišli so s podatki (zapisani so tudi v štabnem poročilu), da je bilo ubitih 23 nemških vojakov, 7 pa huje ranjenih. Skratka nemškega voda ni bilo več. In čeprav bi se obveščevalci tudi za polovico zmotili ali pretiravali glede števila mrtvih, ranjenih so bili gotovo prav vsi vojaki v tem vodu, vsaj polovica pa je bila ubitih.

Trije borci v patrolji so torej v slabi minuti uničili vod sovražnikovih vojakov. Obveljal je spet pogum, kajti priti do Št. Mavra je pomenilo hudo tveganje. Nič manj tveganja pa ni bilo pri umiku. Saj se je patrolja reševala iz goriškega predmestja. Pogum in presenečenje - je bila odlika tudi te patrolje VDV in ni bila edina, ki je dosegla takšen uspeh.

(var. Blazej)

Samoupravna stanovanjska skupnost Ljubljana, Odbor za solidarnost in Komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV

OBJAVLJAJO

v skladu z določili pravilnik o pogojih in merilih za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV (sprejet 3/3-1983) listo upravičencev za dodelitev stanovanj in listo upravičencev za dodelitev posojil.

LISTA UPRAVIČENCEV ZA DODELITEV STANOVANJ

OBČINA BEŽIGRAD

1. MARINOVIČ Oton, Topniška 70
2. MAJCEN Krista, Slovenčeva 115
3. HVALA Viljem, Apihova 20
4. VEDRAL Marija

OBČINA CENTER

1. NEVEČNY Vida, Kidričeva 8
2. RAŽEM Emilija, Zabajak 3
3. SAJOVIC Ljudmila, Beet-hovnova 6
4. SIEDELBERGER Milica, Trg osvoboditve 3

OBČINA MOSTE-POLJE

1. ADLEŠIČ Rudolf, Klunova 12
2. MOČNIK Marija, Marčenko-va 15

OBČINA ŠIŠKA

1. BRAJKOVIČ Drago, Medvedova 12 (zamenjava)
2. BRAVEC Amalija, Ul. Bratov Učakar 24
3. NAŠIČ Karel, Česnikova 30 (zamenjava)
4. TURNŠEK Bogdana, Ulica 28. maja 73

5. ŽUN Marija, Moše 44

OBČINA VIČ-RUDNIK

1. BRADAČ Zlata, Dolenska c. 135
2. GAČNIK Fani, Velike Lašče 87
3. KLANČAR Marija, Groharje-va 10
4. ŠINKOVEC Ivanka, Podpeč 42
5. PRIJATELJ Franc, Glinška 2 B
6. POLJANEC Marija, Krimska 20

2. GROZNIK Marija, Novo Polje c. II/3
3. JAVORŠEK Terezija, Bernekarjeva 22
4. JUGOVEC Oton, Zaloška 98
5. MECELE Anton, Krožna pot 16
6. MOČILNIKAR Jožefa, Kašeljska 90
7. PIRC Frančiška, Krožna pot 50
8. RIBNIKAR Jože, Križna 6
9. SLUGA Marija, Sneberska 134
10. ŠKRJANC Ivan, Bizovik 61
11. TRTNIK Mira, Vevška 50

OBČINA ŠIŠKA

1. CIMERMAN Milka, Sojereva 39
2. HOČEVAR Tine, Zapoge 6
3. HOČEVAR Janez, Zapoge 21
4. HRIBAR Rozalija, Koseze 24

5. ILGIČAR Alojz, Vikrče 32
6. KALAN Leopold, Zg. Senica 17
7. MUSA Antonija, Prušnikova 126
8. PETELINKAR Kristina, Sora 42
9. POLAJNAR Jakob, Vodice 147
10. SKOPEC Alojz, Burnikova 5
11. STERNAD Marija, Medenska 34
12. TEKAVČIČ Alojz, Cesta v hrib 19
13. TRAVEN Jože, Utik 33

OBČINA VIČ-RUDNIK

1. AVSEC Milena, Tomažičeva 55
2. BOŽIČ Mija, Galjevica 84
3. ŽURIN Peter, Cesta na Bokalce 7/a
4. FILIPIČ Franc, Horjul 8

5. FINK Ivan, Malči Beličeve 30
6. GAČNIK Ivan, Hrustovo 10
7. GERMEK Zorislava, Podpeč 74
8. DOLENC Pavla, Vrbljenje 45
9. KRAŠEVEC Karel, Tomažičeva 9
10. KOSTREVC Milka, Ig n. h.
11. PEČENIK Ivanka, Dobrova 89
12. PLEMELJ Viktorija, Cesta na Bokalce 10
13. PLESTENJAK Franci, Poklukarjeva 37
14. PODRŽAJ Jože, Sp. Rudnik IV/5
15. PRIMC Ljudmila, Dobravnica 21
16. STANIČ Vlado, Tomažičeva 36
17. RUTAR Miloš, Oražnova 5
18. VESEL Jože, Lavrica 45
19. VIRANT Zofija, Rašica 8
20. ZADNIKAR Anton, Črna vas 182
21. ŽELEZNIK Angelca, Ig 48

LISTA UPRAVIČENCEV ZA DODELITEV POSOJIL

Obravnavani so bili vsi zahtevki, ki so bili vloženi v letu 1982. Komisija je upoštevala vse tiste upravičence, ki nujno potrebujejo stanovanja, posojila za dograditev oz. adaptacijo stanovanja. Pripombe na objavljeno listo bo komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV, Komenskega 7, Ljubljana, sprejemala do vključno 12. junija 1983.

OBČINA BEŽIGRAD

1. FUGINA Jana, Titova 63
2. ILAŠ Majda, Herbesteinova 57
3. KAVČIČ Marjan, Ul. Pohorskega bat. 231
4. KOKALJ Stanislav, Meškova 13
5. KRALJIČ Angelca, Dernetova 3

6. KURENT Ana, Ceneta Štuparja 27
7. POTOČNIK Julijana, Podmilščakova 37
8. PREBIL Pavla, Ogrinčeva 17
9. ŠKULJ Nada, Rožanska 4
10. STELE Ana, Primožičeva 38
11. ŠTRUKELJ Hilda, Ravbarjeva 3
12. ŽONTAR Vinko, Popovičeva 3

OBČINA CENTER

1. AVSEC Marija, Grablovičeva 12
2. ERJAVEC Alojz, Trubarjeva 29
3. WEBER Božislava, Miklošičeva 13

OBČINA MOSTE-POLJE

1. CUZAK Jože, Sadinja vas 28

Priprave za proslavo 40-letnice 12. SNOUB

Septembra bo poteklo 40 let od ustanovitve 12. SNOUB. Brigada je bila ustanovljena v Mokronogu, kjer je na Čečevi hiši postavljena spominska plošča, posvečena temu dogodku.

Brigadni odbor in sedaj predsedstvo skupščine skupnosti borcev 12. SNOUB ob zavzetem sodelovanju območnih odborov borcev 12. SNOUB širom po Sloveniji so se vsa leta trudili in uspešno reševali želje borcev brigade, da so se vsaj enkrat na leto srečali na organizirani proslavi. Tudi v prihodnje bodo po možnosti nadaljevali to prakso, seveda prilagojeno naši stabilizaciji.

Proslava 40-letnice ustanovitve brigade bo letos pod pokroviteljstvom domicilne občine Sevnica v Krmelju 24. septembra. Proslava bo združena s praznovanjem krajevne skupnosti Krmelj. Vse bo povezano z dogodki pred štiridesetimi leti. Na proslavi bodo v Krmelju tudi poimenovali novo osnovno šolo po 12. SNOUB. Za borce je predsedstvo skupščine skupnosti borcev 12. SNOUB dalo izdelati spominske medalje, posvečeno tej obletnici. Medalje bodo podeljene navzočim borcem na dan proslave v Krmelju, drugim pa pozneje.

Jože Lužar

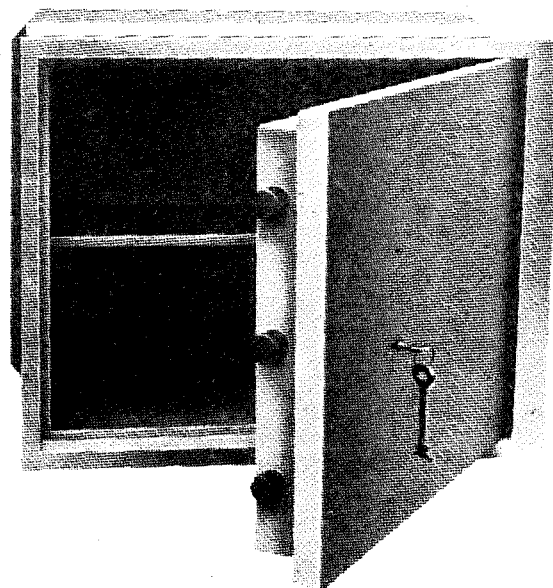
ELKOM PRIMAT

PRIMAT

**Tovarna kovinske opreme Primat
n. sol. o. Maribor, Industrijska ul.
22**

GEN. DIREKTOR: (062) 22-841 • HIŠNA CENTRALA:
(062) 28-641 • TELEX: PRIMAT YU 33-178

NAŠ PROIZVOD SO BLAGAJNE V KATERIH SE ČUVAJO VREDNOSTNI PAPIRJI IN PREDMETI PRED VLOMOM IN POŽAROM. IZDELUJEMO BLAGAJNE V PET STOPNJAH VARNOSTI, TREZORJE, TREZORSKA VRATA... PROIZVODNI PROGRAM SLEDI NAPREDKU TEHNOLOGIJE Z UVAJANJEM NOVIH PROIZVODOV, V TEM PROIZVODNEM PROGRAMU BOSTE ZAGOTOVO NAŠLI TUDI KAJ ZA SVOJE POTREBE.

Srečanje letalcev-prekomorcev

Po programu dela (za leto 1983) odbora skupnosti borcev letalcev-prekomorcev in v počastitev 40-letnice priključitve Slovenskega primorja, Istre, Reke, Zadra in nekaterih otokov (Cres, Lošinj, Lastovo, Palagruža) matični domovini – SR Sloveniji in SR Hrvatski v okviru Nove Jugoslavije bo v soboto, 21. maja 1983, ob 16. uri v Divači SREČANJE BORCEV LETALCEV-PREKOMORCEV z odkritjem spominske plošče pilota Stanislavu Vouku, vodji letalske skupine 2. lovske eskadrilje NOVJ, ki je junaško padel 20. oktobra 1944 pri vasi Slano v Dalmaciji ob letalskem napadu na nemško motorizirano kolono na cesti Slano-Rudine v Dalmaciji.

Tega dne bodo hkrati počastili tudi 40-letnico ustanovitve 1. letalske baze NOV in POJ, letošnji dan letalstva in protiletalske obrambe in 40-letnico uporov na letališču Kasfereet (Egipt) in Konstantina (Alžirija).

Prva letalska baza v Livnu v Bosni je bila ustanovljena na podlagi naredbe Vrhovnega štaba NOV in PO Jugoslavije, z dne 14. oktobra 1943. S tem aktom je bila določena ustanovitev prve letalske baze, ki je imela nalogo ureditev letališča in zbrati letalsko osebje bivšega jugoslovanskega letalstva. To je bil temeljni kamen, okrog katerega se je začelo razvijati naše novo letalstvo.

Toda partizani so imeli tudi pred tem datumom nekatera svoja letala. Tako je 21. maja 1942 preletel iz Banjaluke v Prijedor pilot Franjo Kluz, istega dne pa mu je sledil tudi pilot Rudi Čajevac z letalskim mehanikom Mišom Jazbicem.

Delovanje teh dveh letal ni bilo glede na dosežene uspehe kaj posebno pomembno, imelo pa je za nadaljnji razvoj partizanske vojske zelo velik moralni pomen.

V spomin na prvi prelet pilota Franja Kluz iz Banjaluke v Prijedor praznujemo 21. maja dan letalstva in protiletalske obrambe JLA.

K razvoju našega letalstva je pripomogla tudi zavezniška pomoč. Potrebna so bila letala, oprema, razen material, šola-

nje pilotov in drugega letalskega osebja, itd. Prve pogovore o zavezniški pomoči je naša vojaška misija s tedanjim polkovnikom Vladimirom Velebitom na čelu imela decembra 1943. Do podpisa pogodbe o šolanju letalskega osebja in ustanovitvi prvih eskadrilj pa je prišlo 12. marca 1944 v vrhovnem štabu, ki je bil tedaj v Drvarju. Dne 29. marca 1944 je bila pogodba dopolnjena. Vrhovni štab si je pridržal pravico, da odpokliče letalce, ko bo to potrebno.

Prva letalska baza, ki je v začetku imela sedež v Livnu, je začela takoj zbirati letalce z vseh dosegljivih območij Jugoslavije. Do začetka decembra 1943 se je zbralo nekaj več kot 60 letalcev. V tem času je iz Slovenije odpotovala prva skupina 32 letalcev, namenjenih v Livno.

Prva letalska baza je takoj na začetku pretrpela dva huda udara. Dne 27. novembra 1943 je nemško letalo napadlo naš bombnik Do-17 v trenutku, ko je nameraval odleteti v Italijo (nato pa v Afriko). V letalu je bila naša prva vojna misija, ki jo je vodil Ivo Lola Ribar. Pri tem napadu so padli Ivo Lola Ribar in še šest drugih oseb. Letalo je popolnoma zgorelo.

Dne 6. decembra 1943 so Nemci, ki so jim pot kazali četniki, nenadoma prišli iz nepričakovane smeri. Z motoriziranimi enotami so mesto obkoli-

li. Pri tem napadu je padlo 23 letalcev. Letalci iz Slovenije, ki so bili v začetku namenjeni v Livno, so se zdaj preusmerili na dalmatinsko obalo in se pridružili razbiti skupini iz Livna. Prek Trogira, Hvara in Visa so prispeli v Italijo, kjer je njihovo število naraslo na 250. Razen letalcev, ki so služili v bivši jugoslovanski vojski, so se novemu letalstvu pridružili tudi primorski Slovenci, ki so prej bili v italijanskem letalstvu ali pa v internaciji, zaporih in podobno. V Carovigno pri Brindisi so ustanovili svojo pilotsko, izvidniško in mehanično šolo. Od tam je odpotovala v Afriko skupina 255 letalcev. Prva je tja prispela iz Kasfereeta skupina več kot 300 letalcev, ki se je že 1. decembra 1943 uprla in ustanovila prvo enoto NOVJ v Afriki. Iz teh dveh skupin sta bili ustanovljeni 1. in 2. lovska eskadrilja NOVJ (ki so kasneje oblikovale 1. lovske polke). Tudi iz Alžirije se je eskadriljam priključila skupina 118 letalcev, mehanikov in radistov.

Prva eskadrilja je bila ustanovljena 22. aprila 1944 na letališču Benina (Libija) in je imela 16 letal znamke Spitfire. Že 1. julija 1944 se je oblikovala 2. eskadrilja, ki je imela 16 letal znamke Hurricane. Eskadrilji sta operirali v sestavi britanskega letalstva, toda bojevali sta se na jugoslovanskem ozemlju od Trsta do Črne gore in od reke Save do Jadranskega morja. Skupaj sta opravili 2180 bojnih poletov in 593 bojnih nalog.

Na otoku Visu so že julija 1944 oblikovali eskadriljo za zvezo Vrhovnega štaba NOV in POJ, ki je imela 10 letal. Izvršila je 1294 poletov ter prepeljala 355 voditeljev in drugega osebja.

V zavezniških taboriščih v Alžiriji, Maroku in Tuniziji je

bilo jeseni 1943 štiri tisoč primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov, ki so se že julija in avgusta 1943 na otoku Siciliji opredelili za NOV Jugoslavije in ustanovili svoje partizanske enote. Toda zavezniški so jih namesto v Jugoslavijo odpeljali v severno Afriko (predvsem v Alžirijo). Tu so nadaljevali narodnoosvobodilni boj ter na odločno intervencijo Vrhovnega štaba NOV in PO Jugoslavije in tovariša Tita leta 1944 prispeli na jugoslovanska bojišča. V jeseni 1944 je bilo 1600 letalcev iz Alžirije (Maison Blanche) čez Gravino, Crno goro in Sandžak poslanih na sremsko fronto, in sicer kot dopolnitev na novo ustanovljenih letalskih enot, ki so jih naši privzeli od rdeče armade. Tako so primorski Slovenci in istrski Hrvati v 11. lovske in 42. jurišni diviziji ter 9. oblastni bazi prispevali svoj delež za osvoboditev domovine.

V začetku maja 1945 je prišel iz Sovjetske zveze lovske polk; sestavljali so ga naši ljudje, ki so jih bili iz domovine poslani prek Afrike na šolanje v Sovjetsko zvezo. Med njimi je bilo veliko mladeničev iz Slovenije.

Padalski bataljon je bil ustanovljen v partizanskem taboru Gravina pri Bariju in je imel 183 ljudi, razvrščenih v tri čete. Urili so se v zavezniški padalski šoli v Gioia di Colle. Sredi decembra 1944 je bataljon odpotoval v domovino.

Skupaj je bilo letalcev-prekomorcev okrog 2600(2211 v letalskih enotah, 183 v padalskem bataljonu in 200 v »letalski četi« in »letalskem vođu« 4. prekmorske brigade, ki so spremljali številna zavezniška letala, ki so nad našo domovino odmetavala zavezniško pomoč NOVJ).

Tako so letalske enote, ustanovljene na severu Jugoslavije, sestavljale skupaj z letalci prekomorci jedro povojnega jugoslovanskega letalstva.

Naj temu članku dodamo še

nekaj podatkov o padlem pilotu-lovcu.

STANISLAV VOUK je bil rojen 22. septembra 1911 v Divači, občina Sežana. Končal je pilotsko šolo v Mostarju in lovske-pilotsko šolo v Nišu leta 1936. Ob začetku vojne (aprila 1941) je pilot Vuk služboval v

Stanislav Vuk

letalskem centru v Beli Crkvi. V nemškem ujetništvu je bil do meseca aprila do novembra 1941, nato v italijanskem do kapitulacije Italije, ko je vstopil v NOVJ. S skupino 13 letalcev se je podal 18. januarja 1944 iz Slovenije prek Like v Bosno. Do meseca julija 1944 je služboval na raznih letališčih osvobojenega ozemlja. Proti koncu julija 1944 je prišel prek Barija v Benino (Libija), kjer je postal komandir oddelka 2. lovske eskadrilje, ki je poselja v boje prvič 13. oktobra 1944 (te prve bojne akcije svoje eskadrilje se je udeležil tudi Stanislav Vuk). Do 20. oktobra 1944 je ekadrilja napravila 6 bojnih operacij, Stanislav Vuk je sodeloval kot vodja pri petih operacijah, kar zgovorno priča, kako zavzet je bil in kako junaški. Posmrtno je napredoval v čin poročnika in je bil 12. marca 1945 odlikovan z redom partizanske zvezde s srebrnim vencem ter 21. maja 1967 pa mu je bila prav tako posmrtno dodeljena diploma inštruktorja letenja z zlatim letalskim znakom. Poročilo 2. lovske eskadrilje o operaciji št. 2/Vis z dne 20. 10. 1944 se je glasilo: »Naloga se je

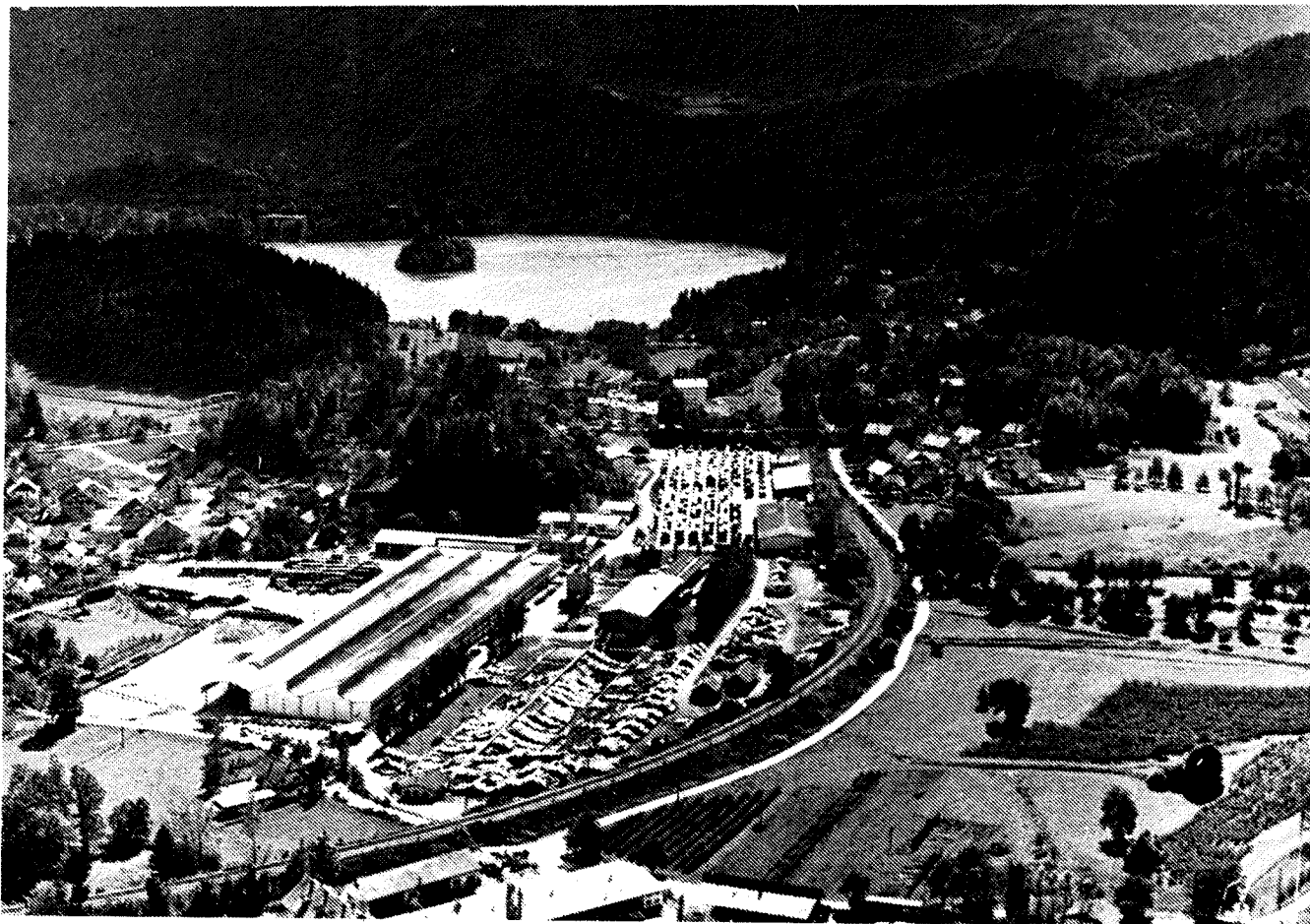
glasila: napasti z raketami sovražno kolono na cesti Slano-Rudine. Spremlstvo: dve letali Spitfire, oboroženi z bombami za bombardiranje Slana. Skupino štirih letal Hurricane, ki je poletela ob 14.40 z Visa, je vodil komandir oddelka, podporočnik Stanislav Vuk. Letala so prispela nad Slano, kjer so letala odvrгла bombe. Dve bombi sta padli v morje, dve pa med drevesa na severno-zahodni obali zaliva. Nadaljevali so izvidniški polet in opazili sovražno kolono, ki se je umikala pred našimi enotami proti Metkoviću. Na tem sektorju so delovale enote naše 26. udarne divizije. Sovražne enote so se utaborile na obeh straneh ceste proti Rudinam. Imele so s seboj svoj avtotransport in neugotovljeno število oklepnih vozil in tankov. Letala so štrikrat napadla: dvakrat prednji del kolone, ki se je še pomikal proti Rudinam, dvakrat pa utaborjeni del kolone. Rakete so padale med motorizacijo in enotami.

Najmanj en pettonski tovornjak je eksplodiral, ni pa bilo mogoče ugotoviti sovražnih izgub. Nadaljnje ugotavljanje doseženih rezultatov je bilo onemogočeno zaradi zelo močne in natančne protiletalske obrambe. To je naša letala prisililo, da so se takoj po izstrelitvi raket umaknili. Posameznosti o napadu bodo lahko našle enote 26. udarne divizije, ki so ta napad opazovale s svojih položajev.

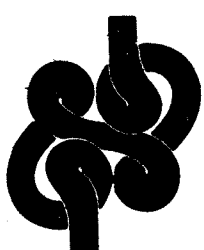
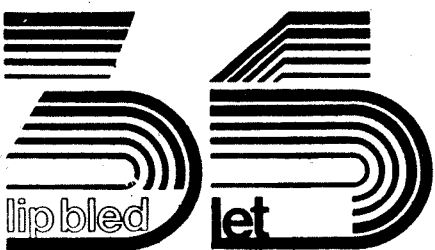
Piloti so ob tej priložnosti pokazali veliko požrtvovalnost in hrabrost, napadli so cilje štrikrat ob zelo močni in natančni protiletalski obrambi. Pri zadnjem napadu je bil sestreljen vodja formacije, podporočnik Stanislav Vuk. (Zbornik, Tom X/1, s.224, d.115)

Naj še dodamo, da je Krajevna skupnost Divača v spomin in v zahvalo padlemu junaku poimenovala po Stanislavu Vouku ulico v Divači.

Albert Klun

lahko gradiš,
če imaš vse
pri roki
vrata
obloge
iso-span
opažne
plošče
pohištvo

lip bled
lesna industrija
64 260 bled, ljubljanska c.32

VSAKDO SI V ŽIVLJENJU ŽELI TOPEL MIREN IN PRIJETEN DOM

Lip Bled vam pomaga

Telefon: (064) 77-661

LJUBLJANA

Pravočasne priprave

Letos mineva 40 let od ustanovitve legendarne 12. SNOUB. Na delovnem srečanju območnega odbora skupnosti borcev 1. SNOB ljubljanske regije v torek, 19. aprila, v prostorih SO Ljubljana Šiška so se predstavniki borčevskih in družbenopolitičnih organizacij dogovorili o pripravi na srečanje mladine, občanov in pripadnikov JLA, ki nadaljujejo tradicije 12. SNOUB, pripadnikov teritorialne obrambe ter predstavnikov družbenopolitičnih in borčevskih organizacij. Srečanje bo organiziralo SO Sevnica 24. septembra ob 11. uri na Krmelju. Ob tej priložnosti bodo preživelim borcem 12. SNOUB podelili spominske medalje, s krajani Lavrice pa naj bi se dogovorili o praznovanju krajevnega praznika, osnovna šola v Škofljici pa bi nosila ime po 12. SNOUB, ki bo izpisano na spominski plošči.

Poleg priprav na slovesnost na Krmelju so predstavniki borčevskih in družbenopolitičnih organizacij obravnavali delo odbora skupnosti borcev 12. SNOUB ter naloge v prihodnje. Ob koncu redne letne skupščine območnega odbora 12. SNOUB sta njegov predsednik Albin Štok in podpredsednik Bogdan Vrančič izročila dvajsetim nekdanjim udeležencem NOV posebna priznanja.

JOŽE ČURIN

CEZANJEVCI

V spomin talcem

Delovni ljudje in krajani krajevnih skupnosti Cezanjevci so 24. aprila sklenili 13. krajevni praznik s slovesno sejo, podelitvijo priznanj in bronastega znaka OF najaktivnejšim krajanom. Hkrati so odprli kulinarčno razstavo in razstavo likovnih del na Zgornjem Kamenščaku.

Petindvajseti april so krajani osvojili za svoj praznik, ki je v zgodovini rojstva naše socialistične države krvavo zapisan z dogodki pri Ribičevem mlinu v Cezanjevcih pri Ljutomeru. Tega leta 1944 je okupator zaradi izgub v bitki ustrelil 25 talcev – zavednih Slovencev. Krajevna skupnost Cezanjevci praznuje na ta dan svoj praznik, ker želi ohraniti spomin na padle za svobodo, našim mladim rodovom pa v opomin na tiste hude dni, ko je divjal krvavi boj za svobodo, za neodvisno socialistično samoupravno Jugoslavijo.

Krajevna skupnost Cezanjevci povezuje pet vasi, ki pa štejejo komaj 750 občanov oziroma 210 gospodinjstev. Kljub prizadevanju in vlaganju dokaj velikih sredstev v komunalne objekte in infrastrukturo pa še zmeraj sodi med manj razvite KS v občini. Ker je število prebivalcev

glede na velikost KS zelo nizko, in še od tega se jih 56 odstotkov ukvarja s kmetijstvom, je dotok sredstev za vse želje in potrebe občanov premajhen. Kljub temu pa so v bližnji preteklosti asfaltirali 7 kilometrov občinske ceste od Ljutomerja do Branslavcev ter sofinancirali gradnjo ceste Ljutomer–Bučkovci, ki poteka po KS Cezanjevci na Zgornjem Kamenščaku. V vseh vaseh pa je KS sofinancirala in uredila transformatorske postaje. V pretežnem delu KS je urejena tudi oskrba s pitno vodo, razen v vaseh Vogriševci in na Zgornjem Kamenščaku.

V KS Cezanjevcih pa niso povsem zadovoljni s finančno podporo širše družbenopolitične skupnosti v občini. Prepričani so, da bi kot nerazvita KS morali prijeti večjo finančno pomoč pri urejanju gospodarskih in komunalnih zadev ter urejanju okolja.

S. FEUS

STARA CERKEV

Krajevni praznik

Krajani Stare cerkve pri Kočevju že nekaj let praznujejo 27. aprila krajevni praznik. Ta dan jih spominja na dogodke pred 40 leti, ko je bil na Pugledu nad Starim logom v bližnjem zaselku Zibenj na opuščenem skednju 1. zbor slovenskih aktivistov, ki se ga je udeležilo prek 120 oseb. Ti so poslušali poročila Edvarda Kardelja in Borisa Kidriča o doseganju dveletnem delu Osvobodilne fronte in o perspektivah nadaljnje boja za dokončno osvoboditev naše domovine. Razpravljali so tudi o izjavi o enotnosti OF, ki so jo podpisali predstavniki skupin OF.

Ta zbor pomeni pomemben dogodek za razvoj NOV. Ob 40-letnici so pripravili pohod učencev Centra usmerjenega izobraževanja v Kočevju. Na slavnosti bodo podelili tudi priznanja OF.

VIKTOR DRAGOŠ

Rešitev nagradne križanke
Inles Ribnica

Kot kaže, je bilo med prvomajskimi prazniki res obilo časa, saj smo prejeli izjemno veliko število rešitev. Zreba se je odločil za tri, ki bodo po pošti prejeli knjižne nagrade:

Urša ŠTRUS, Marokova 11, 61251 Moravče
Marjan MAJES, 64245 Kropa, štev. 104
Tončka ZIHERL, Sp. Bitnje 18, 64209 Zabnica
Pravilna rešitev – vodoravno: KOS, ABA, VIR, ERA, RIBNICA, ASKET, INLES, LASTOVO, MOA, EBEN, OMAR, VZOREC, BL, MAIRET, IVA, OKNA, VAL, IKA, ACI, CER, KIT, ALE, JE, JAMA, VSAR, LON, IAN, OS, NI, SCENA, ZASTEKLETER, UNA, LAN, NA, PLOD, ŽK, LES, ŽARKO, ESEJI, AIN, SKLADIŠČE.

Čestitamo nagradencem, drugim pa več sreče prihodnjice.

Uprava TV-15
Naš tovariš

Krajevne organizacije in OO ZZB NOV sporočajo

Bohinjska Bistrica in Radlje

Pretekli teden smo na seji članov časopisnega sveta TV-15 Naš tovariš med drugim razpravljali tudi o pridobivanju novih naročnikov prek krajevnih organizacij in občinskih odborov.

Nesporna je ugotovitev, da so se akciji predvsem odzvale manjše krajevne organizacije, medtem ko tiste v večjih mestih bolj ali manj vztrajno molčijo. No, upamo, da so sredi dela in da bomo kmalu zvedeli, kako izpolnjujejo sklep in usmeritev svoje organizacije pri širjenju časnika TV-15 Naš tovariš.

Vsekakor pa so zelo prizadevni v Bohinjski Bistrici, od koder smo prejeli pismo z naslovi novih naročnikov. Tako so jih do sedaj zbrali že 31.

Tudi v Radljah ob Dravi niso stali križem rok, sporočili so nam 15 novih naročnikov. Zgled, vreden pošnemanja.

M. S.

Naročnikom TV-15 Naš tovariš ☆ Naročnikom TV-15 Naš

»Star naročnik – novega«

Vodi Fani Smrekar

Pred dnevi nas je na upravi obiskala zvesta naročnica Fani SMREKAR iz Ljubljane. Da ji je TV-15 Naš tovariš resnično pri srcu, je dokazala s tem, da je krepko prevzela vodstvo v akciji »Star naročnik – novega«, in sicer s 36 novimi naročniki. V to je vložila veliko dela in pogovorov, pričakujemo pa, da gotovo ne bo prenehala.

S tem se je Janko Repovž z 29 naročniki pomaknil na drugo mesto, Janko Pristavec je z 28 tretji in Franc Butelj z 21 četrti.

Seveda so se nam oglasili še drugi zvesti stari naročniki, seznam pa bomo znova objavili konec meseca.

Vsem – le tako naprej!

M. S.

Obvestila

Odbor Skupnosti zobozdravstvenih delavcev NOV in POS organizira 18. junija 1983 ob 10. uri odkritje spominske plošče prvi partizanski ekipi na upravi SCVPB »Jelendol« in ob 11. uri proslavo ob 41-letnici ustanovitve partizanske zobozdravstvene službe pri Lukovem domu v Kočevskem Rogu. Vabimo zobozdravstvene delavce in druge, da se nam pridružijo. Nemudoma pa vabimo še neprijavljene zobozdravstvene delavce aktiviste OF in svojce umrlih aktivistov, da nam najpozneje do 1. junija sporoče svoje naslove na naslov: Dr. Velimir Vuličić, 61230 Domžale, 29. novembra 5 a.

Za vse, ki se želijo udeležiti prireditve, organiziramo avtobusni prevoz iz Ljubljane s Trga osvoboditve z odhodom ob 8. uri in z avtobusne postaje iz Novega mesta ob 9. uri. Vrnemo se ob 17. uri. Pismene prijave za avtobusni prevoz, na že omenjeni naslov, bomo sprejemali do 1. junija.

Odbor Skupnosti zobozdravstvenih delavcev NOV in PO Slovenije

Ob 40-letnici prve vojaške akcije Gorenjskega odreda na zahodno Koroško se bodo zbrali udeleženci te akcije ob proslavljanju 25. maja – dneva mladosti na Pristavi v Javorniskem rovtu.

V noči od 17. na 18. maj 1943 so borci tretje čete ter Goliškega in Koroškega voda Gorenjskega odreda izvedli več vojaških akcij v Bistrici v Rožu na Koroškem, onesposobili so tovarno akumulatorjev, zažgali žago, uničili električno centralo, zažgali planinsko kočjo na Mačinski planini, kaznovali izdajalce in rešili 40 mladih Ukrajincev in Rusov.

Na srečanju mladine, borcev, rezervnih vojaških starešin, delovnih ljudi in občanov bi se priključili posebni pohodni enoti Gorenjski odred tudi takratni udeleženci te akcije.

Dostop v Javorniske rove je možen z avtobilom ali avtobusom, ki pelje z Javornika oz. Koroške Bele ob 10.20.

Občinska konferenca ZSMS Jesenice bo s posebnim zadovoljstvom pozdravila nekdanje borce Gorenjskega odreda v soboto, 21. maja, na Pristavi.

Tudi letos prvo nedeljo v juniju pripravlja SD Kokrica za tradicionalni pohod na Veliko Poljano, planšarsko planino na pobočjih Storžice. Veliko število udeležencev pohoda v zadnjih letih in pa lanska tragična smrt pobudnika našega pohoda Jurja Dolence postavljata pred organizacijski odbor pohoda obvezo, da bo tudi letošnji pohod organiziran vzorno. Člani organizacijskega odbora se čistijo in urejajo glavni dostopni stezi iz Trstenika, ki bosta tudi letos označeni in opremljeni z napismi o botaničnih in krajinskih posebnostih tega področja.

Udeleženci bodo v nedeljo, 5. junija, krenili od 6. ure dalje iz vasi Trstenik. Pot je primerna za družinski izlet in pohod je izključno rekreacijsko-izletniškega pomena, kjer vsakdo tekmuje sam s seboj, zmagovalcev pa je vsakdo, ki po uri in pol hoje prispe na Veliko Poljano. Z Velike Poljane lahko bolje pripravljeni pohodniki nadaljujejo pot na bližnje vrhove.

SD KOKRICA

Vse borce in borke skupnosti borcev SNOUB Tone Tomšič, Matija Gubec in Ivan Cankar obveščamo, da bo ob 40-letnici boja borcev vseh treh brigad januarja 1943, pri vasi Bič in Zagorici na Dolenjskem, postavljeno spominsko obeležje.

Slovesno odkritje spominske plošče bo v nedeljo, 29. maja, ob 11. uri v vasi Bič.

Vabimo borce, mladino, občane še posebno sorodnike padlih partizanov, da se te slovesnosti udeležijo v velikem številu.

Prometne zveze so ugodne: z vlakom do železniške postaje Radohova vas, od železniške postaje Radohova vas do vasi Bič bo zagotovljen avtobusni prevoz, z osebnimi avtomobili pa po magistrali Ljubljana–Novo mesto, odcep za Bič.

Odbori skupnosti borcev: Tomšičeve, Gubčeve in Cankarjeve brigade.

Pred časom smo opozorili na prihajajočo razstavo naprednih kulturnih organizacij v Sloveniji skozi desetletja. Takrat je že kazalo, da bo nared do prvomajskih praznikov, vendar se je morala pomakniti za mesec naprej. Odprli jo bodo 25. maja ob 17. uri (v prvem predverju) Cankarjevega doma s krajšim kulturnim programom. Razstava bo odprta do 10. junija.

Uredništvo

Vabili

Odbor Briško-beneškega odreda obvešča in vabi borce odreda in druge borce NOB na srečanje borcev odreda, ki bo v soboto, 21. maja 1983, ob 13. uri v Idrskem pri Kobaridu. Na srečanju bo predsednik SO Tolmin izročil domicilno listino in objavil sklep občinske skupščine Tolmin o poimenovanju ceste Idrsko–Livek–državna meja po Briško-beneškem odredu.

Odbor BBO

2. PLENUM PARTIZANSKIH
UČITELJEV PRIMORSKIH

Odbor skupnosti partizanskih učiteljev Primorske vabi vse nekdanje partizanske učitelje, ki so med NOB poučevali na partizanskih solah na Primorskem, da se udeležijo 2. plenuma, ki bo pod pokroviteljstvom občinske skupščine Postojna, v Postojni 4. junija 1983 v Jamski restavraciji z začetkom ob 10. uri.

Odbor PUP

Obveščamo vse nekdanje borce Dolenjskega odreda, da letos mineva 40 let od ustanovitve našega odreda. Ta jubilej bomo proslavljali v soboto, 4. junija 1983, na Jančah. Tega dne se bomo ob 10. uri zbrali pred planinskim domom 2. grupe odredov na Jančah vsi borci našega odreda, mladina in drugi krajani. Pred domom bo slavnostni del naše proslave z odkritjem spominskega obeležja Dolenjskega odreda, nato pa bomo šli vsi skupaj v sprevedu na približno 2 kilometra oddaljen Tuji grm k spomeniku 2. grupe odredov. Tam se bomo vključili v drugi del slavnostnega programa. Po programu bo tovariško srečanje borcev, mladine in drugih občanov.

Na Tujem grmu je že tradicionalna vsakoletna proslava, ki jo organizirajo družbenopolitične organizacije občine Ljubljana Moste-Polje ob sodelovanju občin Litija in Grosuplje. Ker bo proslava Dolenjskega odreda združena s to proslavo, lahko pričakujemo, da bo letošnja proslava na Tujem grmu po udeležbi najštevilnejša doslej, in bomo imeli veliko možnosti za srečanje z velikim številom borcev NOV, mladine in drugih občanov.

Na Janče se lahko pripeljemo z osebnimi avtomobili iz ljubljanske smeri čez Besniško dolino, lahko pa tudi čez Volavljje ali Prežganje. Iz litijske smeri prek Prežganja na Janče ali pa čez Stango na Tuji grm. Iz Zasavja lahko pridete čez Litijo ali pa iz Jevnice in Laz. Posebno opozarjamo tiste, ki bodo prišli iz ljubljanske smeri, da je most v Zalogu zaradi gradnje zaprt za vsa vozila. Posebnih prevozov ne bomo organizirali, zato vas prosimo, da se v krajih bivanja organizirate v skupine in organizirate prevoze z osebnimi avtomobili.

Vsi borci Dolenjskega odreda in svojci naših padlih in umrlih tovarišev bodo dobili tudi osebnega vabila.

Odbor skupnosti borcev Dolenjskega odreda

Obvestilo borcem brigad iz ZSSR

Borce 1. in 2. pešadijske in 2. tankovske brigade, čete za zvezo, ustanovljene v letih 1943 in 1944 v Sovjetski zvezi, pozivamo, da se pismeno prijavijo za srečanje ob praznovanju 40. obletnice brigad.

Prijave nujno potrebujemo, da bi ugotovili število živečih. Za vse borce bodo izdelane spominske listine in značke, prejeli pa jih bodo vsi prijavljeni.

Prijave pošljite na naslov: Pripravljalni odbor za izveščbo srečanja borcev brigad, formiranih v ZSSR. Kranj – 64000 – pošto ležeče.

Poizvedbe

Že dalj časa zbiram podatke o Ivanu Kozomerniku-Valentinu, ki se je rodil 1902. leta v Ljubljani. Pred drugo svetovno vojno je živel v Valjevu in delal v podjetju Vistad. Kot predvojni komunist je postal komisar devete čete in komandir druge čete Radjevskega bataljona Valjevskega odreda. Sovražnik ga je ujel in poslal v taborišče na Norveško. Tudi tam je nadaljeval revolucionarno delo. Ko so ga odkrili, si je moral sam postaviti vešala, na katera so ga 15. septembra 1942 javno obesili v taborišču Botn.

Ker želim objaviti njegov življenjski opis, prosim vse, ki imajo kakršnekoli podatke o njem ali morda fotografijo, naj jih pošljejo na naslov: Milorad Radojčić, Prote Mateje 3:22, 14000 Valjevo.

Marija Petrič, Planina 10, 63214 Zreče, po domače Lajharjeva Micka, prosi vse, ki se prepoznajo na priloženi fotografiji (ki prikazuje borca Šercerjeve brigade pri njihovi domačiji v jeseni 1944), naj se ji pismeno ali osebno oglašijo. Do njene domačije pelje sedaj lepa asfaltna cesta iz Zreče do vasi Gorenje in nato je le še kaka 2 kilometra makadama do njenega doma. Rada bi vedela, kdo so partizani na fotografiji.

Julka Tajnikar

Borec s partizanskim imenom »Muri«, po rodu Ljubljancan, je prišel v začetku septembra 1943 na področje Golo-Zapotok. Septembra in oktobra 1943 je deloval kot borec VOS na področju Zapotok – Rob in v nemški ofenzivi konec oktobra 1943 padel skupno s Francem Zidarjem na Lazih pod Velikim Osojnikom. Išče mo njegovo ime in priimek ter rojstne podatke.

Vsa obvestila pošljite na naš naslov: Pokrajinski odbor VOS – OF za Dolenjsko, Notranjsko in Belo krajino, Beethovnova 3, 61000 Ljubljana

Naročam tednik

tv-15 naš
TOVARIŠ

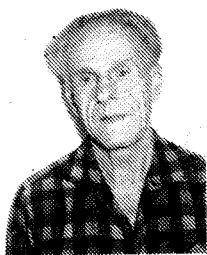
Ime in priimek

Ulica, hišna št.

Kraj.

Pošta

podpis

Alojz Renko

Marca je umrl Alojz Renko, rojen leta 1906 v Zagorju. V NOB se je aktivno vključil julija 1944. leta. Bil je v Pohorski brigadi in Dolenjskem odredu. Od njega smo se poslovili v Zagorju.

Leopold Humar

Marca smo se na pokopališču v Kalu nad Kanalom poslovili od Leopolda Humarja, rojenega 1897. leta. Leta 1942 se je vključil v OF in kmalu postal aktivist. Maja 1943. leta je bil aretiran v taborišče Savana. Po vrnitvi iz internacije je bil član OF in kasneje odgovoren za gospodarske zadeve.

Albin Bren

Januarja smo se na pokopališču v Zagorju poslovili od Albina Brena, rojenega pred 83 leti na Selah pri Zagorju. V NOB se je stopil julija 1944. leta v inženirsko tehnično brigado.

Vinko Sedlar

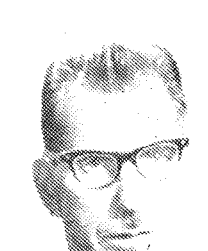
Vinko Sedlar se je rodil 1896. leta v Zagorju ob Savi. Delal je v rudniku in že v stari Jugoslaviji je bil napredno usmerjen. V NOB se je vključil julija 1944. leta. Po vojni je opravljal odgovorne naloge v organizacijah.

Viktor Majerle

Novembra lani smo se poslovili od Viktorja Majerle iz Vimolje pri Predgradu. Leta 1942 se je vključil v NOB. Bil je interniran v Italijo. Po vrnitvi iz internacije se je priključil Cankarjevi brigadi in bil tudi v drugih enotah NOV. Prejel je več odlikovanj in priznanje OF.

Franc Golob

V Ravnah na Koroškem je umrl borec NOV, rezervni kapetan I. razreda in zaslužni družbenopolitični delavec Franc Golob-Luka. Rodil se je 1920. leta v Koprivni. Že 1942. leta se je povezal s prvimi organizatorji NOG na Koroškem. Leta 1943 se je pridružil borcem prve Koroške čete. Pozneje se je bojeval v Zidanškovi brigadi in bil v 4. operativni coni NOV in POS. Bil je pogumen in zanesljiv, zato so ga postavili za komandirja kurirske postaje 1/11. Leta 1943 je bil sprejet v partijo. Po osvoboditvi je obiskoval oficirsko šolo v Beogradu in Zrenjaninu. Leta 1953 je bil demobiliziran in se je zaposlil v Železarni na Ravnah. Prejel je šest državnih in več drugih priznanj ter pohval.

Janez Vrabel

Na pokopališču v Cezanjevcih smo se poslovili od Janeza Vrabla, rojenega 1903. leta na Stari cesti pri Ljutomeru. Med NOB je sodeloval z NOG, po osvoboditvi pa se je vključil v delo za obnovo domovine.

Franc Petrovčič

V Borovnici smo se marca poslovili od Franca Petrovčiča, rojenega 1902. leta v Borovnici. Delal je na Šviglijevi žagi in na železnici. Ko je okupator zasedel naše kraje, je takoj začel aktivno sodelovati z NOG. Avgusta 1942. leta je bil aretiran in zaprt v Trevisu. Vrnil se je februarja 1943. leta in naprej sodeloval z NOV. Bil je odlikovan.

Amalija Šukljan

Na pokopališču v Izoli smo se marca poslovili od Amalije Šukljan, rojene 1904. leta v istrski vasi Lopar. Bila je poštvalna sodelavka NOV. Moža so ji 1942. leta odpeljali v internacijo, trije sinovi so bili med partizani, dve hčerki pa sta bili aktivistki in kurirki. Odlikovana je bila z ordenom zaslug za narod.

Franc Kavčič

Na pokopališču v Preski pri Medvodah smo se pred kratkim poslovili od Franceta Kavčiča-Ruševeca s Plavza na Jesenicah. Rodil se je 1912. leta pri Bundu v Stari Fužini. Že 1941. leta je sodeloval z aktivisti OF in pomagal partizanom. Bil je borec Jeseniško-bohinjskega odreda.

Anton Grbec

Februarja smo se na pokopališču v Borovnici poslovili od Antona Grbea iz Dola pri Borovnici. Rodil se je pred 77 leti v Butajnovi nad Horjulom. Že leta 1941 je bil v vrstah sodelavcev NOV. Bil je obveščevalec, prenašal je zaupna poročila, partizanom je pošiljal petrolej in razno orodje. Leta 1944 je bil aretiran. Dva meseca je bil zaprt v Ljubljani, nato je moral na prisilno delo v Beljak, kjer je takoj našel zvezo s partizani. Prejel je odlikovanje.

Ludvik Žužek

Marca smo se poslovili od Ludvika Žužka, borca Cankarjeve brigade. S 5. prekomorsko brigado je prišel iz Francije, kjer je sodeloval s francoskim odporiškim gibanjem. Imel je čin starejšega vodnika.

Aleksander Orel

Decembra lani smo se na pokopališču v Biljah poslovili od Aleksandra Orela, borca NOV in politdelegata KM Sežana. Rodil se je 1920. leta v Biljah. Po vrnitvi iz delavskega bataljona italijanske vojske se je vključil v NOV. Bil je ranjen in po daljšem okrevanju v bolnišnici Franji je bil poslan na KM Sežana. Bil je odlikovan za hrabrost in za zasluge za narod.

Mara Rožič

Januarja je umrla Mara Rožič, rojena Hirsensfelder, s Pristave pri Trziču. Leta 1942 je bila skupaj s svojimi domačimi izgnana v taborišče.

Jože Capl

Na pokopališču na Velki smo se lani poslovili od Jožeta Capla, rojenega 1921. leta, upokojenega komandirja milice. Bil je udeleženec 5. prekomorske brigade. Vse do smrti je bil aktiven v vseh družbenopolitičnih organizacijah. Bil je večkrat odlikovan.

Alojz Gregorič

Od Alojza Gregoriča, rojenega 1906. leta v Prvačini, smo se poslovili marca. Leta 1935 je emigriral v Jugoslavijo. V NOV se je vključil 1944. leta. Bil je kovač pri 7. korpusu. Po osvoboditvi je bil zaposlen v metalurški šoli Železarne Jesenice kot predavatelj - kovač - oblikovalec.

Terezija Andoljšek

Na pokopališču v Hrovači pri Ribnici smo se marca poslovili od Terezije Andoljšek, rojene 1897. leta v Gornji Dragi pri Višnji gori. Mož in dva sinova so se že v letu 1942 pridružili partizanom. Aktivno je delala v organizacijah AFŽ, SZDL in ZZB.

Jožef Obid

V Cerknem smo se januarja poslovili od Jožeta Obida, rojenega v Novakih 1902. leta. Leta 1942 je bil mobiliziran v italijansko vojsko v kazenski bataljon. Ob kapitulaciji Italije se je vrnil domov in vstopil v NOV na komando mesta Cerkno. Kasneje je bil razporejen v Vojkovo brigado. Za zasluge v NOV je bil odlikovan.

Franc Meden

V Begunjah pri Cerknici smo se marca poslovili od Franceta Medena, rojenega 1907. leta. Po kapitulaciji Jugoslavije se je vključil v OF. Leta 1942 je bil aretiran in odpeljan v taborišče na Rab. Po kapitulaciji Italije se je priključil v Rabski brigadi, kasneje se je priključil Ljubljanski brigadi. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

Maks Jakoš-Marko

Oktober lani smo se na pokopališču v Zagradcu poslovili od Maksa Jakoš-Marka. Deloval je v Društvu kmečkih fantov in deklet v Zagradcu. Leta 1941 je bil v Kočevju med prvimi organizatorji sabotažnih akcij, za kar je bil zaprt in poslan v Gonars. Po vrnitvi iz taborišča 1943. leta se je pridružil partizanom v 4. bataljonu VDV. Bil je ranjen in se je zdravil v Bariju, od koder se je vrnil s 4. prekomorsko brigado v domovino. Po demobilizaciji 1946. leta je bil v Knoju. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

PRAVNI SVETOVALEC

G. K. R. Hči je bila zaposlena pri zasebnem obrtniku. Dobila je odpoved z izgovorom, da bo obrtnik prenehal opravljati obrt s 1. 1. 1983, vendar ima obrt še sedaj. Ali je tako ravnanje pravilno?

Odgovor: Samostojni obrtnik lahko odpove delovno razmerje iz razlogov, ki so v zakonu natančno določeni. Med drugimi razlogi je odpoved možna tudi, če se je začel postopek za prenehanje dejavnosti nosilca samostojnega osebnega dela, torej v primeru, če je samostojni obrtnik odjavil obrt pri pristojnem upravnem organu. Če pa tega ni storil, odpovedal pa je delovno razmerje iz tega razloga, je odpoved nezakonita in bo vaša hči uspela v delovnem sporu, ki ga bo morala začeti pred pristojnim sodiščem združenega dela.

P. U. J. Ste borka NOV 9. 9. 1943. Pokojnina vam ni bila priznana, ker niste bili zaposleni in nimate nobene zavarovalne dobe. Pač pa uživa borčevsko pokojnino vaš mož, ki je tudi borec NOV pred 9. 9. 1943. Ali boste v primeru njegove smrti prejeli glede na to, da ste borka NOV pred 9. 9. 1943, njegovo borčevsko pokojnino ali pa le del te pokojnine kot družinsko pokojnino?

Odgovor: V primeru smrti vašega moža, vam bo šla družinska pokojnina po njem, in sicer v višini 70 odstotkov pokojnine, do katere bo imel pravico ob svoji smrti vaš mož. Dejstvo, da ste vi sama borka NOV pred 9. 9. 1943, vam ne daje pravice do višje družinske pokojnine oziroma do pokojnine, do katere je oziroma bo upravičen vaš mož.

Dj. B. M. Kot mironodobni vojaški invalid, in sicer 2. skupine, ste v delovnem razmerju od leta 1952. Prihodnje leto se nameravate starostno upokojiti. S kolikšnim povečanjem se vam šteje v zavarovalno dobo ta čas? Radi bi tudi vedeli, ali se šteje v pokojninsko dobo tudi čas 3 let, ko ste služili vojaški rok?

Odgovor: Po novem zakonu o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki se bo začel uporabljati 1. julija 1983, se šteje zavarovalna doba s povečanjem, in sicer 12 mesecev, dejansko prebitih v delovnem razmerju, za 15 mesecev zavarovalne dobe, med drugim tudi zavarovancem - vojaškim invalidom 1. do 6. skupine, če so delali poln delovni čas. - Za štetje časa služenja vojaškega roka v pokojninsko dobo pa v veljavnih predpisih ni nobene podlage.

P. R. S. Koliko znaša odpovedni rok za odpoved podstanovalske pogodbe?

Odgovor: Za odpoved podstanovalske pogodbe velja predvsem odpovedni rok, določen v pogodbi, ki pa ne sme biti krajši od 30 dni. Če pa odpovedni rok v pogodbi ni dogovorjen, je odpovedni rok 30 dni.

F. M. Z. Kot začasno brezposelni ste med uživanjem denarnega nadomestila zaradi popolne invalidnosti kot posledice prometne nesreče izgubili pravico do tega nadomestila. Ali je to pravilno?

Odgovor: Po izrečni določbi 29. člena zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti pravica do denarnega nadomestila med brezposelnostjo preneha, tudi če upravičenec postane trajno popolnoma nezmožen za delo.

P. M. Z. Pred 3 leti ste se kot mironodobni vojaški invalid VI. skupine ponovno redno zaposlili. Jeseni se nameravate starostno upokojiti in vas zanima, ali se vam res čas zaposlitve z lastnostmi mironodobnega vojaškega invalida ne bo štel v zavarovalno dobo s povečanjem, ker kot tak ne boste v delovnem razmerju najmanj 5 let?

Odgovor: Novi zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki se bo začel uporabljati 1. julija letos, je opustil dosežani pogoji najmanj 5 let trajajočega delovnega razmerja, da se lahko med drugimi tudi vojaškim invalidom I. do VI. skupine delovno razmerje s polnim delovnim časom šteje v zavarovalno dobo s povečanjem (12 mesecev, dejansko prebitih v delovnem razmerju za 15 mesecev zavarovalne dobe).

ALBERT KLUN

3

Tretja prekomorska udarna brigada v boju pri Pasjaku, Šapjanah, Rupih, Lipi in Ilirski Bistrici

Ob sedmih zvečer je 3. prekomorska udarna brigada dobila ukaz, naj se umakne iz boja in se odprvi v Šempeter (zdaj Pivko). Tja je dospela okrog polnoči, njen 2. bataljon, ki je bil v sestavi 12. brigade, pa je malo pozneje prišel za njo.

Huda izčrpanost

Za bojno razvrstitvijo 26. divizije je ta dan zasedla položaje 7. divizija in se do večera pripravila, da stopi v boj. »Po dvanajstih dneh boja z najmočnejšo sovražnikovo divizijo je bilo treba izčrpano 26. divizijo umakniti s fronte, pač glede na končni uspeh, h kateremu je toliko prispevala. Tako je sklenil štab 4. armade, ki je menil, da po prihodu sveže 7. divizije na ta frontni odsek ni več potrebe, da bi do kraja izčrpano enoto še naprej zadrževal v boju. V reški bitki je bila namreč 26. divizija dvakrat na črti glavnega udara zelo močnih sovražnikovih sil. V nizu hudih bojov pa je bil ta boj eden najtežjih. Potekal je boj človeka proti človeku, juriši so se vrstili drug za drugim, mnogi položaji so v enem samem dnevu po večkrat prišli iz enih rok v druge.

Nacistični oficirji so se iz strahu pred odgovornostjo za zločine, ki so jih storili v naši deželi, hoteli za vsako ceno prebiti do Angloameričanov. Za uresničevanje tega smotra jim ni bilo žal življenj, saj so svoje podrejene neusmiljeno gnali v boj. Disciplinirani in dobro izurjeni nemški vojaki so ubogljivo naskakovali in množično umirali, za njimi pa so kar naprej prihajali v prve bojne vrste drugi. Bili so dejansko le poslušno orodje v rokah svojih starešin.

V reški ofenzivi je 26. divizija uničila 1120 sovražnikovih oficirjev, podoficirjev in vojakov, veliko pa jih je ranila. Tretja prekomorska udarna brigada je uničila 335 sovražnikovih oficirjev in vojakov, poleg tega pa še 13 topov in minometov ter zaplenila 280 pušk šest lahkih in trinajst težkih strojnic, 70.000 nabojev in mnogo drugega materiala.

Tudi izgube naših enot so bile velike. Tretja prekomorska udarna brigada je imela 74 padlih, v vsej reški operaciji pa je padlo 152 njenih borcev in voditeljev. V Šapjanah, Rupih, Lipi in Ilirski Bistrici so med drugimi padli tudi tile voditelji iz 3. prekomorske udarne brigade: Mirče Ivčević, doma z otoka Visa, sanitetni referent brigade; Bruno Bizjak doma iz Trsta, komandir 2. čete 4. bataljona (v 3. prekomorsko udarno brigado je prišel po okrevanju v bolnišnicah južne Italije, kamor je bil poslan iz Istrskega odreda, kjer je bil komandir čete); Ante Burić, doma iz Šibenika, vodni delegat v 1. četi 4. bataljona; Milomir Miladinović, doma iz Beograda, politični komisar 1. čete 1. bataljona.

V reški operaciji je bilo iz 3. prekomorske udarne brigade tudi 210 ranjenih, med njimi veliko voditeljev: Stane Bobnar, politični komisar brigade; Jože Seme, pomočnik političnega komisarja brigade; Janko Sosič, sekretar SKOJ brigade; Milan Drobac, pomočnik političnega komisarja 2. bataljona; Stjepan Buljarić, komandant 1. bataljona; Ljislav Krapež, politični komisar čete v 3. bataljonu; Josip Poček, komandir 4. čete 4. bataljona; Evgen Fabjan, namestnik komandirja čete v 3. bataljonu; Vlado Polanc, namestnik komandirja 3. čete 2. bataljona; Alojz Remec, politični komisar čete v 2. bataljonu; Albin Kuret, pomočnik političnega komisarja 3. čete 2. bataljona;

Političnega komisarja 3. čete 2. bataljona Nikola Grbin, namestnik komandirja čete v 1. bataljonu; Ivan Boštjančič, vodnik iz 3. bataljona; Albin Sovdat, vodnik iz 2. bataljona; Ivan Zmajla, vodnik iz 3. bataljona; Ignac Faletić, vodni delegat iz 3. bataljona; Ivan Koren, vodnik iz 2. bataljona; Stanko Uršič, vodnik iz 2. bataljona; Mate Krbat, vodnik iz 4. bataljona; Rade Šeban, vodnik iz 4. bataljona, in še številni drugi. Mnogi ranjeni so se, potem ko so dobili prvo pomoč, vrnili v svoje boje enote in niso bili posebej evakuirani kot ranjeni.

V noči med 5. in 6. majem so se Nemci nekajkrat poskusili prebiti prek vasi Šembije in Knežak, a so bili vsakokrat odbiti. Naslednji dan so se vneli ostri boji in obroč se je čedalje bolj stiskal. Napadala moč nemškega 97. korpusa je bila že močno omajana. Sovražnik se je umikal skoraj na vseh frontnih odsekih.

Tretja brigada 8. divizije je uničila obkoljene sovražnikove sile na Premu in jih neusmiljeno podila proti Ilirski Bistrici. V popoldanskih urah so njene enote zavzele jugozahodni del mesta. Hkrati je 2. brigada iste divizije, ko je odbila sovražnikove napade, sama prešla v napad, vdrla s severa v Ilirsko Bistrico in zavzela železniško postajo. Prva in 3. brigada 7. divizije pa sta napadli sovražnika s severa in ga potisnili do bližnjih vzpetin. Tu se mu je posrečilo ustaviti prodiranje osvobodilnih enot.

Sovražnikova vdaja

Trinajsta in 19. divizija ter 10. brigada 29. divizije so na črti svojega napada razbile sovražnikove zaščitnice in pobočnice ter jih pred nočjo potisnile na črto Vrbovo-Donji Zemon-Koseze-Velika Bukovica. Stisnjen na tako ozek prostor in brez nabave upa, da bi z novimi naporimi mogel popraviti situacijo, je štab nemškega 97. korpusa dne 6. maja 1945 zvečer sklenil kapitulirati. Pogajanja o kapitulaciji so potekala v noči med 6. in 7. majem. Ob šestih zjutraj so Nemci kapitulirali. Tu in tam pa so se bili boji še 7. maja dopoldne, kajti vse enote na obeh straneh fronte niso mogle biti takoj obveščene o vdaji.

Pogajanja o kapitulaciji je z naše strani vodil štab 4. korpusa, na sovražnikovi strani pa jih je v imenu ranjenega komandanta generala Küblerja vodil njegov načelnik štaba. Enotam JA se je tedaj vdala 16.000 nemških vojakov in oficirjev z vso opremo. Tako je bila dosežena še ena pomembna zmaga, ki je odločilno prispevala k osvoboditvi Slovenskega primorja in Istre.

Pričevanja

Vojaški dopisnik 3. prekomorske udarne brigade Jožko Humar je v tedniku Prekomorec objavil maja 1945 članek o bojih pri Ilirski Bistrici, v katerem med drugim pravi:

»Ilirska Bistrica... Komaj smo uspešno končali borbo pri Klani, že čaka našo brigado nova naloga: napadati obkoljenega sovražnika južno od Ilirske Bistrice, in to do njegovega popolnega uničenja ali do kapitulacije.

Drugega maja ob enih zjutraj se iz vasi Vrbovo pomaknemo proti Šapjanam, kjer pridemo v stik s sovražnikom. Rano zjutraj se prične naš napad. Nemci se umikajo. Naši dobro vedo: dve nemški diviziji sta obkoljeni: Nemci bodo poskusili vse, da se prebijajo iz obroča. Vso silo bodo osredotočili na eno točko, samo da uspejo.

To naši dobro vedo, toda vedo tudi, da niti en Nemec, niti en ubijalec nedolžnih in požigalec naših vasi ne sme uiti previše kazni.

Noč med 2. in 3. majem je mirna. Tišina pred nevihto...

Tretjega maja zjutraj začno Nemci silovit bočni napad. Uspe jim prodor. Naša intendatura in težko orožje sta odsekana od bataljonov. Naši borci so brez podpore težkega orožja v težkem položaju. Vendar ne klonijo. Kolikor primerov junaštva, prisotnosti duha in, če treba, tudi zvitosti!

Nemci napadajo z vedno večjimi močmi. Eni padajo, drugi prihajajo na njihova mesta. Naši vzdržujejo dolgo fronto sami, vendar ne omahujejo. Vedo, da bo prišla pomoč. In res, že prihajajo prvi tanki in hercegovaška 29. divizija je na poti k nam. Še malo, in že je v borbi. Nemci imajo velikanske izgube. Trdi so, trdi in kratkovidni. Še zdaj ne vedo, kaj so partizani. Vojna je skoraj pri koncu, oni pa še vedno požigajo naše vasi, mučijo civilno prebivalstvo... Visok, gost dim se dviga iz Pasjaka. Nemci so ga zažgali. Žene in otroci beže k nam in jokaje pripovedujejo o grozotah, ki jih počenjajo Nemci...

»Niti eden ne sme uiti! To je kratek in edini odgovor naših borcev. To je izročilo novim enotam, ki so prišle zamenjati našo brigado in ki dokončujejo uničenje sovražnika.«

Vojaški dopisnik 2. bataljona Janko Šturm je o junaštvu sanitete v sklepnih bojih v Prekomorcu 1945 leta zapisal:

»Junaštvo naše sanitete! Borba se vodi brez prestanka. Grmenje topov in regljanje šarcev se čuje od daleč. Naši streljajo in jurišajo. Vse sile vse moči so uprte v sovražnika in vsak strmi le za tem, da bi ga odbil ali, bolje, popolnoma uničil.

Se nadaljuje

Prostovoljno-družbeno koristno delo pionirjev

Konec prejšnjega tedna smo prisluhnili pionirjem, ki so na svoji republiški problemski konferenci v Novi Gorici spregovorili o svojih uspehih, pa tudi o problemih, ki so povezani z njihovim prostovoljnim - družbeno koristnim delom. Čutiti je bilo, da so delagati slovenskih pionirjev na problemsko konferenco dobro pripravljeni, in da velja prisluhniti tudi takrat, ko iz sproščenih pogovorov nizajo sklepe o pomembnih stvareh naši najmlajši.

Z vzklikom »Pionirji, veselo na delo!«, geslom, ki ga nosijo letošnje Jugoslovanske pionirske igre, so se lotili razprav v petih skupinah. Poleg ugotovitev so podali tudi predloge, ki naj bi v prihodnje prispevali k popestritvi pionirskega prostovoljnega dela. Pionirji se namreč dobro zavedajo, da rezultati njihovega dela niso samo prispevek zanje, ampak za celotno družbo. Kako zavzeto so se lotili teme, ki je v zadnjem času vse pogostejša na dnevnem redu, teme o kmetijstvu! Veliko besed je bilo izrečenih o pionirskih šolskih kmetijskih združenjih, ki so se ponekod že razmahnile, druge so v zarodkih ali pa jih sploh še ni, ker za to ni možnosti. Iz Postojne so povedali, da bi sicer radi sodelovali z občinsko kmetijsko združno, da pa jim tam ne zaupajo. Tudi iz nekaterih drugih občin so se delegati pritožili nad nezaupanjem. Delegat iz Ribnice je omenil težave zaradi zemlje, ker so ogromne površine pozidali. V Novem mestu imajo štiri pionirske zadruge, pomagajo pa tudi pri pobiranju poljščin. V Dobrovljah pri Ajdovščini se ukvarjajo s čebelarstvom. V občini Slovenska Bistrica so od kmetijskega kombinata dobili v obdelavo njivo, ki so jo

prvo leto posadili z bučami, letos pa jim že uspeva koruza, je povedal delegat iz osnovne šole Sp. Polskava. Tudi v osnovni šoli Moravče si želijo zadržati, pa nimajo mentorjev. V Vipavi skupaj s kmetijskim kombinatom obirajo sadje in grozdje, za lovsko družino pa pobirajo kostanj. Pionirske kmetijske zadruge sicer še nimajo, premišljajo pa o tem. V osnovni šoli Ljutomer imajo letos prvič svojo zadrugo. Pohvalili so se, da so posadili sadna drevesa. V Mariboru je nekoliko težje, saj v središču me-

javnosti; pomoč starejšim, zbiranje tekstila za RK. Želijo pa, da bi bilo njihovo sodelovanje s KS še tesnejše, da bi od tam dobili tudi seznam pomoči potrebnih občanov, želijo, da bi se delo vsakega pionirskega odreda kazalo v krajevni skupnosti, v katero spada. Malo so se pritožili ob zbiralnih akcijah, papirja in steklenic, češ da delovne organizacije, ki so odgovorne za odvoz zbranega materiala, niso vedno tam, kjer bi morale biti. Sicer pa so slovenski pionirji pri zbiranju papirja na prvem

»... svoje besede smo pripravljeni potrjevati z dejanji!«

sta ni pogojev za kmetijsko zadrugo. Zato pa imajo v podružnici v Koških vrtove, ki jih obdelujejo za šolsko kuhinjo in s tem pocenijo svoje malice. Poleg tega pa skupaj z Agrokombinom jeseni obirajo grozdje.

Beseda je tekla še o mladinskih delovnih akcijah, za katere so pionirji zelo navdušeni, da pa bi prišli vsi na vrsto, so predlagali, da bi rok poteka akcij skrajšali in da bi uvedli več lokalnih akcij. Programe na MDA bi morali prilagoditi pionirjem, predvsem pa si ti želijo več pionirskih delovnih brigad.

Pionirji veliko storijo na področju humanitarnih de-

mestu v svetovnem merilu. Koliko dreves je rešenih po njihovi zaslugi!

Da ne naštevam dalje čistilnih akcij, zelenih straž, skrb za spomenike NOB, pomoč pri pripravljanju proslav, pa tudi sodelovanje z delovnimi organizacijami in pri tem spoznavanje ter vrednotenje dela v proizvodnji.

Preden so se razšli, so predlagali še nekaj tem, ki bi jih veljalo obravnavati na prihodnji problemski konferenci. Želijo jih uspeh, disciplina, oddelčne konference in navsezadnje način zabave, ki je mladim ob učenju nujno potrebna.

Ž. D.

Mladina pri obnovi domovine

Da se izkušnje oplajajo, jih je treba izmenjavati vsako leto. To upošteva tudi pionirji zgodovinarji, ki se že vrsto let srečujejo zdaj v tem, zdaj v drugem kraju Slovenije. Na srečanju v Novi Gorici so letos predstavili dvaindeset raziskovalnih nalog na temo Mladina pri obnovi domovine. V pogovoru o pripravljanju in

učenci sami oblikovali, izdelali pa so tudi tri topografske karte.

Na osnovni šoli Janko Premrl-Vojko iz Kopra so pozornost namenili dejavnosti obnove Istre, ki je potrebovala po vojni tako materialno kot duhovno obnovo. Največ podatkov so zbrali iz šolskega glasila Modri val, pa tudi po

gradivom. Petindvajsetim članom krožka so pomagali še učenci iz podružnične šole Pesje, pa njihov častni občan Franc Leskošek-Luka.

Iz treh mariborskih šol - Draga Kobala, Ivana Cankarja in Bratov Polančič so spregovorili o deležu mladim pri obnovi Maribora, kar je bila tema njihovih raziskovalnih nalog. Nekaj težav je bilo vmes, pa so jih premagali. Ob koncu so povabili intervjuvance in jim predstavili nalogo, tako da je čimbolj verodostojna.

Naj mimogrede pripomnim, da so vse te predstavljene naloge prejele zlata priznanja. Po izbranosti gradiva pa je izstopala naloga zgodovinarjev iz osnovne šole Tone Cufar iz Ljubljane. Povedali so, da so skušali poiskati čimveč stikov z nekdanjimi brigadirji, ki so jim opravili tudi korekture. Poleg tega krasi nalogo izreden izbor značk delovnih brigad.

»Junakom, boja naj sledijo junaki dela! Takšno je bilo geslo takoj po vojni,« je dejala zbranim mladim zgodovinarjem gostja srečanja, podpredsednica RK SZDL Tilka Blaha. »To, kar je za vas zgodovina, je za nas bližnja preteklost. Mladi so se vključevali povsod tam, kjer jih je družba najbolj potrebovala. Tudi danes, domovina potrebuje vaše delo, s katerim prispevate k nalogi: vsi moramo delati več, bolje in živeti varčneje, da bomo to našo domovino, ki smo jo gradili s svojim delom, zgradili še lepšo za prihodnje rodove!«

Ziva Drole

Izkušnja danes je povod za raziskovanje na višji ravni jutri

oblikovanju nalog so posamezniki predstavili svoje delo.

Zgodovinarji iz osnovne šole Milojka Štrukelj v Novi Gorici so raziskovali začetek gradnje Nove Gorice. Posegli so celo v zgodovino SKOJ na Primorskem, zbrali so celo vrsto izvirnih pričevanj. Zgodovinski krožek osnovne šole Milan Šušteršič iz Ljubljane v svojem Zbirniku intervjujev nazorno prikazuje akcije v obdobju obnove, skupaj z maketami in legendami znakov, ki so jih

domovih brigadirjev. Nalogo iz osnovne šole Žužembek odlikuje likovna oprema, obenem pa je to ena redkih nalog, ki se je lotila aktualizacije današnjih MDA. Želeli so prikazati gozdne brigade v teh opuštenih krajih in obnovo do leta 1948. Pri pisanju naloge so se učenci povezali s krajevno skupnostjo. Osnovna šola Anton Aškerc iz Titovega Velenja je predstavila vlogo udarniškega dela pri nastajanju Titovega Velenja. Segal v petdeseta leta. Ponaša se z bogatim arhivskim

Moji vtisi ob pripovedi tovariša Zormana o letu 1943

Sredi aprila nas je učence 6., 7. in 8. razreda obiskal Stane Zorman, eden še živih borcev, graditeljev naše zgodovine. Zbrali smo se v prostoru pred učilnico angleščine in s pisali ter beležkami posedli po tleh. Čeprav Zormana še ni bilo, so mi misli begale v preteklost, v čas med vojno. Premišljevala sem o tisočih, ki so dali svoja življenja za našo prihodnost, o milijonih, ki jim je vojna pustila nezacepljene rane, o mnogih, premnogih, ki so umirali pod krvavimi rokami okupatorjev, pravičniki, nedolžni, a za tirane prezavedni ljudje...

Se bi premišljevala, dolgo, o teh junakih naše zgodovine, a prišel je tovariš Zorman, tudi eden izmed njih, in začel je pripovedovati o pomembnem in odločujočem 1943. letu. Na to leto, v katerem se je uničujoč vrtnec vojne najbolj razbesnel in je zahteval vedno več življenj ter krvi, je udarjen pe-

čat pomembnosti. V njem je nejasni obris naše prihodnosti dobival vse jasnejšo podobo in nazadnje neizbrisno obliko, ki sloni na ljubezni, enakopravnosti ter enotnosti in je ni moč spremeniti ali uničiti. Zemlja je bila v tistem času prepojena z rekami krvi, ki pa je niso odžejala. Vpila je po novi krvi, po odkupnini za svobodo, po ljubezni. Naša domovina je prepojena s krvjo in krvi ni moč pozabiti, zato je Jugoslavija neuničljiva.

Tov. Zorman je govoril tako prepričljivo in živo, da nisem opazila, kdaj je njegov glas v mojih mislih postal resnica... Delegati se zbirajo in kmalu bodo vsi tu. Sonce prelepo sijaje nad lepim mestom Jajcem. To je 29. 11. 1943, dan drugega zasedanja AVNOJ. Tovariš Tito bo kmalu tu. Morda še ne sluti, da bo postal maršal, da bo ponos vse Jugoslavije. Vsi so prišli... Zasedanje je končano. Bilo je zelo uspešno in

sprejeti so pomembni sklepi. V federativni domovini bodo vsi narodi enakopravni, vsi ljudje bodo enaki. Kralju Petru je prepovedana vrnitev v domovino, tov. Tito je imenovan za maršala, o tem, ali bo Jugoslavija republika ali kraljevina, pa se bo po vojni ljudstvo samo odločilo.

Vsi ti sklepi, tako zelo pomembni za prihodnost, vse te odločitve, ali bomo se naprej hlapi tuje ali pa se bomo vzravnali in začeli novo življenje na svobodni, z našim bojem pridobljeni zemlji, so bili sprejeti v malem, lepem bosanskem Jajcu.

Hura! Italija je kapitulirala, Mussolini je padel! Močnejši smo, več nas je! Pojdimo, preženimo tujece!

Tudi Nemcem gre slabo. Pred Stalingradom so se predali. Bravo!

Dajmo naši! Zavzemite Turjak! Pobijte vse te lakomne izdajalske pse, ki so vas teptali. Borci plezajo čez

streho... še en smrtni krik, eno življenje manj, še en kamenček v mozaik svobode in, hura! Grad je naš! Kljub naporom, kljub žrtvam je ljubezen do domovine zmagala.

Zbor v Kočevju. Tu so poslanci in tudi Boris Kidrič. Sprejeta je Dolomitska izjava in pomembni sklepi za nadaljnji boj.

Zdravila sem se. Pravzaprav me je zdravil ropot okoli mene. Vsi so že vstajali. Oh, škoda, tov. Zorman je končal s svojo pripovedjo, jaz pa bi še tako rada poslušala in premišljevala o junakih, ne tistih iz pravljic, ampak naših junakih, ki so dali življenja, da mi svobodno živimo. Zares so bili pogumni in mladi rod lahko z gotovostjo trdi: Junaki ste bili, ko ste živeli, za nas boste junaki, dokler bomo živeli mi.

Pa kaj sem mogla. Morali smo se posloviti od tovariša Zormana in slovesa z njim se spominjam kot prisrčnega pozdrava z lepimi vtisi in upanjem na skorajšnje ponovno snidenje.

KARLA IN SIMONA BERTALANIČ, 7. a
OŠ Tone Čufar Jesenice
zgodovinski krožek

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

O takšni in drugačni šoli

Saj res, že dolgo se nismo pogovarjali o šoli, dragi naši mladi dopisniki. Tu in tam kaka beseda, to že, in tudi to je res, da so vse vaše aktivnosti, čeprav obšolske, nekako v zvezi s šolo. Čisto konkretno o šoli pa menda naša beseda ni tekla že tam od jeseni, ko se je začel pouk. To mi je prišlo na um, ko sem prejela pismo sedmošolke Irene Zor s Cerkljanskega o partizanski šoli. Zelo zanimiv sestanek:

Kot skoraj v vseh krajih na Cerkljanskem, je bila tudi v Poljanah partizanska šola. Šola je bila pri Močniku, po domače pri Zarigleu, včasih pa tudi drugod, saj so se morali zaradi sovražnika umikati iz hiše v hišo. Če bi sovražnik izvedel, v kateri stavbi je šola, bi jo gotovo zažgal.

Prva učiteljica v Poljanah je bila Angela Bevk. Ko je tovarišica Bevkova prišla v vas, ni poznala otrok, zato je šla po hišah in zapisovala njihova imena. Potem je poklicala starše na sestanek.

Vaščani so bili zelo veseli, saj so imeli slovensko učiteljico. Vsi so ji veliko pomagali; nosili so ji hrano, drva... V šoli so se učili slovensko brati, pisati pa tudi računali so. Seveda niso nikoli pozabili na partizanske pesmi; preden se je začel pouk, so vedno zapeli pesem ali dve. Tovarišica Bevkova je rekla, da so v začetku pisali v napol popisane zvezke, ko pa je tistih zmanjkalo, pa kar na vrečke. In še tisto, kar so napisali na vrečke, so večkrat pobrisali, da so spet lahko pisali. Učenci so nastopali tudi na mitingih.

Partizanska šola je bila zelo pomembna, saj je že v mladih ljudeh zbudila narodno zavest in gojila ljubezen do materinega jezika. Koliko otrok bi bilo nepismenih, če ne bi hodili v partizansko šolo!

Vam kar prepušчам, dragi mladi prijatelji, da sami primerjate to in vašo šolo danes. Morda bi nam potem napisali kakšno sklepno misel. Poleg te vsakodnevne šole, pa imate vi osnovnošolci še eno lepšo šolo, ki ji pravimo »vesela šola«. Letos se je veselošolskega direndaja udeležilo 4.539 veselošolk in veselošolcev iz 560 osnovnih šol. Pošteno so se spoprijeli z nastavljenimi zankami in ni jim bilo žal. Prav je, da se ob koncu šolskega leta spoprimate prav z vsemi zankami v šolskih klopih, ki jih niste še uspeli razrešiti. Vsak trud je prej ali slej poplačan. Držim pesti!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Obisk v Kajuhovem rojstnem kraju

Mladi novinarji smo si v aprilu – mesecu kurirčkove torbice, zadali nalogo, da si bomo ogledali spominsko sobo Karla Destovnika-Kajuha v Šoštanju.

S predsednikom ZB Dobrna, tovarišem Josipom Toplikarjem, tovarišem ravnateljem in z mentorico novinarskega krožka smo se vsi novinarji odpeljali v Šoštanj. Tam so nas zelo lepo sprejeli. Učenci OŠ Karel Destovnik-Kajuh so pripravili kratek kulturni program. Po programu smo si ogledali razstavljene fotografije s pohoda 14. divizije, rokopis Kajuha, njegove osebne predmete, slike in zapise Brine ter ostalih članov kulturniške skupine.

Preden smo odšli, so nam učenke, ki so sodelovale v programu, razdelile drobne knjižice Kajuhovih pesmi. Bili smo jih zelo veseli. V zahvalo za prisrčen sprejem smo šoštanjskim vrstnikom podarili grafiko Dobrne, izdelek učenke Magde Brecl.

Tudi mi, mladi novinarji, si želimo urediti skromen kotiček, kjer bi razstavljali gradivo o srečanjih z borkami divizije, ki vsako leto prihajajo v Dobrno.

BETI BRECL 5. a
OŠ. XIV. divizije
Dobrna

Tradicionalni pohod prijateljstva

Zveze telesnokulturnih organizacij z obeh strani meje vsako leto v aprilu priredijo pohod prijateljstva po goriških in novogoriških ulicah. Pohod, letos je bil organiziran že osmič, postaja tradicionalen. Ker je letos potekal prvič, odkar so v naši državi uvedli depozit in z ukrepi omejili prehod čez mejo za maloobsejni promet, so se številni spraševali, kako bo letos ta prireditev uspela. Marsikdo je bil prepričan, da bo število udeležencev veliko manjše kot prejšnja leta. Vendar se te napovedi niso

MARTINA KRAMAR, 7. a
OŠ Solkan

Kurirčkova torbica

Zopet je tu mesec maj. V tem mesecu obujamo spomine na dogodke iz preteklih let naše revolucionarne zgodovine, ko so ljudje trpeli in umirali za svobodo. Nihče ne sme pozabiti žrtev, ki jih je terjala neizprosna vojna. Še posebej pa moramo to izročilo prenašati na mlajše, saj to dolgujemo tistim, ki so preživljali štiri leta, polna groze in trpljenja.

Tako prenašajo pionirji vsako leto v tem pomladnem času kurirčkovo torbico kot spomin na tiste čase, ko so kurirji nosili pomembno pošto iz okupiranih krajev na osvobojeno ozemlje.

Letos so jo prvi v naši občini prejeli pionirji OŠ Šmarje, 4. maja. Torbico so predali 5. maja pionirjem podružnične osnovne šole Polica, ti pa so jo prinesli našim pionirjem 6. maja. V soboto, 7. maja, smo se zbrali pred OŠ Louis Adamič Grosuplje, kjer smo imeli kulturni program ob kurirčkovi torbici. Po kulturnem programu so pionirji nadaljevali delovno, saj je bil ta dan »obrambni dan naše šole«. Pionirji so šli na pohode in obujali spomine na polpreteklo zgodovino ob spominskih obeležjih.

V kurirčkovo torbico, ki je 9. maja nadaljevala pot v Žalno, smo dali pismo in v njem med drugim zapisali:

»Srečni smo, da živimo v svobodni domovini. Zavedamo se, da je naše otroštvo srečno. Zato smo pripravljeni, da ohranimo vse, kar so nam priborili naši dedje in očetje pod vodstvom tovariša Tita. Hvaležni bomo hodili po poti svobode, sreče in miru, ter ostali zvesti staršem, prijateljem, slovenskemu narodu, Jugoslaviji in Titu.«

Mentorice PO Stojan Šuligoj
OŠ Louis Adamič
Grosuplje

Revolucija še traja

Srečanje kurirjev kurirske postaje TV-33 in postaje 7-S je začel predsednik ZB Sodin Konrad. Pozdravil je vse po vrsti, tudi nas pionirje, ki hodimo po stopinjah naših borcev.

Srečanje je bilo v gasilski garaži na dan OF. Ta dan leta 1944 je bila namreč ustanovljena TV-33. Zdaj se bodo kurirji srečevali vsako leto na isti dan.

Na srečanje so bili povabljeni gostje iz Vitanja, predsednik ZB Bogdan Šnabl iz Frankolovega in predsednik ter tajnik obč. odbora ZB Franc Pinter in Julka Tajnikar ter predsednik KS Stranice Maks Brečko in predsednik SZDL Stranice Beno Sodin.

Najprej je spregovoril naš predsednik. Govoril je o težavah v gospodarstvu in prosil borce, naj pomagajo pri stabilizaciji, saj so oni vajeni trdega življenja in skromnosti. Revolucija še traja, je dejal in treba bo veliko napora, da se rešimo težav. Naš predsednik KS zelo skrbi za naše grobove talcev. Tudi nas je navdušil, da skrbimo zanje.

Ko so obujali kurirji spomine na prehojene poti, sem gledala te ljudi: ostaroli a žilavi in hrabri so morali biti. Tudi sedaj so še pripravljeni delati. Med obujanjem spominov smo izvedeli za začetek kurirstva v naši vasi. Prva kurirska postaja je bila nad ribnikom, v grmovju, pod šotorom. Od tam so trije kurirji enkrat na teden nesli pošto v Skomarje in v Savinjsko dolino. Ker so morali čez Savinjo, so predanili v nekem grmovju, v Lopati. Ta kurirska postaja je delovala do prihoda 14. divizije. Preselila se je v Hrenovo pečovje, nato pa so ustanovili postajo TV-33.

Med pogostitvijo so besede še bolj gladko tekale, z nekaterimi kurirji smo se dogovorili za srečanje v šoli. Lepo je bilo in vesela sem, da sva z Ireno delegatki naše pionirske organizacije, ki ohranja tradicije NOB.

ANDREJA ROTOVNIK in
IRENA ŠVAB
4. r. OŠ. Stranice

Prisrčen sprejem kurirčkove pošte v Dolenjskih Toplicah

Končno smo jo dočakali! Zdelo se nam je, da jo pričakujemo že predolgo.

Na sprejem smo se pripravljali – učenci so se učili recitirati, harmonikaši so vadili koračnice, naš tehnični pa je pripravil ozvočenje pred šolo.

Prišel je petek, ura je deset dopoldne. Učenci smo se zbrali pred šolo, ob zvokih koračnice je pritekla skupina pionirjev, ki je prinesla kurirčkovo pošto. Pozdravili smo jih z burnim aplavzom. Naš gost pa je bil tega dne tudi Tone Strniša iz Toplice, ki je pozdravil nosilce pošte, jim spregovoril nekaj besed ter jim zaželel srečno pot.

Povedal nam je tudi, kako je bilo, ko so nekoč prišli v Toplice Italijani na kopanje. Ko pa so se vračali, so jih »pozdravili« partizani. Seveda je sovražnik strahopetno pobegnil in kar dolgo časa po tem ga ni bilo na »obisk« v Toplice.

Kurirčkova pošta je odšla proti Gradišču, kjer so jo počakali pionirji iz OŠ Vavta vas, mi pa smo nadaljevali s kulturnim programom.

Po programu pa smo spet zadovoljni sedli v šolske klopi.

INGRID MOŽINA
novinarski krožek
COŠ Baza 20
Dol. Toplice

Srečanje borcev in pionirjev

Organizacijski odbor »za smučarske teke po poteh« je v okviru ZTKO Ravne na Koroškem tudi letos organiziral smučarske teke v spomin na prihod divizije na Koroško. Te prireditve se je udeležilo veliko ljubiteljev te športne panoge od blizu in daleč. Med udeleženci je bil tudi predsednik CK ZKS Andrej Marinc.

Organizatorji smučarskih tekov pa so pripravili tudi prijetno srečanje pionirjev in borcev. Udeležili so se ga: pisatelj Franci

Sturl, ki je odšel k partizanom s 15. leti; bil je politdelegat in sekretar SKOJ v bataljonu in Tomšičevi brigadi 14. divizije.

Gledališka igralka Vera Bebler-Hreščak, članica kulturno-umetniške skupine 14. divizije, ki jo je vodil Karel Destovnik-Kajuh.

Franc Levar, komandant jurišnega bataljona v 14. diviziji. Ivan Močnik, borec-obveščevalec na Gorenjskem.

Borci so v pogovorih s pionirji obudili spomin na dogodke med NOB, pionirji so jim pazljivo sledili in jim zastavljali tudi zanimiva vprašanja.

O srečanju pa so pionirji napisali:

Pripovedovanje borcev je bilo izredno zanimivo. Lahko smo sproščeno spraševali. Takšnih zanimivih pogovorov z borci bi bilo lahko še več.

Bojan BRANKOVIČ, 10 let

Borce so spremljali harmonikarji KUD Prežihov Voranc Ravne na Koroškem. Igrali so partizanske pesmi. Všeč mi je

bilo, ko smo skupaj z borci zapeli partizansko pesem: »Janez, kranjski Janez.« Dirigiral pa nam je borec tov. Močnik.

Suzana REPAS, 10 let
Borci so pripovedovali doživljaje napeto in zanimivo, imela sem občutek, da gledam film. Čeprav je trajalo srečanje več kot debelo uro, mi je čas neopazno minil.

Aleksandra KRIVOGRAD, 10 let

Negovanje tradicij med taborniki

V Ljubljani so se zbrali predstavniki tabornikov iz vse Jugoslavije na svoji 10. zvezni konferenci Zveze tabornikov Jugoslavije.

Tema razprav je nosila naslov Razvijanje in ohranjanje revolucionarnih tradicij NOB v ZTJ. Konferenca so se udeležili tudi nekateri predstavniki DPO, med njimi ZZB NOV, ZK, SZDL in MO. Zbrane je pozdravil član predsedstva ZZB NOV Jugoslavije Marjan Lenarčič. Med drugim je opozoril na probleme današnjega družbenega trenutka, v katerem je treba bolj kot kdajkoli prej krepiti tovarštvo, enotnost, poštenje, disciplino. Veliko vlogo pri prenašanju teh vrednot na mlajši rod nosi prav zveza tabornikov.

Predsednik Zveze taborni-

kov Slovenije Robert Bobanec je v uvodnem govoru, ki naj bi bil osnova za razpravo, opozoril na namen desete konference ZTJ, ki naj pokaže konkretne sklepe dosedanjega dela med taborniki in začrta smer v prihodnje. »Povsod v taborniških organizacijah so podobne vsebine in oblike dela,« je dejal tovarš Bobanec, »so pa tudi posebnosti, ki lahko pripomorejo h koristnim novostim. Več naporov kot do sedaj bo treba vložiti v taktičnem smislu.«

Predsednik konference ZTJ Ilica Podgorski je še poudaril pomen sodelovanja tabornikov z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami pri prenašanju revolucionarnih tradicij.

Tone Simončič je sprego-

voril v imenu ZTS. »Naš program ni zastarel,« je dejal. »Iščemo pa vedno nove oblike in nove akcije. Članstvo v zvezi tabornikov je vedno mlajše. Kažejo se tudi problemi: kadrovski, finančni in tudi kršenje zapisanih taborniških zakonov. Vse to zahteva naše odgovorno ravnanje.«

Vsi razpravljalci so menili, da pomeni negovanje tradicij za vsakega tabornika imeti jasen in aktiven odnos do pojavov današnje družbe, ki so v neposredni zvezi z našo socialistično revolucijo in njenimi pridobitvami.

Delegati so velik pomen pripisali letošnjemu zletu tabornikov, ki bo na Tjentištu, v kraju osrednjih bojov naše revolucije.

Živa Drole

S seje časopisnega sveta »TV-15 naš tovariš« Mnogo želja in malo manj prostora

Že na minuli seji predsedstva slovenske borčevske organizacije je bilo sklenjeno, da mora TV-15 naš tovariš do nadaljnjega izhajati v zmanjšanem obsegu, kajti ob vrtoglavem naraščanju stroškov za papir in grafične storitve ter nenazadnje tudi za poštne usluge kljub izrednim stabilizacijskim ukrepom v uredništvu niso mogli uspešno zaježiti izgube.

Vedno je tako, da si od slabega prizadevamo boljše, pa tudi od relativno dobrega za še boljše. Tako je na minuli seji časopisnega sveta TV-15 naš tovariš padla cela vrsta predlogov o tem, kaj bi v našem borčevskem glasilu še lahko pisali, o čem bi morali pisati več in o čem manj. Največ razpravljalcev pa je menilo, da se mora na straneh pojavljati več sestavkov o žgočih vprašanjih iz družbenega in ekonomskega področja – tudi skozi besede borcev in drugih vidnih družbenopolitičnih delavcev.

B. Ž. J.

Zelo sramežljivo

Človek res ne ve, kako bi naj to povedal, a da bi ostal spodoben in bi nikogar ne pohujšal. Ljudje smo menda zelo sramežljivi, tako da niti najbolj naravnih človeških potreb ne upamo imenovati s pravim imenom. Zato se nam ne zdi okusno po nemarnem imenovati celo tistih sicer prepotrebni prostorov, ki res niso svetišča (na žalost: rajši so smrdišča) in smo jih izrinili čisto na kraj svoje vsakdanje »dejavnosti«, pa jih – prostaško – imenujemo stranišča. O, ko bi jih vsaj mogli pogrešati! Pravimo, da beseda človek tako ponosno zveni – kdo bi se torej ne sramoval, da pa človek počenja – čeprav neke na strani – tako grusne onega, res ne moremo povedati do konca! To je torej menda pojasnilo, zakaj tako sramežljivo molčimo ali zakaj tako uspešno skrivamo tista ne-svetišča pri samih durih v našo deželo. Naši spoštovani, civilizirani gostje morda ne morejo razumeti naše sramežljivosti, in zato zaman vprašujejo, kje imamo kakšen WC. Tega skrivnostnega znamenja ni tako lahko odkriti niti na naši največji obmejni postaji in ni mogoče reči, ali bi naj tudi pred skrivnostnim higieniskim »objektom« pobirali carino ali ne.

Zelo skrivnostno, ne le sramežljivo! Če že sami nekako razumemo ali si na vse kriplje prizadevamo, da bi razumeli, zakaj je tako, kako je vendar mogoče, tega tujim gostom ne moremo pojasniti. Res je nerodno dopovedati tujemu svetu, da imajo tudi pri nas ljudje tiste najbolj naravne človeške potrebe in da jih pač neke opravljajo, na skrivnostnih krajih, namreč, da se skrivajo neke po grmovju ali kdo v kakšnih zatišjih, saj smo vendar tako sramežljivi. Pri nas se vsako ogiba že same besede – onega (stranišče). Tujci bi morali vedeti, da je v starih časih, ki smo še imeli cesarja in smo ga onikali, naše ljudstvo bilo sveto prepričano, da »oni naši cesar« niso hodili tja, ker pač niso imeli tistih ostudnih, prostaških potreb. Ni bilo namreč verjetno, da so imeli tisti nespodobni del neangelskega dela nespodobnega telesa! Kakšno bogokletstvo, če bi kdo samo pomislil na cesarsko zadnjico, ki ima tudi sočno, pristno slovensko ime!

Sami torej razumemo, zakaj na obmejni postaji ni tako imenovanega WC, ki menda pomeni, ne vem, če je res: velika ceremonija ali veliko carstvo (kjer smo enaki vsi narodi in narodnosti tega sveta). No, tuji turisti bodo menda imeli vsaj toliko priloženosti, da bodo natančneje spoznali našo deželo in tu in tam odkrili našo posebnost, čeprav se ne bodo mogli nikdar naučiti mogočne besede čučavac, a se bodo morda le naučili počepavanja, najsi je vse to skrajno, obupno nespodobno.

Kljub vsej naši sramežljivosti se vendar širijo nekakšni glasovi, da so v razpravi menda velikanske naložbe – ali bo treba najeti mednarodno posojilo? – za zgraditev svetišča za velike ceremonije (WC) na obmejni postaji. Sramežljivost nam seveda ne dopušča reči kaj več! efes

V spomin padlim borcem- kolesarjem

Na krožni progi pod Urhom je 27. aprila kolesarski klub Rog Franek pripravil pod pokroviteljstvom Združenja samostojnih obrtnikov Moste Polje pri Ljubljani tradicionalno kolesarsko dirko v spomin padlim borcem-kolesarjem. Na tej kolesarski prireditvi je nastopilo več kot 200 kolesarjev od najmlajših do najstarejših. V najbolj zanimivem delu prireditve, v vožnji članov, ki so morali prevoziti 40 kilometrov, je bil najhitrejši Janez Lampič iz vojne pošte Kranj pred Juretom Pavličem iz vojne pošte Maribor.

Ta kolesarska dirka je bila hkrati tudi prvo republiško prvenstvo borcev-kolesarjev. Tekmovali so v dveh kategorijah: z navadnimi in tekmovalnimi kolesi.

Rezultati: Borci NOB – navadna kolesa: 1. Jože Žvan s časom 8,58, sledijo mu Franc Gričar, Franc Vojvoda, Jože Muzič, Karel Umek, Franc Vladmar, Martin Golob, Jože Markič, Janko Cezar, Slavko Kastelic, Cveto Kumer in Janko Leben.

Borke NOB: Olga Alič, 12,20

Borci NOB – tekmovalna kolesa:

1. Rajko Miketič s časom 7,41, ostali pa po vrstnem redu: Oton Medveš, Danilo Pertot, Lojze Erbežnik, Aleksander Novak, Vincenc Kurzweill, Jože Jenič, Lojze Poreber, Lojze Spačal, Stan-ko Godina, Jože Simšič, Maks Bugar, Jože Jenič, Lojze Vidrajs, Jože Seme, Stane Kotnik, Drago Nosan,

Franc Ograjšek in Martin Lisac.

Med borci-kolesarji sta bi-

la tudi Maks Bugar in Jože Jenič, ki sta prireditve pod Urhom takole ocenila:

Najstarejši udeleženec kolesarske dirke pod Urhom je bil Lado Vidrajs. Predsednik kolesarskega kluba Rog-Franek Jože Hrovat mu je čestital in izročil spominsko medaljo za doseženo uvrstitev.

Jože Čurin

Odkrivanje filmske umetnosti

Pred dnevi je bila v Radovljici prva od šestih filmskih predstav po programu filmskega gledališča »Filmska scena 83«, za katero je pred kratkim sprožila pobudo občinska organizacija ZSMS Radovljica. Pobudo so pravzaprav dali nekateri mladinci, zavedajoč se potrebe uvajanja novih oblik estetske vzgoje mladim o filmski umetnosti. Akcijo sta podprli Kulturna skupnost Radovljica in komisija za kulturo pri občinskem svetu ZSS Radovljica, ki sta prispevali del denarja za program, ki obsega šest kakovostnih filmskih del. O vsakem filmskem delu bodo organizirali pogovor, po možnosti tudi skupaj z nekaterimi filmskimi delavci in kritiki.

JR

V spomin padlim

Minulo soboto je skupina športnikov-rekreativcev, invalidov in nekdanjih borcev NOV

športnega društva krajevnega skupnosti Vodovodni stolp iz Kranja obiskala nekatere kraje in

njihove znamenitosti zlasti iz časov NOV na Dolenjskem. Vodil jih je prizadeveni družbenopolitični delavec in organizator številnih športnih aktivnosti pri krajevni skupnosti Vodovodni stolp, nekdanji udeleženec NOV in invalid Jože Zagorac.

Po ogledu znamenitosti samostana Pleterje so gostje krenili na Javorovico nad Sentjernejem, kjer so pred spomenikom počastili spomin na dogodek pred 39 leti, ko je 16. marca 1944. leta izkrcavalo pod strel in noži nemške soldateske in domobrancev nekaj nad 130 bork in borcev 4. bataljona legendarne 5. SNOUB Ivana Cankarja.

Kranjčanom so izrekli dobrodoščilo tudi predstavniki družbenopolitičnih in borčevskih organizacij iz Sentjerneja.

Jože Čurin

O položaju invalidov

Na redni letni skupščini Mestne zveze društev invalidov Ljubljana, ki je bila minuli ponedeljek v prostorih doma borcev in invalidov v Malenškovi v Ljubljani, so delegati namenili največ pozornosti položaju invalidov ter zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Dotaknili so se žgočih še neresenih vprašanj, ki tarejo invalide predvsem v zdajšnjih zaostrenih gospodarskih razmerah.

Ob koncu redne letne skupščine so delegati razrešili nekatere člane IO, za novega predsednika MZ DI Ljubljana pa izvolili dosedanjega predsednika ZDI Ljubljana Šiška, Vinka Rakovca.

J. Č.

Športno prvenstvo LAO

Od 25. do 28. maja bo v Slovenski Bistrici in Slovenskih Konjicah športno prvenstvo Ljubljanskega armadnega območja v vojaškem mnogoboju in patrolnem ter orientacijskem teku. Organizatorji bodo to prireditev pripravili drugače kot doslej. Odločili so se, da bodo discipline samo vojaške, in da bodo kazale delo vsakega posameznega vojaka v njegovi enoti. Vsak se je s temi disciplinami srečal šele tedaj, ko je prišel v JLA, in so hkrati sestavni del učnega programa v enotah.

Poseben pomen ima prvenstvo tudi zato, ker bodo na njem letos prvič sodelovale tudi ekipe ZRVS, TO, ZSMS in postaje milice iz obeh občin soorganizatoric. Tako lahko rečemo, da postaja to prvenstvo vseh naših oboroženih sil. Organizatorji so se tudi odločili, da bodo povečali število sodelujočih ekip. Do zdaj je sodelovalo od šest do osem ekip, letos pa jih bo osemnajst in štiri iz občin Slovenska Bistrica in Slovenske Konjice.

Z zmanjšanjem števila športnih disciplin pa se JLA vključuje tudi v stabilizacijo. Zato tudi ne bo običajnih značk, nalepk in drugega propagandnega gradiva. Vse to pa ne bo vplivalo na temeljno nalogo teh prvenstev, ki pa niso samo športna, ampak tudi politična in kulturna manifestacija, to je poglobljanje bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti.

Prebivalci občine Slovenska Bistrica, so zelo zadovoljni, ker bodo gostili pripadnike JLA. Obnovili so športni park, ki ga bodo odprli na dan začetka prvenstva, in park z osemnosedsetimi drevesi, posvečenih v spomin tovariša Tita.

Nova knjiga iz NOB

Vedno več obiskovalcev Pokljuke in spominskega parka na Goreljeku, kjer je decembra 1943 junaško padlo 79 borcev tretjega bataljona Prešernove brigade, obkoljenih v gorečnem hotelu, terja primeren pisni dokument, predvsem za mladino. Takšne želje in zahteve so spodbudile občinski odbor ZZB NOV Radovljica, da se je odločil za knjigo Pokljuka v NOB. Občinski odbor je zaupal nalogo znemu partizanskemu pisatelju in dokumentaristu Miletu Pavlinu.

JR

tv-15naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kulirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije števil. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35